

Perceel 5 – Verduurzaming industrie en innovatie MKB

FICHEFORMAT	TITEL MAATREGEL NIKI - 2^e tranche
	PERCEEL 5
	Indienend departement: MEZK
Omschrijving maatregel	
Beoogde vormgeving	
<ul style="list-style-type: none"> • Met ingang van 2024 wordt er een nieuw subsidie instrument geïntroduceerd: de NIKI (Nationale Investeringsregeling Klimaatprojecten Industrie). • Het beleidsdoel is het reduceren van CO₂- en andere broeikasgasemissies in de (energie-intensieve) industrie. • De regeling richt zich op de opschaling van innovatieve klimaattechnologieën in de industrie die niet onder de SDE++ vallen, bijvoorbeeld doordat de techniek nog niet op commerciële schaal bewezen is of omdat ze te uniek zijn. Ook projecten die een indirecte emissiereductie teweeg brengen, zoals bio-based en chemisch recycling, komen in aanmerking. • Onder andere via het MJP 2024 is er eerder een bedrag toegekend van 242 mln euro, voor de beoogde eerste openstelling in 2024. Daarnaast is er in het MJP 2024 een reservering opgenomen voor de NIKI van 1 mld euro. • Aan de toekenning van de middelen voor de NIKI waren in het MJP 2024 een vijftal voorwaarden verbonden. Aan vier van de vijf kan volledig worden voldaan, aan één deels. Dat betreft de inname van dispensatierechten. Voor maatwerkbedrijven gaat dit via de maatwerkplanpak lopen, voor andere bedrijven die gebruik maken van de NIKI geldt deze voorwaarde om juridische en uitvoeringstechnische redenen echter niet. • Binnen een jaar (na vaststelling van het MJP 2024) wordt bekeken welke aanvragen zijn binnengekomen in de eerste openstelling. • In 2024 wordt besloten over de toekenning van de gereserveerde 1 mld euro. Dit gebeurt via het MJP 2025 (en vervolgens via de begroting 2025), of eerder: via een aparte nota van wijziging op de begroting (mochten de middelen al in 2024 nodig zijn). 	
Doelstelling	
<ul style="list-style-type: none"> • De maatregel draagt bij aan het bestedingsdoel 2B van artikel 2 van de tijdelijke wet Klimaatfonds, omdat dit de implementatie van technieken voor energie-efficiëntie en het stimuleren van de toepassing van hernieuwbare energie en overige broeikasgas-reducerende en circulaire technieken en -maatregelen in het bedrijfsleven wordt gestimuleerd. 	
Criterium 1. Overeenstemming met klimaatplan	
<ul style="list-style-type: none"> • De maatregel is in overeenstemming met het klimaatplan art 3 en is integraal onderdeel van het te voeren klimaatbeleid en het realiseren van de daarbij horende doelstellingen. • De voorgestelde maatregel beoogt een concrete en versnelde opschaling van innovatieve klimaattechnologieën in de industrie. • De beoogde investeringen dragen bij aan een toekomstbestendige industrie in Nederland en daarmee aan het toekomst verdienvermogen van Nederland. 	
Criterium 2. Doeltreffendheid	
<ul style="list-style-type: none"> • Uitgangspunt is dat de betreffende projecten bijdragen aan CO₂-reductie in 2030. • Toekenning van middelen vindt plaats gebaseerd op EUR/CO₂-reductie, waardoor het project dat het meest efficiënt broeikasgassen reduceert als eerste beschikt wordt. 	
Criterium 3. Doelmatigheid	
Efficiënt gebruik van middelen	
<ul style="list-style-type: none"> • De NIKI is additioneel aan diverse andere (generieke) instrumenten, zoals de SDE++ en het budget voor maatwerksubsidies. Uitgangspunt is dat voor maatwerkprojecten eerst generieke instrumenten worden verkend (waaronder dus de NIKI) en dat het budget voor maatwerkprojecten alleen als 'last resort' wordt ingezet. • De NIKI leidt niet tot verdringing van private investeringen. Alleen projecten met een onrendabele top kunnen worden beschikt. Projecten die financieel niet voldoende haalbaar zijn, dus bijvoorbeeld als private investeerders nog niet voldoende in zicht zijn zullen worden afgewezen. 	
Financiële consequenties	
<ul style="list-style-type: none"> • Medio 2024 is de eerste openstelling op basis van het reeds toegekende budget van € 242 mln. Deze verplichting en bijbehorende kasreeks maakt geen deel uit van dit fiche en is daarom niet opgenomen in onderstaande tabel. • Op basis van de ervaringen met deze eerste openstelling zal worden bekeken wat een passend moment is voor een tweede openstelling (in de 2e helft van 2024, of in 2025). Naar verwachting is dit in 2025, waardoor de verplichtingen en kasreeks ook als zodanig is ingevuld. 	

	Cumulatief	2024**	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Verder***
Kas		0,0	30	135	215	225	205	120	2030: 50 2031: 20
Verplichting*		0,0	300	300	200	200	0,0	0,0	

* = moment waarop contractuele verplichting ontstaat.

**= in principe komen de middelen beschikbaar in 2025. Indien middelen in 2024 al nodig zijn, dit graag specificeren.

***= Indien uitgaven in de jaren na 2030 plaatsvinden, dit graag specificeren.

Link met normeren en beprijzen

- De NIKI komt voort uit marktfalen dat niet opgelost kan worden door normeren en beprijzen, omdat het veelal unieke projecten betreft die nog niet op commerciële schaal zijn bewezen.
- Voor zover normeren en beprijzen helpt, zullen ETS en de nationale CO2 heffing deze rol vervullen. Verdere normering en beprijzing heeft tot risico dat de veelal op een mondiale markt opererende bedrijven, waar de afzetprijs ook mondiaal bepaald wordt, de meerkosten van produceren in NL niet kunnen doorrekenen in de prijzen.
- De NIKI is dan ook de wortel bij een bestaande stok die eraan bijdraagt dat bedrijven in Nederland verduurzamen in plaats van elders grijs gaan produceren en in NL de productiecapaciteit afbouwen.

Inschatting kwantificeerbare gevolgen t.o.v. klimaatmaatregelen zoals die zijn meegenomen in de KEV

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Jaarlijks structureel vanaf 2030*
CO ₂ -reductie (jaarlijks)	4,875	0,0	0,325	0,65	0,975	1,3	1,625	
Energiebesparing in PJ t.o.v. energiegebruik								

* Hiermee wordt de jaarlijkse structurele reductie vanaf 2030 bedoeld (dus niet cumulatief).

Graag aangeven of de reductie echt structureel is (oneindig), of dat het bijv. een OPEX-subsidie is die op een gegeven moment afloopt en vanaf dan niet meer reduceert.

NB. cijfers zijn gebaseerd op het oorspronkelijke fiche waarin € 2 mld werd gevraagd (de daarin opgenomen CO₂ reductie door tweeën gedeeld, omdat hier € 1 mld gevraagd wordt).

Staatssteuntoets

Beschrijf of er een staatssteuntoets nodig is en wat het proces is. Stem dit af met de juridische directie van uw ministerie.

- De NIKI wordt vormgegeven volgens de CEEAG en zal in dit kader getoetst worden door de Europese Commissie (EC). De NIKI is in pre-notificatie bij de EC, waarbij in het proces afgelopen zomer belangrijke mijlpalen zijn behaald.
- Het is van essentieel belang dat er een stimulerend effect uitgaat van het instrument, maar overstimulering dient te worden voorkomen. Hiervoor zijn met name de definitieve rekenmethodiek voor het bepalen van het maximale subsidiabele bedrag en de definitieve broeikasgasemissiereductie berekeningsmethodiek van belang. Deze methodieken zijn beide in een afrondende fase.
- Het NIKI projectteam bestaat uit diverse staatssteunjuristen, beleidsmakers, RVO experts en externe consultants. Ook de NEa en TNO zijn betrokken als experts.
- Na afronding van de pre-notificatie wordt er een internetconsultatie opengesteld waar belanghebbenden kunnen reageren.

criterium 4. Uitvoerbaarheid

- De NIKI zal worden uitgevoerd door RVO. Op dit moment wordt de uitvoering al zo ver als mogelijk ingericht, wat betekent dat er een start is gemaakt met het inregelen van formulieren en schrijven van een handleiding. Op gestelde momenten voert RVO een uitvoeringstoets uit, waarbij eventuele risico's of openstaande vragen worden geïdentificeerd. Op deze manier zal de uitvoering tijdig afgerond zijn.

<p>Criterion 5. Additionaliteit t.o.v. bestaand beleid</p> <ul style="list-style-type: none"> De NIKI is additioneel aan bestaande regelingen, zoals de SDE++, de VEKI en het (last resort) budget voor maatwerkprojecten. In de afwijzingsgronden van de NIKI is dan ook opgenomen dat het niet mogelijk is om de NIKI aan te vragen voor projecten waar een te groot deel van het project bestaat uit technieken die ook in de SDE++ gesteund zouden kunnen worden. Door de minimale subsidiebehoefte is de NIKI automatisch additioneel aan bijvoorbeeld de VEKI en de DEI+.
<p>Criterion 6. Duur van de maatregelen in relatie tot de tijdelijkheid van het fonds</p> <ul style="list-style-type: none"> Er is sprake van de inzet van incidentele middelen uit het klimaatfonds waarmee over een periode van meerdere jaren een impuls wordt gegeven aan de opschaling van innovatieve klimaattechnologieën bij bedrijven. De inzet van de middelen is tijdelijk (net als dat het klimaatfonds bestaat uit tijdelijke middelen), waarmee een structurele reductie van de CO2 uitstoot wordt gerealiseerd.
<p>Gevolgen voor brede welvaart (wordt betrokken bij de beoordeling van criterium 2-4)</p>
<p>Klimaatrechtvaardigheid</p> <p>De inzet is om een groene, toekomstbestendige industrie in Nederland op te bouwen in plaats van afhankelijk te worden van een fossiele industrie elders. Daarmee wordt geïnvesteerd in de economie van morgen voor toekomstige generaties. De maatregel draagt dus niet alleen bij aan het beperken van de effecten van klimaatverandering, maar ook aan het veiligstellen van het toekomstig verdienvermogen voor Nederland (en daarmee v.b. ook werkgelegenheid).</p> <p>Bij de maatregelen zijn de volgende principes gehanteerd m.b.t. brede welvaart: verdeling o.b.v. grootste nut (gericht op maximaal halen van klimaatdoelen).</p>
<p>Werkgelegenheid en de ontwikkeling van de economie</p> <p>Indien van toepassing, beschrijf de invloed op werkgelegenheid inclusief scholing en opleiding van werknemers en de invloed van de maatregel op de ontwikkeling van de economie. Kwantificeer waar mogelijk.</p> <p>De industrie is een belangrijke werkgever in Nederland en tevens een dragende kracht in diverse aanpalende sectoren, zoals de logistiek, de dienstverlening en kennis & ontwikkeling. Verduurzaming van deze bedrijven is belangrijk voor het behoud van duurzame economische groei en werkgelegenheid in Nederland.</p>
<p>Energiesysteem en betrouwbaarheid van de energievoorziening</p> <ul style="list-style-type: none"> De NIKI is van toepassing op verschillende soorten projecten. Elektrificatie en energie-efficiëntie zijn projecten die de afhankelijkheid van fossiele energie reduceren. Door elektrificatie of het opschalen van nieuwe bedrijvigheid is het mogelijk dat er wel meer energie wordt gebruikt. Echter, in alle gevallen zal het per saldo tot CO2 reductie leiden. Het gebruik van alternatieve brandstoffen en de productie van bio-based grondstoffen vallen tevens binnen het bereik van de NIKI. Hierdoor wordt direct en indirect de afhankelijkheid van bestaande energiebronnen gereduceerd en draagt dit bij aan een betrouwbaar systeem.
<p>Andere neveneffecten</p> <ul style="list-style-type: none"> Nevendoeel is dat, door ondersteuning vanuit de NIKI, de verdere opschaling van demonstratie naar commerciële schaal versneld plaatsvindt. Hierdoor ontstaan kostprijsreducties van de betreffende technologieën, zodat eerder kan worden begonnen aan een kosteneffectieve uitrol richting 2050 (wanneer de industrie geen uitstoot meer mag hebben). NIKI draagt bij aan het vestigen van nieuwe productieprocessen, de grondstoffentransitie en adaptatie van nieuwe groene producten. Door een leereffect heeft de NIKI een aanzuigende werking op vervolginvesteringen in de markt.
<p>Overig</p>
<p>Afstemming met externe partijen</p> <ul style="list-style-type: none"> De NIKI regeling wordt extern geconsulteerd, waardoor potentiële aanvragers feedback kunnen geven. Tevens is er nauw contact met het maatwerkteam en worden projectanalyses door RVO uitgevoerd. Voor de opzet van de regeling is er nauw contact met een externe consultant, die begeleiding biedt bij het opzetten een externe consultant die begeleidt bij het opzetten van de broeikasgasemissiereductie berekeningsmethode, TNO voor ondersteuning bij het ontwikkelen van de maximale steun berekeningsmethodiek, NEa voor advies omtrent de nationale CO2 heffing etc.
<p>Planning</p>
<p>Q4 2023 Formele consultatie</p>

Q4 2023	formele notificatie voor staatsteuntoets DG COMP
Q1- Q2 2024	Inrichting regeling RVO (incl. verschillende toetsen)
Q1-Q2 2024	Publicatie NIKI
2024-Q2	Openstelling tender
Evaluatie	
EZK regelingen – waaronder dus de NIKI – worden (conform de reguliere evaluatiecyclus van EZK) elke vijf jaar geëvalueerd.	

Uitvoeringskosten maatwerkaanpak voor AVI's

FICHEFORMAT	Maatwerkaanpak AVI's uitvoeringskosten
	Perceel 5
	Indienend departement: IENW
Omschrijving maatregel	
Beoogde vormgeving	
<ul style="list-style-type: none"> • Beschrijf de maatregel waarvoor middelen gevraagd worden (beoogde vormgeving). • Benoem of het een reeds bestaand of nieuw instrument is. • Leg indien relevant uit om welke technologie het gaat en welk TRL-niveau het betreft. • Indien het gaat om een maatregel waar eerder middelen uit het Klimaatfonds voor zijn toegekend, licht toe wat waarom aanvullend nodig is. <p>Dit fiche betreft de claim voor de uitvoeringskosten bij IenW die gepaard gaan met de aanpak van de afvalverbrandingsinstallaties (AVI's). In totaal staan er in Nederland 12 AVI's voor het verbranden van huishoudelijk en bedrijfsafval, waarvan 4 onder de 20 grootste CO2-uitstoters vallen. Bij de AVI's kan de maatwerkaanpak worden ingezet, waar eerst wordt gekeken naar de grootste uitstoter. Uitbreiding naar de overige AVI's is niet uitgesloten. Dit is ook afhankelijk van de bereidwilligheid van de bedrijven. Voorwaarde is dat er potentieel is voor een bovenwettelijke CO2-reductie. Wat betreft financiële ondersteuning is in de maatwerkaanpak het uitgangspunt dat deze zoveel mogelijk via generieke subsidieregelingen wordt verstrekt. Het is echter niet uit te sluiten dat daarnaast ook maatwerksubsidies voor specifieke AVI's in de maatwerkaanpak nodig zijn. In gevallen als deze kan voor een specifieke AVI mogelijk een maatwerkbeschikking worden verstrekt om financieel bij te dragen aan verduurzamingsprojecten. Een <u>voorbeeld</u> is een investering ten behoeve van betere uitsortering, recycling en hergebruik van afval die niet binnen de VEKI en de NIKI passen. Concrete projecten en de bijbehorende maatwerksubsidies zijn echter volledig afhankelijk van de bedrijven en de afspraken die worden gemaakt. Voor maatwerksubsidies aan AVI's is in het MJP 2024 per 2025 een reservering opgenomen van € 222 mln. Daarnaast is de aanpak gericht op aanscherping CO2-heffing AVI's in de CO2-heffing industrie en inbouwen prikkels in het beprijzingsinstrumentarium om recycling te stimuleren. Daarnaast kunnen tot 2 Mton negatieve emissies worden gerealiseerd, waarbij lock-ins in de lineaire economie worden voorkomen en de uitgangspunten van het duurzaamheidskader biograndstoffen in ogenschouw worden genomen. Omdat dit beleid additioneel is ten opzichte van lopend beleid bij IenW vergt het aangaan van de maatwerkafspraken ook aanvullende capaciteit naast de al bestaande capaciteit bij de beleidskern nodig voor beleidsvorming.</p>	
Doelstelling	
<ul style="list-style-type: none"> • Beschrijf aan welk bestedingsdoel van artikel 2 van de Tijdelijke wet Klimaatfonds de maatregel bijdraagt (2a, 2b of 2c). • Beschrijf hoe de maatregel bedraagt aan de operationele doelstelling van het perceel waaronder de maatregel wordt ingediend. Indien de maatregel aan de operationele doelstelling van meerdere percelen bijdraagt, licht dit toe. <p>De maatregel draagt bij aan het bestedingsdoel 2B, omdat dit de implementatie van technieken voor energie-efficiëntie en het stimuleren van de toepassing van hernieuwbare energie en overige broeikasgas-reducerende en circulaire technieken en -maatregelen in het bedrijfsleven wordt gestimuleerd. Het maatwerktraject met AVI's is bedoeld om hun CO2-uitstoot te reduceren en bij te dragen aan een de circulaire economie door het verbranden van recyclebaar afval te voorkomen. Daarmee draagt deze maatregel bij aan de verduurzaming van de industrie, door het verwezenlijken van groene industriepolitiek via maatwerkafspraken.</p>	
 criterium 1. Overeenstemming met klimaatplan	
<ul style="list-style-type: none"> • Beschrijf of de maatregel in overeenstemming is met het klimaatplan, bedoeld in artikel 3 van de Klimaatwet. <p>De maatregel is in overeenstemming met het klimaatplan art 3 en is integraal onderdeel van het te voeren klimaatbeleid en het realiseren van de daarbij horende doelstellingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De voorgestelde maatregel beoogt een concrete en versnelde introductie van investeringen in CO2-reducerende en circulaire technieken. Bij investeringen in bijvoorbeeld uitsortering, recycling en hergebruik van afval wordt bijgedragen aan een besparing van het primaire grondstofgebruik. 	

- De investeringen leiden tot zorgvuldige omgang met grondstoffen en energie en beogen duurzame afvalverwerking met gebruik van de nieuwste inzichten rondom het beperken van klimaatverandering. Voor zorgvuldige omgang met energie geldt dat mechanische recycling energie bespaart en dat energie kan worden geleverd in de vorm van elektriciteit, warmte en stoom. De rol hiervan binnen de afspraken, zijn afhankelijk per bedrijf en afspraak.
- AVI's zijn een inefficiënte energiebron voor de levering van zowel elektriciteit als warmte. Zo zorgt de relatief lage energie-output van afval tot relatief hoge broeikasgasemissies per eenheid geproduceerde elektriciteit. Het op termijn vervangen van de AVI-energie die, voor een deel fossiel van aard is, met volledig hernieuwbare energiebronnen draagt bij aan de doelen van het Klimaatplan. De beoogde investeringen dragen bij aan het toekomstig verdienvermogen van Nederland. Door te investeren in een andere vormen van afvalverwerking die een circulaire economie ten goede komen. Ontwikkeling van deze bedrijvigheid in Nederland verlaagt de kans op strategische afhankelijkheid van derde landen, omdat (kritieke) grondstoffen worden hergebruikt.

criterium 2. Doeltreffendheid

- *Leg uit en onderbouw (waar mogelijk met behulp van wetenschappelijke bronnen, inclusief bronverwijzing), hoe de maatregel het beoogde doel van de maatregel realiseert (causale verband tussen deze maatregel en het beoogde doel).*

Uitgangspunt is dat, door de uitvoering van de maatwerkafspraken met de AVI's en afspraken over specifieke projecten daarin wordt bijgedragen aan additionele CO2-reductie in 2030. Bedrijven moeten daarbij in lijn met de nog uit te brengen routekaart 2030/2050 handelen. Dit wordt geborgd door het maken van bindende afspraken die bijdragen aan het behalen van de routekaart. Zie voor uitgebreide toelichting op de afwegingen t.o.v. CO2-reductie die hierbij gemaakt worden: [Kamerbrief afwegingskader-maatwerkafspraken-verduurzaming-industrie](#)

De borging van de additionele CO2-reductie onder de maatwerkafspraken wordt op dezelfde manier geborgd als bij de overige maatwerkafspraken, namelijk door in te regelen binnen de maatwerkafspraken dat vrijvallende dispensatierechten niet meer verhandeld.

criterium 3. Doelmatigheid

Efficiënt gebruik van middelen

- *Onderbouw dat met deze maatregel het door de maatregel beoogde doel tegen zo min mogelijk (maatschappelijke) kosten wordt gerealiseerd (i.e. hoe wordt gezorgd dat efficiënt gebruik wordt gemaakt van beschikbare middelen)?*
- *Zijn er mogelijkheden voor publieke (bijv. EU-gelden, Invest NL) of private cofinanciering? Hoe worden die door de gekozen vormgeving benut?*
- *Waarom is er gekozen voor deze vorm van subsidie? Zet dit af tegen bijv. een lening of contract for difference.*
- *Beschrijf hoe geborgd wordt dat de maatregel additioneel is aan private investeringen. Hoe wordt voorkomen dat de maatregel private investeringen verdringt?*

De maatregel draagt bij aan het beoogde doel tegen zo min mogelijk (maatschappelijke) kosten, omdat eerst naar alle andere opties wordt gekeken voor er wordt gekeken naar maatwerksubsidies. Daarnaast moet er een uitgewerkt voorstel met een solide business case zijn die duidelijk maakt wat de financieringsbehoefte is. Dit voorstel wordt door financiële experts van RVO beoordeeld. Daarnaast adviseert een onafhankelijke commissie de minister over de voorstellen. Voorwaarde is verder dat dispensatierechten niet verhandeld mogen worden als onderdeel van de afspraken. Dit is een belangrijk onderdeel van de borging van maatwerkafspraken. Omdat maatwerkafspraken over een versnelde en bovenwettelijke afname van CO2-uitstoot gaan, worden private investeringen niet verdrongen. Dit instrument leidt niet tot verdringing van private investeringen maar is er juist op gericht private investeringen mogelijk te maken.

Zie ook verder het fiche Aanscherping/aanpassing CO2-heffing AVI's + stimuleren circulaire activiteiten dat met de voorjaarsklimaatbesluitvorming van 2023 met de Kamer is gedeeld.

Financiële consequenties

- *Geef het totaal geclaimde kas- en verplichtingenbedrag en de reeks aan in de tabel.*
- *Indien eerder voor deze maatregel middelen zijn toegekend uit het Klimaatfonds, benoem dit en geef het cumulatieve bedrag.*
- *Onderbouw hoe de bedragen berekend zijn (p x q)*

- *Ga in op de verhouding kas en verplichtingen, zowel in ordegrootte als in de tijd. Indien cumulatieve verplichtingenbedrag hoger is dan cumulatieve kas bedrag, graag toelichten waarom dit noodzakelijk is.*

Voor de subsidies gemeoid met de maatwerkafspraken zelf wordt bij EZK een claim ingediend. De claim hieronder betreft de dekking van de extra uitvoeringskosten met betrekking tot de maatwerkafspraken aan de zijde van IenW zoals nu voorzien. Deze bestaat uit:

- 1 fte S11 à 118.00,- ; 1 fte S12 a € 133.000,- ; en 1 fte S13 a 148.00,- voor 7 jaar per 2024 t/m 2030 binnen het nieuwe DGMI-programma verduurzaming industrie en gezonde leefomgeving, specifiek voor het borgen van de benodigde IenW-beleidsinzet voor de uitvoering van de maatwerkafspraken binnen de AVI-klimaatmaatregel van de voorjaarsbesluitvorming.

Dit komt op een totale claim van € 2,793 miljoen

Na 2030 zijn de tijdelijke werkzaamheden afgerond c.q. overgedragen en is geen aanvullende financiering meer nodig.

	Cumula tief	2024* *	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Verder* **	
Kas	€ 2,793	0,399	0,399	0,399	0,399	0,399	0,399	0,399	PM	
Verplichti ng*	€ 2,793	idem aan kasree ks	idem aan kasree ks	idem aan kasree ks	idem aan kasree ks	idem aan kasree ks	idem aan kasree ks	idem aan kasree ks	idem aan kasree ks	PM

* = moment waarop contractuele verplichting ontstaat.

**= in principe komen de middelen beschikbaar in 2025. Indien middelen in 2024 al nodig zijn, dit graag specificeren.

***= Indien uitgaven in de jaren na 2030 plaatsvinden, dit graag specificeren.

Link met normeren en beprijzen

- *Beschrijf wat alternatieven voor subsidie zijn om het beoogde doel te bereiken, bijvoorbeeld normerende of beprijzende maatregelen. Licht toe waarom deze niet of minder doeltreffend zijn of deze alternatieven tegen hogere (maatschappelijke kosten) het door de maatregel beoogde doel bereiken.*
- *Als subsidie echt nodig is, licht toe in hoeverre de doelmatigheid afhankelijk is van eventuele normering of beprijzing en hoe daar rekening mee wordt gehouden.*
- *Indien de doelmatigheid van de maatregel afhangt van voortgang op het gebied van normeren of beprijzen, licht de voortgang en planning toe op dat gebied (benoem verschillende stadia, zoals Kamerbrief met aankondiging, internetconsultatie parameters, Ministerraad, parlementaire behandeling en inwerkintreding).*

Naast de mogelijkheid van een maatwerk aanpak bij AVI's is bij de voorjaarsklimaatbesluitvorming van 2023 ook besloten tot normerende maatregelen en het uitvoeren van enkele onderzoeken waaruit normerende maatregelen zouden kunnen voortvloeien.

Er is besloten om de CO2-heffing specifiek voor AVI's aan te scherpen. Dit wordt nu uitgewerkt en zal ingaan vanaf 1 januari 2025. In de Voorjaarsbesluitvorming 2023 is dit besluit aangekondigd en de uitwerking op hoofdlijnen is in de kamerbrief 'Circulaire Klimaatmaatregelen' in september 2023 gecommuniceerd.

Daarnaast wordt onderzocht of circulariteit gestimuleerd kan worden in het beprijzingsinstrumentarium. De inschatting is dat, als dit leidt tot een werkbare en doelmatige optie, dit voor een jaar extra inzet vergt bij Rijkswaterstaat.

Ook zijn onderzoeken uitgezet naar materiaalgerichte verbrandingsverboden. Er wordt momenteel verkend op welke wijze onder andere verplichte bron- en nascheiding en/of het uitsorteren van bepaalde stromen uit het te verbranden restafval kan bijdragen aan vermindering van de totale hoeveelheid verbrand afval. Gekeken wordt naar inzamelvereisten, certificering van sorteerprocessen, financiële prikkels en de inzet van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV). Hieruit kunnen meer normerende maatregelen voortvloeien.

Zie ook verder het fiche Aanscherping/aanpassing CO₂-heffing AVI's + stimuleren circulaire activiteiten dat met de klimaatbesluitvorming met de Kamer is gedeeld.

Inschatting kwantificeerbare gevolgen t.o.v. klimaatmaatregelen zoals die zijn meegenomen in de KEV

- Geef in de tabel aan hoeveel CO₂-reductie vanaf 2030 structureel jaarlijks behaald wordt met het zelfstandige effect van de maatregel. Eventuele reductie-effecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld.
- Geef in de tabel aan wat de invloed van de maatregel is op het structurele energiegebruik vanaf 2030 (+ is besparing t.o.v. normaal situatie). Eventuele besparingseffecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld.
- Voeg een onderbouwing toe van de berekening van het broeikasgaseffect, energiegebruikseffect of ander effect, inclusief bronverwijzing.
- Wat is de jaarlijkse structurele CO₂-reductie en energiebesparing per miljoen euro subsidie?

Op dit moment is nog moeilijk een indicatie te geven welke AVI's/projecten een beroep gaan doen op dit instrument en welke CO₂-reductie kan worden verwacht. De beoogde reductie is additioneel t.o.v. de CO₂-heffing, maar de 2 Mton negatieve emissies (zoals afgesproken in de Voorjaarsbesluitvorming) kunnen onderdeel zijn van de maatwerkafspraken. De meeste projecten van maatwerkbedrijven gaan vanaf 2030 of een enkel jaar eerder tot CO₂-reductie leiden.

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	Jaarlijks structureel vanaf 2030*
CO ₂ -reductie (jaarlijks)		-	-	PM	PM	PM	PM
Energiebesparing in PJ t.o.v. energiegebruik		-	-	PM	PM	PM	PM

* Hiermee wordt de jaarlijkse structurele reductie vanaf 2030 bedoeld (dus niet cumulatief). Graag aangeven of de reductie echt structureel is (oneindig), of dat het bijv. een OPEX-subsidie is die op een gegeven moment afloopt en vanaf dan niet meer reduceert.

Staatssteuntoets

- Beschrijf of er een staatssteuntoets nodig is en wat het proces is. Stem dit af met de juridische directie van uw ministerie.

Een maatwerkfinanciering vergt in alle gevallen een staatssteuntoets. Over de exacte voorwaarden en relevante staatssteunkaders zijn door WJZ de eerste contacten gelegd met de Europese Commissie.

criterium 4. Uitvoerbaarheid

- Beschrijf welke uitvoeringsinstantie de maatregel gaat uitvoeren. Is hier al contact over? Wat zijn de risico's voor de uitvoering volgens de uitvoerende organisatie?
- Onderbouw waarom de maatregel op korte termijn juridisch en technisch uitvoerbaar is (bijv. afgeronde staatssteuntoets, arbeidsmarktcapaciteit, capaciteit uitvoeringsorganisaties en technisch).

De uitvoering van de maatwerkafspraken met AVI's vergt uitvoeringscapaciteit van beleid (EZK en IenW), WJZ/HBJZ en RVO. De middelen hiervoor zijn bij EZK beschikbaar. Deze claim ziet op het borgen van de benodigde capaciteit bij IenW. Zoals nu voorzien gaat het om de uitvoering van de volgende onderdelen:

- Binnen de nieuwe DGMI-programmadirectie CE en Klimaat & Energie, specifiek voor het borgen van de benodigde IenW-beleidsinzet voor de uitvoering van de maatwerkafspraken binnen de AVI-klimaatmaatregel van de voorjaarsbesluitvorming.
- Bij Rijkswaterstaat: extra uitvoerings- en handavingskosten voorzien m.b.t. de aangepaste manier van berekenen van de AVI specifieke sorteerprestatie onder de CO₂-heffing. Eenmalig anders inrichten van de rekenmethodiek.
- Bij DGMI Directie DLCE: additionele beleidsinzet voor een ketengerichte aanpak afvalverbranding. M.b.t. het opstellen van materiaalgerichte verbrandingsverboden zijn extra uitvoeringskosten voorzien bij de beleidskern IenW en handavingskosten bij bevoegde gezagen van afvalverbranders (provincies).

Zie ook verder het fiche Aanscherping/aanpassing CO2-heffing AVI's + stimuleren circulaire activiteiten dat met de klimaatbesluitvorming met de Kamer is gedeeld.

criterium 5. Additionaliteit t.o.v. bestaand beleid

- *Beschrijf relevante Kamerbrieven, programma's of andere beleidsstukken waar deze maatregel uit volgt.*
- *Beschrijf hoe de maatregelen additioneel is aan klimaatmaatregelen die zijn vastgesteld en gefinancierd vóór het Coalitieakkoord (1 januari 2022).*
- *Beschrijf de samenhang van het instrument met andere bestaande of beoogde instrumenten die (gedeeltelijk) hetzelfde doel dienen.*

Het instrument is additioneel aan bestaande generieke instrumenten voor de verduurzaming van de industrie zoals de CO2-heffing, de SDE++ regeling en NIKI-regeling. Deze en andere opties worden eerst verkend en als *last resort* wordt maatwerkfinanciering overwogen. Voor bedrijven is dit, gelet op doorlooptijd en onzekere uitkomst, geen aantrekkelijk perspectief. Ook in dat opzicht is het *last resort*.

criterium 6tbv . Duur van de maatregelen in relatie tot de tijdelijkheid van het fonds

- *Beschrijf hoe de duur van de maatregelen past bij de tijdelijkheid van het fonds (betreft het incidentele uitgaven of heeft de maatregel een structurele doorwerking via onomkeerbare afspraken en/of juridische verplichtingen)?*

Als de afspraken zijn gemaakt met betrekking tot maatwerksubsidies gaat het om bindende afspraken. De afspraken over de tijdelijkheid versus structurele doorwerking worden ook binnen de afspraken gemaakt.

Ten behoeve van de uitvoering van de circulaire klimaatmaatregelen is binnen DGMI het programma CE en klimaat opgezet, waarbinnen de uitvoering van de verduurzaming van de AVI's ter hand zal worden genomen. Dit programma is tijdelijk, voor een periode van maximaal 4 jaar, of zoveel korter als logisch is gelet op de lange-termijn-organisatieontwikkeling van DGMI.

Gevolgen voor brede welvaart (wordt betrokken bij de beoordeling van criterium 2-4)

Klimaatrechtvaardigheid

- *Beschrijf waar de middelen direct en indirect terechtkomen. Middelen kunnen bijvoorbeeld neerslaan bij bedrijven (mkb of industrie), maatschappelijke organisaties of burgers (lage, midden, of hoge inkomens). Licht indien mogelijk de verhouding toe.*
- *Ga in op de invloed van de maatregel op volgende generaties en in andere landen. Gebruik hiervoor de thema's uit de generatietoets bij het MJP 2024.*
- *Benoem welke verdelingsprincipes uit [het rapport van de WRR](#) ten grondslag ligt aan deze maatregel (meerdere principes kunnen van toepassing zijn).*
- *Licht toe waarom voor dit verdelingsprincipe is gekozen en niet voor andere.*

De middelen komen worden aangewend om de capaciteit te borgen die nodig is voor de uitvoering van de maatregelen ten behoeve van de verduurzaming van Nederlandse afvalverbrandingsinstallaties.

Werkgelegenheid en de ontwikkeling van de economie

- *Indien van toepassing, beschrijf de invloed op werkgelegenheid inclusief scholing en opleiding van werknemers en de invloed van de maatregel op de ontwikkeling van de economie. Kwantificeer waar mogelijk*

Maatregel draagt bij aan het toewerken naar een circulaire economie. Er zullen op de lange termijn minder banen zijn de afvalverbrandingssector, maar meer in de recyclingsector.

Energiesysteem en betrouwbaarheid van de energievoorziening

- *Indien relevant, beschrijf de consequenties van de maatregel op het energiesysteem en de betrouwbaarheid van de energievoorziening. Kwantificeer waar mogelijk.*

Bij het maken van maatwerkafspraken met AVI's wordt rekening gehouden met hun functie als energieleverancier. Hierbij is de lijn dat er niet afgeschaald kan worden, zonder een duurzaam alternatief. Het Nederlandse energiesysteem zal minder afhankelijk worden van AVI-energie omdat op termijn de AVI-capaciteit naar beneden zal gaan.

<p>Andere neveneffecten</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Beschrijf bijvoorbeeld de consequenties van de maatregel op stikstofuitstoot of biodiversiteit. Kwantificeer waar mogelijk.</i> <p>In het kader van de maatwerkafspraken wordt niet alleen naar financiële aspecten van de projecten gekeken maar ook naar andere randvoorwaarden om de projecten te realiseren zoals vergunningverlening, infrastructuur, stikstofdepositie, impact op het energiesysteem en circulariteit. De externe adviescommissie beoordeelt de projecten.</p> <p>Minder verbranding van afval reduceert de stikstofuitstoot. Vier AVI's behoren tot de piekbelasters industrie.</p>
<p>Overig</p> <p>Afstemming met externe partijen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Met welke partijen is ambtelijk en politiek contact geweest over de vormgeving van de maatregel? Bijv. bedrijven, NGO's, burgers, jongerenorganisaties, etc. Licht toe waar dit contact uit bestond.</i> <p>De precieze vormgeving van de maatregel is afhankelijk van de afspraken. Dit zal worden afgesproken met de bedrijven zelf, maar ook medeoverheden en omgevingsdiensten zullen hierbij betrokken worden. Bij de afspraken zijn qua ministeries zowel EZK als IenW betrokken.</p>
<p>Planning</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Wat is de verwachte inwerkingtreding voor de maatregel, hoe ziet het proces eruit, inclusief tussenstappen?</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Bijv. wanneer wordt de subsidieregeling aan de Tweede Kamer gestuurd?</i> ○ <i>Wanneer treedt de subsidieregeling in werking?</i> ○ <i>Wanneer eindigt de subsidieregeling? Wat is dan bereikt?</i>   <p>Naar verwachting zullen maatwerksubsidies op z'n vroegst vanaf 2025 kunnen worden toegekend. Daarna is het afhankelijk van de maatwerkafspraken die worden gemaakt. Dit instrument is onderdeel van de bredere maatwerkplan. De Kamer is hierover meermaals geïnformeerd. Over de randvoorwaarden voor het inzetten van maatwerksubsidies vindt momenteel nog overleg plaats.</p> <p>Maatwerkafspraken zijn de derde stap in het maatwerkproces nadat eerst een Expression of Principles (EoP) en een Joint Letter of Intent (JLOI) zijn getekend. Een maatwerk subsidiebeschikking kan één van de maatwerkafspraken zijn die met een bedrijf worden gesloten.</p> <p>Bij de uitwerking van de Joint Letter of Intent wordt al wel duidelijk of een financiële bijdrage vanuit het Rijk nodig is. In de Due Diligence wordt deze behoefte getoetst. Vervolgens wordt gezocht welk instrument passend is. Wanneer een maatwerkoplossing wordt overwogen, wordt FEZ EZK geïnformeerd om tijdig een mogelijk beroep op de benodigde middelen aan te kondigen.</p> <p>Een eventuele maatwerk subsidiebeschikking van de minister van EZK wordt iom met WJZ en FEZ nauw afgestemd met de Europese Commissie. Hierbij wordt gebruikgemaakt voor dezelfde te hanteren 'scheme' voor maatwerkfinanciering als bij de overige maatwerkafspraken. Na instemming van Brussel wordt de beschikking door de minister van EZK afgegeven.</p>
<p>Evaluatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Beschrijf op welke manier/moment er monitoring en evaluatie plaatsvindt. Indien de maatregel aansluit bij bestaande processen, licht deze toe.</i> <p>Onderdeel van de maatwerkplan is een uitgebreid systeem van monitoring, zowel de realisatie van de projecten als de opbrengsten van de projecten nadat ze gerealiseerd zijn. Deze monitoring is geïntegreerd in de bredere monitoring van het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI) en de monitor Klimaatbeleid.</p>

Bijlage: Plan van aanpak

Voor het aandeel van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat in de maatwerkafspraken met afvalverbrandingsinstallaties

Versie februari 2024

Aanleiding en achtergrond

Het kabinet heeft zich met het coalitieakkoord voorgenomen bindende maatwerkafspraken te maken met de grootste uitstoters van broeikasgassen. Ook de afvalverbrandingsinstallaties (AVI's) vallen hieronder. Voor de AVI's is in het Meerjarenprogramma Klimaatfonds €222 miljoen gereserveerd, ten behoeve van het sluiten van maatwerkafspraken. Hierbinnen zijn echter geen middelen toegekend voor de beleidsmatige capaciteit die benodigd is om deze afspraken te kunnen maken. Daardoor is tot op heden geen capaciteit beschikbaar voor dit arbeidsintensieve proces.

Om hier verandering in te brengen en de maatwerkaanpak met AVI's mogelijk te maken, is dit Plan van Aanpak geschreven. In het voorliggende Plan wordt uitgewerkt:

- wat het beleid van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) rondom afvalverbranding is en hoe de maatwerkaanpak zich hiertoe verhoudt;
- wat de scope van dit Plan van Aanpak is;
- hoe de maatwerkafspraken tot stand zullen komen;
- welke personele inzet IenW hierbij tijdelijk nodig heeft, en hoe deze inzet weer zal worden afgebouwd.

Het beleid van IenW rondom afvalverbranding

Beleidsontwikkeling

Om de afvalverwerking en -verbranding in Nederland te verduurzamen, is holistisch en coherent beleid nodig. De te sluiten maatwerkafspraken maken hier onderdeel van uit, maar zijn slechts een gedeelte van een groter geheel:

- Ontwikkelen beleidsvisie AVI's (IenW)
- Aanscherpen CO₂-heffing AVI's (IenW i.s.m. EZK)
- Invoeren plasticnorm (IenW)
- Herijken afvalbelasting (IenW i.s.m. FIN)

Momenteel ontwikkelt IenW een beleidsvisie voor de AVI's. Deze wordt naar verwachting in april 2024 gepubliceerd in de vorm van een Kamerbrief. In de beleidsvisie wordt toegelicht hoe vanuit de Rijksoverheid wordt aangekeken tegen verbranding als afvalverwerkingsmethode richting 2030 en 2050. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de verwachting is dat afvalverbranding in Nederland de komende jaren als te prefereren verwerkingsmethode sterk zal afnemen. Dit komt door het verminderende binnenlandse aanbod van brandbaar restafval door verbeterde afvalinzameling en voor- en nascheiding, het beter beschikbaar komen van hoogwaardige afvalverwerkings- en recyclingtechnieken voor steeds meer stromen die nu nog worden verbrand, en de algemene inzet op levensduurverlenging en ecodesign van producten en materialen. Dit

zal betekenen dat er in de toekomst minder operationele capaciteit in Nederland in stand hoeft te worden gehouden. Het wel behouden van deze capaciteit gaat immers gepaard met onnodige emissies naar lucht en bodem en heeft een negatief effect op de ontwikkeling van de recyclingmarkt. Het is daarom wenselijk om de nationale afvalverbrandingscapaciteit af te stemmen op deze afnemende binnenlandse behoefte. De beleidsvisie geeft aan wat de verwachtingen zijn omtrent de nationale behoefte aan verbrandingscapaciteit in 2030 en geeft ook een doorkijk naar 2050.

Binnen het maatwerktraject kunnen afspraken gemaakt worden met bedrijven met AVI's over de manier

. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat afspraken worden gemaakt over

Maatwerkafspraken kunnen vervolgens ook gaan over

Aangezien enkele van de bedrijven met AVI's ook tussen de niet-agrarische piekbelasters qua stikstof-uitstoot staan, biedt het maatwerktraject ook de gelegenheid om dit element mee te nemen in de afspraken en kan worden gepoogd deze uitstoot te mitigeren.

Additionaliteit

Beleidsinhoudelijk: Zonder de mogelijkheid om op deze directe manier in gesprek te gaan met de Nederlandse AVI's bestaat het risico dat er op de lange termijn geen betekenisvolle stappen worden gezet om afvalverbranding in Nederland te verminderen. Zowel vanuit klimaat- als CE-belang geredeneerd is dit onwenselijk. Echter, als Rijksoverheid ontberen we op dit moment de instrumenten om direct te sturen op afvalverbrandingscapaciteit. Op dit moment hebben AVI's alleen de mogelijkheid om hun CO₂-uitstoot naar beneden te brengen door middel van CCS of door het stoppen van afvalverbranding.

. CCS neemt misschien de CO₂-uitstoot weg, maar niet het feit dat nog steeds waardevolle grondstoffen uit de keten verdwijnen. Wanneer de import en export van te verbranden afval tegen elkaar worden weggestreept en Nederland zelfvoorzienend zou zijn voor de verwerking van het gemengd stedelijk afval (een opdracht vanuit de Kaderrichtlijn afvalstoffen om naar toe te werken als EU-Lidstaat) kan worden berekend dat er in Nederland op dit moment een

overcapaciteit van ongeveer 800 kiloton bestaat (iets minder dan 10% van de vergunde capaciteit). Er moet echter ook ruimte beschikbaar blijven voor het opvangen van calamiteiten. De ruimte om op dit moment al in te grijpen in de beschikbare capaciteit is dus beperkt. Zonder het maken van beleid dat ingrijpt op de hele afvalketen, inclusief het maken van afspraken met de AVI-bedrijven over de manier waarop zij in de toekomst opereren, ligt het niet in de lijn der verwachtingen dat er significante stappen worden gezet om afvalverbranding als verwerkingsmethode te beperken ten gunste van hoogwaardigere methodes. Tot slot, zonder aanvullende afspraken en ondanks inspanningen op de binnenlandse afvalmarkt om het afvalaanbod naar beneden te brengen, zal de AVI-capaciteit en het verdienvermogen van deze bedrijven in stand worden gehouden door toename van afvalimport. Dit is, zoals eerder is toegelicht, onwenselijk.

Organisatorisch: Bij IenW komen binnen het AVI-maatwerktraject verschillende beleidslijnen samen, waaronder – naast het verbeteren van de leefomgeving - het implementeren van een toekomstvisie op afvalverbranding, het opschalen van de circulaire plastic keten en het voorkomen van verbranden van recyclebaar materiaal. Het maatwerktraject moet uiteindelijk al deze lijnen, plus die van andere departementen laten landen bij individuele bedrijven. Dit is additioneel aan het reguliere beleidswerk, omdat dat generiek of sectoraal wordt aangevlogen, en er niet wordt gesproken met individuele bedrijven. De hiervoor vrijgemaakte beleidsmedewerkers dragen verder zorg voor afstemming en kruisbestuiving met alle relevante organisatieonderdelen. Zo maken zij deel uit van het programma Industrie, Gezonde Leefomgeving en Omwonenden (IGLO) maar werken daarnaast nauw samen met de directie Duurzame Leefomgeving en Circulaire Economie (DLCE), naast natuurlijk de samenwerking met EZK (Programma Verduurzaming Industrie en directie Klimaat).

De maatwerkgesprekken bieden een unieke kans om een hele sector mee te nemen in een door de rijksoverheid opgesteld transitiepad richting een duurzamere toekomst. Om dit proces te coördineren en de individuele gesprekken te kunnen voeren met de AVI's is extra capaciteit nodig. Zonder bijkomende capaciteit is dit niet inpasbaar binnen het P-budget van DG Milieu en Internationaal.

Scope

Dit plan van aanpak (en de bijbehorende financiële vraag) ziet enkel op de tijdelijke inzet van IenW-medewerkers voor maatwerkafspraken met AVI's, en niet op het hierboven beschreven overige beleid.

In beginsel komen alle 9 AVI-bedrijven, met in totaal 12 installaties/vestigingen, in aanmerking voor de maatwerkeraanpak. 4 van deze bedrijven met in totaal 9 installaties/vestigingen behoren tot de top-20 van grootste CO₂-uitstoters van Nederland. Er zal een selectie worden gemaakt, op basis van interesse van het bedrijf zelf, hun visie op een duurzame toekomstige operatie en de meerwaarde van de maatwerkeraanpak hiervoor. Enkel met de geselecteerde bedrijven wordt een maatwerktraject aangegaan.

Aanpak

Met de AVI's zal grofweg hetzelfde proces doorlopen worden om tot maatwerkafspraken te komen als bij de overige grootste uitstoters. Bij de AVI's wordt echter in het bijzonder waarde gehecht aan de oriënterende fase. In deze fase wordt de interesse van de verschillende AVI's in een maatwerktraject verkend. Hoe kan maatwerk eraan bijdragen dat zij duurzaam inspelen de geschetste afnemende behoefte aan afvalverbrandingscapaciteit? Op basis hiervan wordt bepaald met welke partijen er een maatwerktraject wordt aangegaan.

Na de oriënterende fase wordt de scope van de afspraken afgebakend in een Expression of Principles, die vervolgens nader wordt uitgewerkt tot concrete projecten (waar concrete tegenprestaties van de Rijksoverheid bij horen, bijvoorbeeld rondom elektriciteitsvoorziening, vergunningverlening of financiering). Voor meer informatie over de maatwerkafspraken in het algemeen, zie bijlage 3.

Ook inhoudelijk zijn er wezenlijke verschillen tussen de AVI's en de overige maatwerkbedrijven. Afvalverbranding gebeurt in Nederland in afvalverbrandingsinstallaties die tegelijkertijd ook allemaal energieleverancier (elektriciteit, warmte) zijn aan industrie en woonwijken. Behalve afvalbeleid is ook leefomgevings-, klimaat-, energie- en stikstofbeleid van invloed op deze bedrijven. Hierdoor opereren deze bedrijven binnen een veelzijdig regelgevend kader met een veelheid aan belanghebbende private en publieke partijen en een complexe fiscale omgeving. In tegenstelling tot 'reguliere' industrie geldt voor bedrijven met afvalverbrandingsinstallaties dat het principale bedrijfsproces (afval verwijderen d.m.v. verbranding) niet direct te vervangen is. Er zijn

wel alternatieve verwerkingsmethodes, zoals afvalvergassing en -pyrolyse, maar die worden op dit moment nog niet op de voor de verwerking van het binnenlands geproduceerde afval benodigde schaal toegepast.

. Dit is

een belangrijk verschil met andere maatwerktrajecten.

Personele inzet en afbouwplan

In dit onderdeel worden per fase de werkzaamheden en de personele inzet toegelicht. Hieruit blijkt een golfbeweging in de benodigde capaciteit: deze begint met 2 fte, zwelt aan tot 4 fte en zakt vervolgens terug naar uiteindelijk 0 fte. Medewerkers worden geworven op basis van een vast contract. Zij zetten zich gedurende de looptijd van het maatwerktraject in voor de AVI's en doen gedurende deze periode (verdere) expertise op rondom afval, circulariteit en industrie. Dit maakt hen uitermate geschikt om na afloop van het maatwerktraject door te stromen naar een ander onderdeel van de IenW-beleidskern. Om te zorgen dat er budget is voor hun salarisbetaling, zal er bij natuurlijk verloop in de organisatie rekening gehouden worden met hun komst. Er worden dan bijvoorbeeld formatieplaatsen niet opnieuw opgevuld.

1. Oriëntatie (Q2-Q4 2024, gedurende deze periode 2 fte)

In deze fase wordt de interesse van alle AVI-bedrijven gepeild. Ook wordt er onderzoek gedaan naar hoe de verschillende AVI-bedrijven zouden kunnen verduurzamen en met name naar hoe hun invloed op de leefomgeving verminderd kan worden. Deels doen de beleidsmedewerkers dit zelf, deels zullen zij wellicht gebruik maken van de expertise van een marktpartij (en dit onderzoek begeleiden). Relevante stakeholders, zoals groepen omwonenden, worden in kaart gebracht. Uiteindelijk worden geschikte AVI's geselecteerd voor een maatwerktraject. Er wordt een apart dealteam per bedrijf ingericht. Naast IenW voor coördinatie, beleidsmatige inbreng en leefomgevingsaspecten, zitten hierin ook vertegenwoordigers van het ministerie van EZK (directie verduurzaming Industrie) en van RVO (technische/financiële aspecten). Daarnaast kan IenW ad-hoc interne expertise van RWS en ILT bijschakelen. Deze fase resulteert in een quick scan waarin per bedrijf duidelijk wordt waar het meeste verbeterruimte zit.

2. Totstandkoming intentieverklaringen (Q3 2024-Q3 2025, gedurende deze periode 4 fte)

Het doel van deze fase is om tot ondertekende intentieverklaringen (of Expressions of Principles, EoP's) te komen met de geselecteerde AVI-bedrijven. In een EoP wordt meer op hoofdlijnen de verschillende potentiële bouwstenen, doelen en voorwaarden worden vastgelegd voor een mogelijke maatwerkeraanpak. Toch is dit een fundamenteel onderdeel van de onderhandelingen, omdat hierin de scope wordt bepaald. De ervaring leert dat het lastig is om in de vervolgfase nog doelen op het gebied van verduurzaming en leefomgevingsverbetering toe te voegen, wanneer dit niet in de scope van de EoP was opgenomen. Dit is dus een zeer arbeidsintensieve fase, omdat beleidsmedewerkers in korte tijd kennis moeten opdoen over de precieze werking van de AVI in kwestie en hoe deze groener en gezonder gemaakt zou kunnen worden. Daarnaast moeten zij kennismaken met hun dealteamcollega's van andere overheden, een relatie smeden met de vertegenwoordiger van het bedrijf, het stakeholderveld in kaart brengen, onderhandelen én de onderhandelresultaten uitdragen en verdedigen binnen het eigen ministerie. Wanneer dat allemaal is gelukt, resulteert deze fase in een feestelijke ondertekening van een Expression of Principles. De beleidsmedewerker organiseert dit ondertekeningmoment en de bijbehorende communicatieboodschap.

3. Totstandkoming concrete uitwerking (Q4 2025-Q2 2026, gedurende deze periode 4 fte)

In deze fase worden de onderwerpen die zijn benoemd in de Expressions of Principles uitgewerkt tot concrete projecten, waarbij de overheid specifieke tegenprestaties toezegt. Dit wordt vastgelegd in een Joint Letter of Intent (JLoI). De ervaring leert dat in een EoP vaak een onderzoeksinspanning wordt toegezegd. Een bedrijf gaat bijvoorbeeld kijken of een bepaalde reductie haalbaar is. In de JLoI-fase worden de resultaten bekend, wat kan leiden tot nieuwe onderhandelingen (bijvoorbeeld wanneer een reductie wel haalbaar is gebleken, maar een grote investering vergt). Het is gebleken dat dit een complexe fase is, en daarom is er nog relatief weinig ervaring met het sluiten van JLoI's. Wel is bekend dat ook deze fase arbeidsintensief is, en veel verschillende vaardigheden van medewerkers vraagt – waaronder politieke en bestuurlijke sensitiviteit. Het einddoel van deze fase is een concept-JLoI per bedrijf, die kan worden toegezonden aan de Adviescommissie Maatwerkafspraken Verduurzaming Industrie (AMVI). Ook wordt een zogeheten 'due diligence' onderzoek per bedrijf opgeleverd.

4. Beoordeling concept-JLoI's door de AMVI (Q2-Q3 2026, gedurende deze periode 2 fte)

In deze fase begeleiden beleidsmedewerkers het beoordelingsproces van de concept-JLoI's door de adviescommissie. Zij dragen zorg voor de stukkenstroom en beantwoorden eventuele vragen. Wanneer de AMVI advies heeft uitgebracht, dragen de beleidsmedewerkers zorg voor de verwerking hiervan in de JLoI, en dragen zij bij aan een bestuurlijke reactie op het advies. Hierna worden de JLoI's in principe getekend.

5. Uitwerking JLoI's in bindende maatwerkafspraken (Q3 2026-Q4 2027, gedurende deze periode 4 fte)

In deze fase worden de JLoI's uitgewerkt tot bindende maatwerkafspraken, die uiteindelijk worden ondertekend door het bedrijf en de bewindspersonen. De inhoud van de afspraken staat al redelijk vast, maar er is capaciteit nodig om de technische en juridische details uit te werken. Dit vereist specifieke en toegewijde expertise. Daarnaast worden er in deze fase wellicht nog laatste (financiële) zaken uitonderhandeld. Ook dragen beleidsmedewerkers er zorg voor dat de IenW-organisatie op de hoogte is van de maatwerkafspraken, zodat IenW beloofde tegenprestaties zal leveren. Tot slot maakt publiekscommunicatie over de behaalde resultaten onderdeel uit van deze fase.

6. Overdracht naar de lijnorganisatie (Q1-Q2 2028, gedurende deze periode eerst 2 en uiteindelijk 0 fte)

Deze fase krijgt t.z.t. meer vorm, in overleg met EZK en andere relevante beleidsonderdelen. Het is nu echter al duidelijk dat na de piek van de uitwerking van de JLoI's in bindende maatwerkafspraken, er snel minder capaciteit nodig is. Deze kan op korte termijn worden teruggeschroefd. Projectteams ronden hun werkzaamheden af, controleren hun archivering en worden vervolgens decharge verleend. Een gehalveerd aantal medewerkers verleent nazorg voor de warme overdracht aan de lijnorganisatie. Dit biedt de kans tot gefaseerde instroom: de andere twee maatwerkmedewerkers (wier inzet voor het traject niet langer nodig is) krijgen aan het begin van deze fase reeds een werkplek binnen de organisatie aangeboden. Na afloop van fase 6 geldt dat ook voor de resterende twee medewerkers.

Kosten

Op basis van de ervaring met de overige maatwerkbedrijven is bovenstaande fasering met bijbehorende capaciteitsvraag geschetst. Deze komt neer op gemiddeld genomen 3-4 fulltime medewerkers (x gemiddeld schaal 12) t/m 2030. Dit leidt tot een claim van €2,739 miljoen.

Conclusie

Er is €222 miljoen gereserveerd voor de maatwerkafspraken met de AVI's. Een klein percentage hiervan, afgerond €2,8 miljoen, heeft lenW nodig voor het daadwerkelijk vormgeven van deze maatwerkafspraken. Met dit geld kunnen medewerkers aangetrokken of vrijgemaakt worden voor dit arbeidsintensieve proces, dat bijdraagt aan klimaat en leefomgeving. De inzet van deze medewerkers is tijdelijk. Na het sluiten van de bindende maatwerkafspraken dragen zij zorg voor een warme overdracht. Vervolgens kunnen zij, dankzij hun opgedane expertise, goed landen in de (lijn)organisatie. Hier is gedurende de looptijd van de maatwerkafspraken rekening mee gehouden, zoals geschetst bij 'Personele inzet en afbouwplan'.

Bijlage 1: beoordeling fondsbeheerder

Maatwerksubsidies AVI's	222,0	Reserveren MJP 2026	0,0	222	<p>De eerste getekende JLOI's met AVI's worden pas begin 2025 verwacht. Middelen worden gereserveerd voor het MJP 2026 en kunnen dan worden toegekend op basis van één of meerdere getekende JLOI's en uitgewerkte voorstellen voor maatwerksubsidie voor een AVI die volgens het in het fiche beschreven proces met FIN en fondsbeheer worden afgestemd.</p> <p>Naast het fiche voor de maatwerksubsidies aan AVI's is een fiche ingediend voor een beperkte extra beleidsmatige inzet van € 2,8 mln. die nodig is bij lenW om de maatwerkafspraken voor AVI's uit te kunnen voeren. Het voorstel is echter onvoldoende uitgewerkt om de middelen toe te kunnen kennen.</p>
--------------------------------	-------	---------------------	-----	-----	--

Bijlage 2: Beschrijving van de opgave

(uit: Meerjarenprogramma Klimaatfonds, p22)

Maatwerksubsidies AVI's (reservering van € 222 miljoen.) Dit betreft een reservering voor mogelijke maatwerksubsidies voor de AVI's. Uit deze reservering kunnen middelen toegekend worden onder voorwaarde van een uitgewerkt voorstel voor een

maatwerksubsidie. Voorwaarden voor de reservering: uit deze reservering (€ 222 miljoen.) kunnen middelen toegekend worden onder voorwaarde van een uitgewerkt voorstel voor een maatwerksubsidie voor een AVI, onder voorwaarde dat de aanscherping van de CO₂-heffing voldoende is uitgewerkt en onder voorwaarde dat voor elke ton CO₂-reductie waar een bedrijf uit deze middelen subsidie voor krijgt, wordt gezorgd dat een equivalente ton aan dispensatierechten niet meer beschikbaar is voor andere activiteiten, waardoor deze niet meer verhandelbaar zijn.

Bijlage 3: Plan van aanpak maatwerkbedrijven DG Bedrijfsleven

(separaat bijgevoegd)

Maatwerkfinanciering (uit reservering eventuele maatwerksubsidies)

FICHEFORMAT	TITEL MAATREGEL Maatwerkfinanciering
	PERCEEL 5
	Indienend departement: MEZK
Omschrijving maatregel: Ondersteuning financiering nieuwe duurzame industrie	
Beoogde vormgeving	
<ul style="list-style-type: none"> In de maatwerkaanpak is het uitgangspunt dat de financiële ondersteuning voor verduurzaming van bedrijven zoveel mogelijk via generieke subsidieregelingen wordt verstrekt. Het is echter niet uit te sluiten dat daarnaast ook maatwerksubsidies voor specifieke bedrijven in de maatwerkaanpak nodig zullen zijn. Hiervoor is er in het MJP 2024 een reservering opgenomen van € 750 mln. Dit bedrag wordt vanuit de post 'ophoging perceel' opgehoogd met een bedrag van € 229,6 mln. Inmiddels zijn meer EoP's getekend (nu: 10 en naar verwachting in totaal 11 in 2023) en de doelstelling is in 2024 10 JLoI's te tekenen. De eerste concept JLoI's doen een aanzienlijk beroep op de oorspronkelijk reservering. De uitwerking van de overige cases wordt de komende tijd steeds concreter maar het beeld is dat de ophoging zondermeer nodig zal zijn. Op basis van de JLoI's zal de daadwerkelijke behoefte per bedrijf duidelijk worden. In de middelen die met dit fiche worden gevraagd, wordt geen rekening gehouden met de casus Tata. Deze casus is qua aard en omvang van een andere orde. Hierover zal afzonderlijke besluitvorming moeten plaatsvinden o.a. tijdens de formatie. Voorwaarden MJP 2024: <i>Uit deze reservering kunnen na akkoord van de Minister van Financiën middelen toegekend worden onder voorwaarde van een uitgewerkt voorstel voor een maatwerksubsidie en onder voorwaarde dat voor elke ton CO2-reductie waar een bedrijf uit deze middelen subsidie voor krijgt, wordt gezorgd dat een equivalente ton aan dispensatierechten niet meer beschikbaar is voor andere activiteiten, waardoor deze dus ook niet meer verhandelbaar zijn.</i> Wat betreft de toekenning van middelen is met MinFin een proces afgesproken waarbij het uitgangspunt de jaarlijkse klimaatfondsbesluitvorming is. Daarnaast is er gezien de planning van investeringsbeslissingen ook een alternatieve procedure waarbij op basis van de JLoI het benodigde budget wordt aangevraagd via de ACKE/MCKE. Na toestemming van de MR volgt een NvW/ISB die geautoriseerd moet worden door de beide Kamers. De voorwaarden omtrent dispensatierechten zijn onderdeel van de JLOI en bindende maatwerkafspraken. M.b.t. de toekenning van de € 229,6 mln uit de post ophoging perceel zijn in het MJP 2024 specifiek enkele aanvullende eisen gesteld, namelijk: vaststelling doelstelling maatwerkafspraken op 3,8 Mton (opgenomen in het nieuwe klimaatpakket voor de industrie), dispensatierechten niet meer beschikbaar (zie vorige bullet), ophogen CO2 tarief conform afspraken Regeerakkoord (tariefstudie in 2024 en invoering via Belastingplan 2025) en verlengen CO2 heffing tot en met 2032 (besluitvorming geweest, inwerkingtreding per januari 2024). Zie verder ook het fiche voor de DEI XL. Deze reservering is niet bedoeld voor maatwerksubsidie aan Avi's, daar komt is een aparte reservering/fiche voor. 	
Doelstelling	
<ul style="list-style-type: none"> De maatregel draagt bij aan het bestedingsdoel 2B van artikel 2 van de tijdelijke wet Klimaatfonds, omdat dit de implementatie van technieken voor energie-efficiëntie en het stimuleren van de toepassing van hernieuwbare energie en overige broeikasgas-reducerende en circulaire technieken en -maatregelen in het bedrijfsleven wordt gestimuleerd. De maatwerkaanpak is gericht op additionele CO2 reductie bij de grootste CO2 uitstoters en beoogde investeringsrisico's van verduurzamingsprojecten van de industrie te verkleinen zodat tijdig investeringsbeslissingen genomen kunnen worden om de klimaatdoelen van de industrie te halen. 	
Criterium 1. Overeenstemming met klimaatplan	
<ul style="list-style-type: none"> De maatregel is in overeenstemming met het klimaatplan art 3 en is integraal onderdeel van het te voeren klimaatbeleid en het realiseren van de daarbij horende doelstellingen. De voorgestelde maatregel beoogt een concrete en versnelde uitvoering van investeringen in CO2-reducerende technieken bij de grootste CO2 uitstoters in de industrie. De beoogde investeringen dragen bij aan een toekomstbestendige industrie in Nederland en daarmee aan het toekomst verdienvermogen van Nederland. 	
Criterium 2. Doeltreffendheid	

- Uitgangspunt is dat de betreffende projecten bijdragen aan additionele CO2-reductie in 2030. Zie voor uitgebreide toelichting op de afwegingen die hierbij gemaakt worden: [Kamerbrief afwegingskader-maatwerkafspraken-verduurzaming-industrie](#)
- Om de verplaatsing van uitstoot te voorkomen, wordt ervoor gezorgd dat de door de maatwerkafspraken vrijvallende dispensatierechten niet meer verhandeld worden.

Criteria 3. Doelmatigheid

Efficiënt gebruik van middelen

- Het instrument is additioneel aan bestaande generieke instrumenten voor de verduurzaming van de industrie zoals de CO2-heffing, de SDE++ regeling en NIKI-regeling. Deze en andere opties worden eerst verkend en als last resort wordt maatwerkfinanciering overwogen. Voor bedrijven is dit, gelet op doorlooptijd en onzekere uitkomst, geen aantrekkelijk perspectief. Ook in dat opzicht is het last resort.
- Dit instrument leidt niet tot verdringing van private investeringen maar is er juist op gericht private investeringen mogelijk te maken.
- Over de exacte vormgeving van het instrument wordt nog overleg gevoerd met ondermeer de Europese Commissie.
- Maatwerkfinanciering is onderdeel van een bredere maatwerkaanpak waarbij de projecten van de bedrijven en de onderliggende business case uitvoerig worden geanalyseerd. De plannen worden, voordat een Joint Letter of Intent (JLoI) wordt getekend door het bedrijf en de Staat, getoetst door een externe adviescommissie.

Financiële consequenties

	Cumulatief	2024**	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Verder***
Kas			PM	PM	PM	PM	PM	PM	
Verplichting*		500	479,6	PM	PM	PM	PM	PM	

* = moment waarop contractuele verplichting ontstaat.

**= in principe komen de middelen beschikbaar in 2025. Indien middelen in 2024 al nodig zijn, dit graag specificeren.

***= Indien uitgaven in de jaren na 2030 plaatsvinden, dit graag specificeren.

- Een maatwerksubsidie kan zowel gericht zijn op de initiële investering (CAPEX) als op de operationele kosten (OPEX).
- Bij de beoordeling van de business case wordt gekeken naar alle mogelijke instrumenten om de business case rond te krijgen (zie ook genoemde kamerbrief). Wanneer er geen passende generieke instrumenten beschikbaar wordt op basis van een getekende JLOI (Joint Letter of Intent) een voorstel gedaan via de MR om het benodigde budget over te hevelen naar de EZK begroting. In dit voorstel wordt ook gemotiveerd waarom generieke instrumenten niet toereikend zijn en toegelicht welke randvoorwaarden gelden voor de maatwerksubsidie.
- In een JLoI zijn de projecten die de CO2 reductie moeten realiseren uitgewerkt en zijn de benodigde randvoorwaarden in kaart gebracht. De betreffende business cases en financiële modellen worden uitgebreid geanalyseerd, zo nodig met behulp van externe experts. Een concept JLoI wordt voorgelegd aan de externe adviescommissie maatwerkafspraken verduurzaming industrie. De JLoI bevat ook bepalingen over zaken als monitoring en dispensatierechten.
- Ieder beroep op gereserveerde middelen in het klimaatfonds voor individuele maatwerkafspraken en financiële ondersteuning verloopt via de reguliere jaarlijkse klimaatfondsbesluitvorming parallel aan de Voorjaarsnota en dient dus door EZK afgestemd te worden met FEZ EZK,FIN/IRF en de fondsbeheerder. Hierop is dus ook het budgetrecht van de kamer van toepassing.
- Voor ieder eventueel tussentijds beroep op de gereserveerde middelen in het fonds voor maatwerkfinanciering of (financieel) mandaat voor onderhandelingen daartoe wordt apart voorgelegd aan de ACKE/MCKE als voorportaal MR. Aanvragen worden ook in dit geval afgestemd met FEZ EZK, FIN/IRF en de fondsbeheerder. Na toestemming van de MR, volgt een NvW/ISB, die geautoriseerd moet worden door beide kamers.
-

Link met normeren en beprijzen

- De maatwerkaanpak is ontwikkeld in aanvulling op de CO2-heffing. Alleen CO2-reductie die additioneel is aan wat op grond van de EU-ETS benchmarks en de CO2 heffing wordt verwacht, komt voor subsidie in aanmerking.

Inschatting kwantificeerbare gevolgen t.o.v. klimaatmaatregelen zoals die zijn meegenomen in de KEV

De maatwerkafspraken met de top 15 grootste uitstoters (Avi's gaan apart) moeten 3,5 Mton extra CO2 reductie realiseren. Bedrijven buiten de Top 20 nog eens 0,5 Mton. De verwachting is dat met de getekende EoP's deze bedrijven hun aandeel in de restreductie van de industrie in 2030 gaan realiseren, inclusief de beoogde extra opgave via maatwerk. [Voortgangsbrief september 2023](#)

Op dit moment is nog moeilijk een indicatie te geven van welke bedrijven/projecten een beroep gaan doen op dit instrument en welke CO2 reductie kan worden verwacht. De meeste projecten van maatwerkbedrijven gaan van in 2030 of een enkel jaar eerder tot CO2 reductie leiden. In de tweede helft van 2023 kan voor een tweetal bedrijven mogelijk een aanvraag komen.

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	Jaarlijks structureel vanaf 2030*
CO ₂ -reductie (jaarlijks)							14,5 Mton
Energiebesparing in PJ t.o.v. energiegebruik							

* Hiermee wordt de jaarlijkse structurele reductie vanaf 2030 bedoeld (dus niet cumulatief). Graag aangeven of de reductie echt structureel is (oneindig), of dat het bijv. een OPEX-subsidie is die op een gegeven moment afloopt en vanaf dan niet meer reduceert.

Staatssteuntoets

- Beschrijf of er een staatssteuntoets nodig is en wat het proces is. Stem dit af met de juridische directie van uw ministerie.
- Een maatwerkfinanciering vergt in alle gevallen een staatssteuntoets. Over de exacte voorwaarden en relevante staatssteunkaders gesprekken met de Europese Commissie gaande.

Criterion 4. Uitvoerbaarheid

- Dit instrument is onderdeel van de bredere maatwerkaanpak. De Kamer is hierover meermaals geïnformeerd. Over de randvoorwaarden voor het inzetten van maatwerksubsidies vindt momenteel nog overleg plaats.
- Maatwerkafspraken zijn de derde stap in het maatwerkproces nadat eerst een Expression of Principles (EoP) en een Joint Letter of Intent (JLOI) zijn getekend. Een maatwerk subsidiebeschikking kan één van de maatwerkafspraken zijn die met een bedrijf worden gesloten.
- Bij de uitwerking van de Joint Letter of Intent wordt al wel duidelijk of een financiële bijdrage vanuit het rijk nodig. In de Due Diligence wordt deze behoefte getoetst. Vervolgens wordt gezocht welk instrument passend is. FEZ is hier direct bij betrokken.
- Een getekende JLOI bevat de bandbreedtes voor een mogelijke financiële claim voor zover daar sprake van is. Een getekende JLOI is (inter)departementaal afgestemd en extern beoordeeld door de adviescommissie en vormt de basis voor een claim op dit perceel voor zover een maatwerksubsidie. Deze is claim is feitelijk een bestedingsplan op hoofdlijnen dat in de maatwerkbeschikking in detail wordt uitgewerkt.
- Het betreffende bedrijf zal moeten meedoen in de call for proposals die wordt opengesteld met het oog op maatwerkfinanciering. De opzet van een dergelijke call vloeit voort uit de staatssteuneisen van de Europese Commissie. Momenteel vindt overleg plaats met de Europese Commissie over de vormgeving van de call zodat deze aansluit bij de staatssteunkaders. Belangrijke uitgangspunten zijn in ieder geval 'additionaliteit t.o.v. de CO-heffing' (minimaal 0,1 Mton CO2 reductie) en de borging hiervan door niet verhandelbaarheid van betreffende dispensatierechten. Bedrijven zullen zeer gedetailleerde informatie moeten geven over hun business cases, gehanteerde grondstof- en energieprijzen, rentevoeten, tijdslijnen, risico's en mitigerende maatregelen. De steunkaders zullen eisen opleggen wat betreft technologieën die ondersteund mogen worden, hoogte van steunpercentages en termijnen wanneer de projecten gerealiseerd moeten zijn. Wanneer het projectvoorstel zich kwalificeert zal de subsidiebeschikking worden opgesteld inclusief alle voorwaarden conform de JLOI.
- Bij ondertekening van de maatwerkbeschikking door de minister van EZK wordt de verplichting binnen dit perceel voor het onderdeel maatwerkfinanciering vastgelegd.

Criterion 5. Additionaliteit t.o.v. bestaand beleid

- Deze maatregel vloeit voort uit het coalitieakkoord Rutte IV en is uitgewerkt in de [\(Kamerbrief Maatwerkaanpak verduurzaming industrie\)](#).
- De maatwerkaanpak is expliciet ontwikkeld als een instrument om in aanvulling op de brede beleidsmix voor verduurzaming van de industrie additionele CO2 reductie te faciliteren voor

<p>individuele bedrijven. Dit kan door inzet financiële en niet-financiële instrumenten. Wat betreft financieringsinstrumenten is maatwerkfinanciering 'last resort'. Zoals bekend is de maatwerkaanpak primair gericht op het realiseren van additionele CO2 reductie.</p>
<p> criterium 6. Duur van de maatregelen in relatie tot de tijdelijkheid van het fonds</p> <ul style="list-style-type: none"> • De aanpak was oorspronkelijk bedoeld voor de 20 grootste CO2 uitstoters. Inmiddels is met 8 bedrijven een eerste stap gezet (EoP) en daar komen er nog een aantal bij. De eerste bedrijven zullen in 2023 een JLOI tekenen, de meeste anderen in 2024. • Met de 4 AVI uit die top 20 wordt een eigen traject opgestart (zie fiche maatwerk AvI's). • In de augustusbesluitvorming is afgesproken dat de doelgroep voor de maatwerkaanpak wordt verbreed buiten de top 20 en specifieke sectoren (b.v. waterzuiveringsbedrijven). Hoe deze verbreding concreet wordt uitgewerkt is nog niet bekend.
<p> Gevolgen voor brede welvaart (wordt betrokken bij de beoordeling van criterium 2-4)</p>
<p> Klimaatrechtvaardigheid</p> <p>De inzet is om een groene, toekomstbestendige industrie in Nederland op te bouwen in plaats van afhankelijk te worden van een fossiele industrie elders. Daarmee wordt geïnvesteerd in de economie van morgen voor toekomstige generaties. Dit draagt dus niet alleen bij aan het beperken van de effecten op klimaatverandering, maar ook aan het veiligstellen van het verdienvermogen van de toekomst (en daarmee ook van v.b. werkgelegenheid).</p> <p>Bij de maatregelen zijn de volgende principes gehanteerd m.b.t. brede welvaart: verdeling o.b.v. grootste nut (gericht op maximaal halen van klimaatdoelen) en verdeling o.b.v. de vervuiler betaalt (afspraken worden gemaakt met de grootste uitstoters, die zelf grote investeringen gaan doen om te verduurzamen).</p>
<p> Werkgelegenheid en de ontwikkeling van de economie</p> <p>Indien van toepassing, beschrijf de invloed op werkgelegenheid inclusief scholing en opleiding van werknemers en de invloed van de maatregel op de ontwikkeling van de economie. Kwantificeer waar mogelijk.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De (basis)industrie is een belangrijke werkgever en een dragende sector voor een groot aantal waardeketens. Behoud van deze industrie is van belang om de afhankelijkheid van niet-Europese landen voor cruciale grondstoffen en halffabrikaten te beperken. • Een toekomstbestendige industrie is daarmee belangrijk voor het toekomstig verdienvermogen maar ook voor de strategische autonomie.
<p> Energiesysteem en betrouwbaarheid van de energievoorziening</p> <ul style="list-style-type: none"> • In het kader van de maatwerkafspraken wordt per individueel bedrijf ook gekeken naar de noodzakelijke infrastructuur en de impact van projecten op het energiesysteem.
<p> Andere neveneffecten</p> <ul style="list-style-type: none"> • De maatwerkaanpak is primair gericht op CO2 reductie maar kijkt ook nadrukkelijk naar verbetering van de leefomgeving en met name stikstofreductie.
<p> Overig</p>
<p> Afstemming met externe partijen</p> <ul style="list-style-type: none"> • De maatwerkaanpak is onderdeel van het coalitieakkoord.
<p> Planning</p> <ul style="list-style-type: none"> • De verwachting is begin volgend jaar goedkeuring te hebben van de Europese Commissie over het te hanteren 'scheme' voor de maatwerkfinanciering. In het eerste kwartaal van 2024 komen naar verwachting de eerste aanvragen.
<p> Evaluatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderdeel van de maatwerkaanpak is een uitgebreid systeem van monitoring, zowel de realisatie van de projecten als de opbrengsten van de projecten nadat ze gerealiseerd zijn. • Deze monitoring is geïntegreerd in de bredere monitoring van het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI) en de monitor Klimaatbeleid.

Intensivering DEI+ (uit reservering ophoging perceel, titel voorheen DEI-XL)

FICHEFORMAT	DEIXL/ vanuit reservering voor ophoging van het perceel
	Perceel 5
	Indienend departement: MEZK
Omschrijving maatregel: Ondersteuning financiering nieuwe duurzame industrie	
Beoogde vormgeving	
<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf de maatregel waarvoor middelen gevraagd worden (beoogde vormgeving). <p>De stimulering van verduurzaming van de industrie kan door innovatieregelingen zoals de DEI+, de grootschalige investeringen via de VEKI, NIKI en SDE en eventueel via maatwerksubsidies. Tussen de DEI+ en de NIKI ontbreekt echter een instrument dat zich richt op investeringen met een subsidie tussen de 15 en 30 miljoen euro. Dit gat wordt gevuld met een aanvulling en verbreding van de huidige DEI+ regeling, de DEIXL. Bij de opzet van de regeling zal rekening worden gehouden met de specifieke regelingen die er al zijn voor opschaling waterstof en mogelijk vergassing en andere technieken.</p> <p>De huidige DEI+ regeling is een goedlopende regeling in het aantal aanvragen toenemen van een demonstratieprojecten op commerciële industriële schaal. De grens van maximaal 15 miljoen euro per project is voor sommige industrieprojecten te laag. Uit inventarisatie van RVO (uitgevoerd voor de NIKI en het Europese Innovation Fund) is een reeks projecten naar voren gekomen, die te klein zijn voor de NIKI en te groot voor de huidige DEI+ regeling. Ook zorgen de stijgende investeringskosten in installaties dat de grens van 15 mln euro te beperkt is.</p> <p>De nieuwe groepsvrijstelling van het milieusteunkader van begin 2023 maakt voor geheel Europa de steunmogelijkheden ruimer voor duurzame demonstratieprojecten. De huidige DEI+ wordt daarop aangepast met het verhoogde subsidiebedrag van 30 miljoen euro per aanvraag en verruimde thema's. De naam van de regeling blijft DEI+, in dit fiche blijft dit DEIXL heten om het verschil aan te geven met de oude DEI+ regeling.</p> <p>De nieuwe DEI+ regeling (eigenlijk effectief DEIXL) is sinds 23 november 2023 open. Het jaar 2024 kan benut worden om ervaring op te doen. Met de Klimaatfonds middelen uit het MJP 2025 e.v. wordt deze regeling in 2025 en verder voortgezet met een mix van bestaande middelen en klimaatfonds middelen.</p> <p>De DEIXL is toegankelijk voor MKB en grootbedrijf inclusief maatwerkbedrijven. De verwachting is dat naast maatwerkbedrijven ook niet-maatwerk bedrijven een beroep zullen doen. Met de toekenning van klimaatfondsmiddelen worden er aan maatwerkbedrijven aanvullende eisen gesteld, zie verderop.</p> <p><u>Voorbeeld DEIXL inzet voor innovatie bij maatwerk:</u> Met bestaande regelingen hebben maatwerkbedrijven wel gebruik gemaakt van de DEI+ om een pilotfase te laten ondersteunen, [REDACTED]</p> <p>[REDACTED] Bij verdere opschaling van technologie op industriële schaal zijn er projecten die met een investeringssubsidie een voldoende rendabele businesscase hebben, waardoor risico's voldoende verlaagd zijn en financiers willen instappen. Hiervoor is een subsidie van DEIXL toereikend.</p> <p>Als er meerjarig sprake is te hoge operationele kosten voor bijvoorbeeld elektriciteit is een SDE-, NIKI- of maatwerksubsidie meer toereikend. Toch zal ook de DEIXL met een maximale subsidie van 30 miljoen bij maatwerkbedrijven een impuls kunnen geven voor installaties waarbij een operationele vergoeding niet noodzakelijk is. Een operationele vergoeding kan nodig zijn als duurdere duurzame grondstoffen of duurzame energie nog niet goed worden gemaakt in een hogere opbrengstprijs of lagere kosten. Het vervangen van aardgas door elektriciteit is in veel gevallen nog niet rendabel als er niet tegelijkertijd een forse energie efficiëntie wordt gerealiseerd. De DEI, DEIXL en ook de VEKI zijn investeringssubsidies die interessant zijn voor bedrijven die</p>	

een zeer hoge energie-efficiënte realiseren of afnemers hebben die meerwaarde geven aan duurzame productie.

Dat zou ook kunnen in samenwerking van maatwerkbedrijven met innovatieve bedrijven

RVO maakt periodiek een vertrouwelijk overzicht van projecten die bij de industrie in ontwikkeling zijn. Daarvan is een inschatting te maken welke zullen opteren voor SDE of NIKI en welke waarschijnlijk kunnen volstaan met een investeringssubsidie zoals de DEI+.

Dit fiche beschrijft het voorstel om voor de DEI XL budget toe te kennen uit het perceel 'verduurzaming industrie & innovatie mkb' en dan specifiek uit de post 'ophoging perceel'. Het gaat om een toe te kennen bedrag van € 207 mln en een reservering van € 229,6 mln (totaal € 436,6 mln). Via het MJP 2024 zijn de volgende voorwaarden meegegeven voor inzet van dit budget:

Er wordt een ambitieus doel gesteld voor de industrie en de ambitie voor de maatwerkeraanpak wordt verhoogd naar 3,8 Mton CO₂-reductie ten opzichte van de CO₂-heffing. Daarom wordt een reservering opgenomen om de beschikbare middelen van het perceel te verhogen met € 717 mln.

Voorwaarden: voorwaarden voor toekenning uit deze reservering (€ 717,2 mln.) zijn

- 1. het vaststellen van doelstelling van maatwerkafspraken op 3,8 Mton extra CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van de CO₂-heffing;*
- 2. het vastleggen dat bij maatwerkafspraken de dispensatierechten voor de afgesproken additionele CO₂-reductie niet meer beschikbaar zijn;*
- 3. het ophogen van tarief CO₂-heffing per 1-1-2025 passend bij de opgave uit het Coalitieakkoord van 4 Mton (op basis van tariefstudie PBL);*
- 4. het verlengen van de CO₂-heffing industrie tot en met 2032 (prijspad op basis van PBL studie); en de ophoging van de minimum CO₂-prijs voor de elektriciteitssector en industrie op basis van tariefstudies.*

Reactie op de voorwaarden:

De DEI XL regeling staat open voor alle bedrijven in de industrie en energiesector. Hierbij gaat het zowel om mkb als om grootbedrijven. Vanwege de genoemde investeringssomvang zal de subsidie naar verwachting voornamelijk benut worden door de grotere bedrijven betreffen (die dergelijke grootschalige projecten kunnen financieren).

In zijn algemeenheid is er meer dynamiek nodig in de productie van industriële producten. Bestaande producenten maar ook groeiende grote mkb bedrijven kunnen duurzame productie opschalen en niet duurzame productie vervangen. Groeiende bedrijven en nieuwe bedrijven kunnen de druk op bestaande bedrijven om te verduurzamen vergroten. Ook zijn er samenwerkingen tussen maatwerkbedrijven en nieuwe groeiende MKB aan het ontstaan.

1. De additionele opgave van 3,8 mton is inmiddels opgenomen in het nieuwe klimaatpakket voor de industrie.
2. Binnen de maatwerkeraanpak wordt dit geborgd. In de zgn. JLOI's met de maatwerkbedrijven wordt vastgelegd dat een overschot aan dispensatierechten niet wordt verhandeld
3. De tariefstudie van de heffing en de verlenging hiervan wordt door PBL dit jaar gedaan en in het voorjaar van 2024 afgerond (definitief rapport in april 2024). Besluitvorming van de heffing zal in 2024 plaats vinden conform de planning en stadia van het Belastingplan 2025 (in werking treding aanpassing gaat in januari 2025 van start).
4. De besluitvorming van de minimumprijs is reeds geweest en gaat van kracht per januari 2024.

Met de acties die zijn in gang zijn gezet wordt voldaan aan de voorwaarden.

- Leg indien relevant uit om welke technologie het gaat en welk TRL-niveau het betreft.

Het betreft TRL 8-9 (commerciële demo schaal). De aangepaste DEI+ regeling staat open sinds 21 november 2023. De DEI+ regeling staat open voor bedrijven in industrie- en energiesector voor een breed scala aan technologieën. Wel zijn voor enkele technologieën zoals waterstof en vergassing aparte budgetten beschikbaar en is hiervoor een aparte

subdeel gemaakt in de DEI+. Zie hiervoor pagina 7 van de handleiding op de RVO internetsite ([Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie 2024 \(DEI+\) \(rvo.nl\)](#)).

- Indien het gaat om een maatregel waar eerder middelen uit het Klimaatfonds voor zijn toegekend, licht toe wat waarom aanvullend nodig is.
n.v.t.

Doelstelling

- Beschrijf aan welk bestedingsdoel van [artikel 2 van de Tijdelijke wet Klimaatfonds](#) de maatregel bijdraagt (2a, 2b of 2c).

De maatregel draagt bij aan het stimuleren van de implementatie van technieken voor energie-efficiëntie en het stimuleren van de toepassing van hernieuwbare energie en overige broeikasgas-reducerende en circulaire technieken en -maatregelen in het bedrijfsleven.

- Beschrijf hoe de maatregel bedraagt aan de operationele doelstelling van het perceel waaronder de maatregel wordt ingediend. Indien de maatregel aan de operationele doelstelling van meerdere percelen bijdraagt, licht dit toe.

Deze maatregel draagt bij aan de verduurzaming van de Industrie, door de ondersteuning van innovatie. Het gaat hier hoofdzakelijk over ondersteuning van innovatief MKB en grootbedrijf. Het gaat hier om ondersteuning van technieken en productieprocessen die passen in het 2050 toekomstbeeld van de Nederlandse industrie.

criterium 1. Overeenstemming met klimaatplan

- Beschrijf of de maatregel in overeenstemming is met het klimaatplan, bedoeld in artikel 3 van de Klimaatwet.

De maatregel is in overeenstemming met het klimaatplan art. 3 en is integraal onderdeel van het te voeren klimaatbeleid en het realiseren van de daarbij horende doelstellingen.

- De voorgestelde maatregel beoogt een concrete en versnelde introductie van investeringen van de voor realisatie van het klimaatplan benodigde productiemiddelen. Hiermee wordt voorzien in een instrument dat een combinatie kan vormen in een geheel van financiering (blended finance), dat zal bestaan uit een lening, garantie en subsidie.
- De DEI XL regeling vereist dat projecten innovatiever en duurzamer zijn dan een reguliere benchmark. Dit zal in de aanvraag moeten worden aangetoond en wordt per project beoordeeld door RVO
- Er moet sprake zijn van een substantiële reductie van CO₂ ten opzichte van de benchmark.
- De meeste investeringen zijn, als vrijwel alle investeringen, onderdeel van een Europese markt. Dat betekent dat investeringen hier moeten concurreren met investeringen elders in Europa. Nederland wil leidend zijn op deze nieuwe markten. Zo zal de maatregel zich vooral focussen op de groeimarkten. Vooroplopende bestaande bedrijven maar ook nieuwe bedrijven kunnen gebruik maken van de regeling. Soms gaat het om opschaling van start up bedrijven die verder doorgroeien.
- De beoogde investeringen dragen bij aan het toekomstig verdienvermogen van Nederland. Door directe groene productie, maar ook door indirecte dienstverlening wordt toekomstige **werkgelegenheid** veiliggesteld. De nieuwe bedrijvigheid is vaak kennisintensief en stimuleert **kennisontwikkeling** bij bedrijven en onderzoeksinstellingen. De nieuwe bedrijven stellen nieuwe vragen aan de arbeidsmarkt en dragen op die manier bij aan **scholing en ontwikkeling** in nieuwe en oude onderdelen van de economie, vooral ook in de maakindustrie en 'blue collar' beroepen.
- Ontwikkeling van deze bedrijvigheid in Nederland verlaagt de kans op strategische afhankelijkheid van derde landen. Onverwacht hoge prijzen door mondiale verstoringen worden hierdoor gedempt.

criterium 2. Doeltreffendheid

- Leg uit en onderbouw (waar mogelijk met behulp van wetenschappelijke bronnen, inclusief bronverwijzing), hoe de maatregel het beoogde doel van de maatregel realiseert (causale verband tussen deze maatregel en het beoogde doel).

Grootschalige innovatieve projecten hebben een groot financieel risico voor bedrijven, omdat technologie zich altijd moet bewijzen op de commerciële industriële schaal. Bedrijven kunnen ervoor kiezen om te wachten tot er elders risico wordt genomen en de technologie wordt uitontwikkeld, of kunnen ervoor kiezen wel te investeren in innovatie.

Het gaat hierbij om technologie die tot nieuwe doorbraken kunnen leiden in de reductie van CO₂, waarbij de totale investering rond de 50 en 100 miljoen euro is. Dit is te groot voor regulier innovatie instrumentarium, nog niet passend in de SDE en te klein voor de NIKI. Een project in de DEI(XL) regeling zorgt voor optimalisatie van de innovatie en zorgt daarmee voor een kostprijsdaling. Dit zorgt weer voor een kosten effectievere klimaattransitie.

De resultaten van de reguliere DEI regeling laten zien dat dit een versnelling geeft van innovatieve opschaling en dat dat gekoppeld is aan CO₂ reductie, zie verderop in het fiche.

criterium 3. Doelmatigheid

Efficiënt gebruik van middelen

- Onderbouw dat met deze maatregel het door de maatregel beoogde doel tegen zo min mogelijk (maatschappelijke) kosten wordt gerealiseerd (i.e. hoe wordt gezorgd dat efficiënt gebruik wordt gemaakt van beschikbare middelen)?

Het doel van de aanvulling op de bestaande DEI+ (waarmee deze huidige regeling wordt omgevormd tot de DEI XL) is om demonstratie op industriële schaal (van productie en gebruik van energiedragers die gebruikt kunnen worden als grondstof in de industrie^[3]) mogelijk te maken.

Met de DEIXL kan een groot deel van het potentieel aan grootschalige duurzame investeringen naar voren worden gehaald. Met het beschikbaar hebben van een meerjarige regeling met een duidelijke voorwaarden geeft bedrijven zekerheid over de mogelijke financiële ondersteuning. Het grootschalig onderhoud waarbij de productie langdurig wordt stilgelegd moet lang van te voren worden ingepland. Als dat momentum voorbij is moet de inpassing enkele jaren worden uitgesteld.

- *Hoe is het instrument additioneel aan bestaand beleid? Beschrijf de samenhang van het instrument met andere bestaande of beoogde instrumenten die (gedeeltelijk) hetzelfde doel dienen.*

De DEIXL is een aanpassing op de bestaande DEI+ regeling. De groepsvrijstelling in het milieusteunkader is recent verruimd waardoor het maximum subsidiebedrag mag worden vergroot van 15 naar 30 miljoen euro. Dat komt tegemoet aan de ondersteuningsbehoefte bij grote demonstratieprojecten in de industrie. De regeling heeft als werktitel DEIXL en kan vanaf eind 2023 grote projecten in de industrie faciliteren. De DEI+ regeling wordt (als DEI XL) in november 2023 al opengesteld voor het hele jaar 2024 met een verhoogde maximale subsidie en verbrede thema's. Dit is mogelijk door bundeling van bestaande beleidsbudgetten. Met het (via het via de MJP's van 2025 en 2026) beschikbaar hebben van meerjarige budgetten kan bedrijven ook meerjarig zekerheid worden gegeven over mogelijke financiële ondersteuning.

De DEIXL wordt ook opengesteld voor circulaire projecten als het bijdraagt aan CO₂ reductie en vormt daarmee een instrument ter verbinding van klimaatbeleid en circulair beleid. De CO₂ reductie mag mondiaal zijn. Zo zal bijvoorbeeld bij de opbouw van een nieuwe, duurzame textielsector in Nederland, niet de bestaande industrie worden verdrongen, maar met een nieuwe duurzame technologie wel vervuilende industrie in het buitenland.

De DEI XL regeling werkt met een 'first come first serve'. Een aanvrager moet kunnen aantonen dat het project innovatief is en CO₂ bespaart. Projecten worden dus niet tegen elkaar afgewogen zoals in een 'tender'. Dit komt de snelheid van beoordelen ten goede.

Circulair kan bijvoorbeeld pyrolyse van kunststof afval naar chemische bouwstenen zijn. Circulaire projecten zoals bijvoorbeeld pyrolyse van kunststof afval zijn nodig op kleine pilotschaal en grote commerciële schaal. Met de DEIXL kunnen circulaire projecten op industriële schaal gedemonstreerd worden, in de reguliere DEI alleen de kleinere projecten.

[3] zoals biogrondstoffen of bewerkt plastic afval, CO₂ voor CCU, waterstof en ammoniak of als energiebron (elektrificatie), en ammoniak

De DEIXL verschilt met de nieuw voorgestelde regeling de NIKI. Die laatste subsidieert een combinatie van investeringssubsidie (CAPEX) en operationele subsidie (OPEX). DEIXL en NIKI vullen elkaar aan en bestrijken samen de grootschalige innovatieve projecten die niet ondersteund kunnen worden door de SDE++. De NIKI maakt daarnaast ook projecten mogelijk die in de startfase in de eerste jaren nog niet rendabel zijn omdat bijvoorbeeld er nieuwe producten worden geproduceerd waar de afzetmarkt nog van moet groeien.

De DEI en DEIXL regeling richten zich op innovatieve projecten. Dit is technologie die nog niet of onvoldoende bewezen is en daarom een hoog risico geeft. Normering en beprijzing is een effectiever instrument bij technologie die zich ruimschoots bewezen heeft zoals de technologie die zich richt op energiebesparing.

- Zijn er mogelijkheden voor publieke (bijv. EU-gelden, Invest NL) of private cofinanciering? Hoe worden die door de gekozen vormgeving benut?

Een subsidieregeling zoals de DEIXL levert een bijdrage aan de investeringskosten van een project. Een groot deel van de investering moet door private financiering worden opgebracht. Soms is een zachte lening mogelijk met InvestNL. En in sommige gevallen kan andere subsidie worden verkregen mits dat niet de staatssteungrenzen overschrijdt.

- Waarom is er gekozen voor deze vorm van subsidie? Zet dit af tegen bijv. een lening of *contract for difference*.

Subsidies zijn de enige realistische beleids optie om het gewenste niveau van opschaling te bereiken. Deze projecten dragen bij aan het algemeen goedkoper maken van de technologie die wordt opgeschaald. Als technieken hierdoor beschikbaar komen, kan normerend beleid de verdere marktuitrol ondersteunen. Normerend en beprijzend beleid werkt vaak minder goed bij vroege fase innovatie. Hoe verder een technologie ontwikkeld is, hoe meer normerend en beprijzend beleid effectief zal zijn.

- Beschrijf hoe geborgd wordt dat de maatregel additioneel is aan private investeringen. Hoe wordt voorkomen dat de maatregel private investeringen verdringt?

Financiële consequenties

- Geef het totaal geclaimde kas- en verplichtingenbedrag en de reeks aan in de tabel.
- Indien eerder voor deze maatregel middelen zijn toegekend uit het Klimaatfonds, benoem dit en geef het cumulatieve bedrag.
- Onderbouw hoe de bedragen berekend zijn ($p \times q$)
- Ga in op de verhouding kas en verplichtingen, zowel in orde grootte als in de tijd. Indien cumulatieve verplichtingenbedrag hoger is dan cumulatieve kas bedrag, graag toelichten waarom dit noodzakelijk is.

Via het MJP 2025 wordt een bedrag gevraagd van € 207 mln voor 2025 en 2026. De overige € 229,6 mln wordt gereserveerd voor inzet voor de DEI XL op een later moment. Een voorstel hiervoor zal worden uitgewerkt in het MJP 2026.

Het gevraagde budget voor DEIXL komt bovenop het al begrote budget voor de reguliere DEI regeling. In 2024 gaat de DEI open met een totaal budget van 141 miljoen euro. Naar verwachting wordt de regeling medio dat jaar overtekt doordat de overtekening van 2023 doorschuift naar 2024.

Regulier vastgesteld budget DEI

Mln€		2025	2026	2027	2028	2029	2030
Totaal		€ 109,5	€ 89,5	€ 88,9	€ 79,0	€ 79,0	€ 79,0

Gevraagde aanvulling vanuit Klimaatfonds

	Cumulatief	2024**	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Verder***
Kas			11	47	73	68	60	55	122
Verplichting*	436		105	102	58	57	57	57	

* = moment waarop contractuele verplichting ontstaat.

**= in principe komen de middelen beschikbaar in 2025. Indien middelen in 2024 al nodig zijn, dit graag specificeren.

***= Indien uitgaven in de jaren na 2030 plaatsvinden, dit graag specificeren.

Link met normeren en beprijzen

- Beschrijf wat alternatieven voor subsidie zijn om het beoogde doel te bereiken, bijvoorbeeld normerende of beprijzende maatregelen. Licht toe waarom deze niet of minder doeltreffend zijn of deze alternatieven tegen hogere (maatschappelijke kosten) het door de maatregel beoogde doel bereiken.

De DEIXL stimuleert innovatieve processen die eerst zich moeten bewijzen op grote commerciële schaal.

- Als subsidie echt nodig is, licht toe in hoeverre de doelmatigheid afhankelijk is van eventuele normering of beprijzing en hoe daar rekening mee wordt gehouden.

ETS en de nationale CO2 heffing zorgen voor de beprijzing van fossiele CO2 emissie en geeft een impuls aan het versneld innoveren van productieprocessen in de industrie.

- Indien de doelmatigheid van de maatregel afhangt van voortgang op het gebied van normeren of beprijzen, licht de voortgang en planning toe op dat gebied (benoem verschillende stadia, zoals Kamerbrief met aankondiging, internetconsultatie parameters, Ministerraad, parlementaire behandeling en inwerkintreding).

Inschatting kwantificeerbare gevolgen t.o.v. klimaatmaatregelen zoals die zijn meegenomen in de KEV

- Geef in de tabel aan hoeveel CO₂-reductie vanaf 2030 structureel jaarlijks behaald wordt met het zelfstandige effect van de maatregel. Eventuele reductie-effecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld.
- Geef in de tabel aan wat de invloed van de maatregel is op het structurele energiegebruik vanaf 2030 (+ is besparing t.o.v. normaal situatie). Eventuele besparingseffecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld.
- Voeg een onderbouwing toe van de berekening van het broeikasgaseffect, energiegebruikseffect of ander effect, inclusief bronverwijzing.
- Wat is de jaarlijkse structurele CO₂-reductie en energiebesparing per miljoen euro subsidie? Uit de resultaten van de bestaande DEI+ regeling is afgeleid dat een subsidie van 100 miljoen euro een reductie geeft van 0,3 Mton structureel. Voor 1 miljoen euro subsidie is dat een reductie van 3 kton CO₂ structureel. Bij de toekenning van het eerste budget in 2025 kan in 2026 gebouwd gaan worden en zal op zijn vroegst in 2027 de eerste CO₂ reductie gerealiseerd kunnen worden.

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	Jaarlijks structureel vanaf 2030*
CO ₂ -reductie (jaarlijks)		0	0	0,3	0,6	0,8	1
Energiebesparing in PJ t.o.v. energiegebruik							

- Hiermee wordt de jaarlijkse structurele reductie vanaf 2030 bedoeld (dus niet cumulatief). Graag aangeven of de reductie echt structureel is (oneindig), of dat het bijv. een OPEX-subsidie is die op een gegeven moment afloopt en vanaf dan niet meer reduceert.

Staatssteuntoets

- Beschrijf of er een staatssteuntoets nodig is en wat het proces is. Stem dit af met de juridische directie van uw ministerie.

De DEIXL uitbreiding zal in november 2023 worden gerealiseerd en heeft dus al een staatssteuntoets doorstaan.

criterium 4. Uitvoerbaarheid

- Beschrijf welke uitvoeringsinstantie de maatregel gaat uitvoeren. Is hier al contact over? Wat zijn de risico's voor de uitvoering volgens de uitvoerende organisatie?

<p>RVO voert de regeling uit. De regeling wordt in november 2023 gepubliceerd. Er is geen bijzonder risico aan de regeling anders dan van de reguliere DEI.</p> <ul style="list-style-type: none"> Onderbouw waarom de maatregel op korte termijn juridisch en technisch uitvoerbaar is (bijv. afgeronde staatssteuntoets, arbeidsmarktcapaciteit, capaciteit uitvoeringsorganisaties en technisch). De regeling wordt in november 2023 gepubliceerd.
<p>Criterion 5. Additionaliteit t.o.v. bestaand beleid</p> <ul style="list-style-type: none"> Beschrijf relevante Kamerbrieven, programma's of andere beleidsstukken waar deze maatregel uit volgt. De maatregel is meermaals aangekondigd in beleidsstukken aan de tweede kamer over verduurzaming van de industrie³⁴³. Beschrijf de samenhang van het instrument met andere bestaande of beoogde instrumenten die (gedeeltelijk) hetzelfde doel dienen. <p>Zie daarvoor hierboven in het fiche de samenhang met de DEI+ regeling en de synergie met andere regelingen zoals de SDE, NIKI en VEKI.</p>
<p>Criterion 6. Duur van de maatregelen in relatie tot de tijdelijkheid van het fonds</p> <ul style="list-style-type: none"> Beschrijf hoe de duur van de maatregelen past bij de tijdelijkheid van het fonds (betreft het incidentele uitgaven of heeft de maatregel een structurele doorwerking via onomkeerbare afspraken en/of juridische verplichtingen)? <p>De regeling wordt van 2025 tot en met 2030 open gezet.</p>
<p>Gevolgen voor brede welvaart (wordt betrokken bij de beoordeling van criterium 2-4)</p>
<p>Klimaatrechtvaardigheid</p> <ul style="list-style-type: none"> Beschrijf waar de middelen direct en indirect terechtkomen. Middelen kunnen bijvoorbeeld neerslaan bij bedrijven (mkb of industrie), maatschappelijke organisaties of burgers (lage, midden, of hoge inkomens). Licht indien mogelijk de verhouding toe. <p>De subsidie gaat volledig naar bedrijven in de industrie en energiesector. Vanwege de omvang en grootste nut is het essentieel dat deze sectoren kosteneffectief verduurzamen zodat de klimaatdoelen maximaal worden gehaald. Dit voorstel is aanvullend op normerend en beprijzend beleid in de industrie en richt zich voornamelijk op de noodzakelijke innovatie en techniekontwikkeling voor de klimaattransitie.</p> <ul style="list-style-type: none"> Ga in op de invloed van de maatregel op volgende generaties en in andere landen. Gebruik hiervoor de thema's uit de generatietoets bij het MJP 2024. De maatregel draagt bij aan het tegengaan van de effecten van klimaatverandering. Daarnaast draagt de maatregel ook bij aan het veilig stellen van het toekomstig verdienvermogen van Nederland (en daarmee aan o.a. inkomen en werkgelegenheid). Benoem welke verdelingsprincipes uit het rapport van de WRR ten grondslag ligt aan deze maatregel (meerdere principes kunnen van toepassing zijn). Verdeling o.b.v. grootste nut (maximaal behalen klimaatdoelen). Licht toe waarom voor dit verdelingsprincipe is gekozen en niet voor andere. Maatregel draagt bij aan het behalen van de klimaatdoelen.
<p>Werkgelegenheid en de ontwikkeling van de economie</p> <ul style="list-style-type: none"> Indien van toepassing, beschrijf de invloed op werkgelegenheid inclusief scholing en opleiding van werknemers en de invloed van de maatregel op de ontwikkeling van de economie. Kwantificeer waar mogelijk <p>De DEIXL stimuleert nieuwe groene industrie die toekomstbestendig is. Nieuwe groene productieprocessen kunnen bestaande fossiele productieprocessen gaan vervangen. Dit betekent behoud van werkgelegenheid in de industrie en het voorkomen dat deze werkgelegenheid wegleekt naar het buitenland.</p>
<p>Energiesysteem en betrouwbaarheid van de energievoorziening</p> <ul style="list-style-type: none"> Indien relevant, beschrijf de consequenties van de maatregel op het energiesysteem en de betrouwbaarheid van de energievoorziening. Kwantificeer waar mogelijk.

³⁴³ Kamerbrief Verduurzaming Industrie 4 april 2022.

N.v.t.
Andere neveneffecten
<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf bijvoorbeeld de consequenties van de maatregel op stikstofuitstoot of biodiversiteit. Kwantificeer waar mogelijk. <p>Er is een beperkt positief effect op de emissie van NOx. In zijn algemeenheid is er een directe relatie in het verminderen van CO2 emissie en NOx als er sprake is van het vervangen van bijvoorbeeld gasverbranding door elektrificatie. De diversiteit van de DEIXL projecten is breder dan alleen elektrificatie.</p>
Overig
Afstemming met externe partijen
<ul style="list-style-type: none"> Met welke partijen is ambtelijk en politiek contact geweest over de vormgeving van de maatregel? Bijv. bedrijven, NGO's, burgers, jongerenorganisaties, etc. Licht toe waar dit contact uit bestond. <p>De regeling is met diverse gremia in de industrie besproken onder andere met de overleggen binnen de Topsector Energie en Chemie.</p>
Planning
<ul style="list-style-type: none"> Wat is de verwachte inwerkingtreding voor de maatregel, hoe ziet het proces eruit, inclusief tussenstappen? <ul style="list-style-type: none"> Bijv. wanneer wordt de subsidieregeling aan de Tweede Kamer gestuurd? Wanneer treedt de subsidieregeling in werking? Wanneer eindigt de subsidieregeling? Wat is dan bereikt?   <p>De DEIXL regeling gaat in november 2023 open met een budget voor 2024. In 2025 gaat de regeling open met een deel beleidsbudget en een deel Klimaatfonds. De regeling stopt in 2030.</p>
Evaluatie
<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf op welke manier/moment er monitoring en evaluatie plaatsvindt. Indien de maatregel aansluit bij bestaande processen, licht deze toe. <p>De regeling loopt mee in de monitoring en evaluatieproces zoals dat voor subsidieregelingen verplicht is.</p>

Maatwerksubsidies AVI's

FICHEFORMAT	MAATWERKSUBSIDIES AVI'S
	Perceel 5
	Indienend departement: EZK
Omschrijving maatregel	
Beoogde vormgeving	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Beschrijf de maatregel waarvoor middelen gevraagd worden (beoogde vormgeving).</i> • <i>Benoem of het een reeds bestaand of nieuw instrument is.</i> • <i>Leg indien relevant uit om welke technologie het gaat en welk TRL-niveau het betreft.</i> • <i>Indien het gaat om een maatregel waar eerder middelen uit het Klimaatfonds voor zijn toegekend, licht toe wat waarom aanvullend nodig is.</i> <p>In totaal staan er in Nederland 12 afvalverbrandingsinstallaties (AVI's) voor het verbranden van huishoudelijk en bedrijfsafval, waarvan 4 onder de 20 grootste CO₂-uitstoters vallen. Bij de AVI's kan de maatwerkaanpak worden ingezet, waar eerst wordt gekeken naar de grootste uitstoters, maar uitbreiding naar de overige AVI's is niet uitgesloten. Dit is ook afhankelijk van de investeringsbereidheid van de bedrijven en hun voorstellen voor concrete projecten. Voorwaarde is dat er potentieel is voor een bovenwettelijke CO₂ reductie. Wat betreft financiële ondersteuning is in de maatwerkaanpak het uitgangspunt dat deze zoveel mogelijk via generieke subsidieregelingen wordt verstrekt. Het is echter niet uit te sluiten dat daarnaast ook maatwerksubsidies voor specifieke AVI's in de maatwerkaanpak nodig zijn. In gevallen als deze kan voor een specifieke AVI mogelijk een maatwerkbeschikking worden verstrekt om financieel bij te dragen aan verduurzamingsprojecten. Een <u>voorbeeld</u> is een investering ten behoeve van recycling en hergebruik van afval die niet binnen de VEKI en de NIKI past. Voorstellen voor concrete projecten en het beroep dat daarmee wordt gedaan op de bijbehorende maatwerksubsidies zijn echter afhankelijk van de bedrijven en de afspraken die worden gemaakt. Mogelijk kan gedacht worden aan projecten die recycling in de keten verder bevorderen. Voor maatwerksubsidies aan AVI's is in het MJP 2024 een reservering opgenomen van € 222 mln.</p> <p>Uit MJP 2024: Middelen kunnen worden toegekend onder voorwaarde van een uitgewerkt voorstel voor een maatwerksubsidie, voldoende uitwerking van de aanscherping van de CO₂ heffing voor de AVI's en inname dispensatierechten geregeld (voor elke ton additionele CO₂ reductie waar een bedrijf uit deze middelen subsidie voor krijgt, wordt geborgd dat daaraan gerelateerde dispensatierechten niet verhandeld mogen worden en daarmee niet meer beschikbaar zijn voor andere activiteiten).</p> <p>Wat betreft de toekenning van middelen is met MinFin een proces afgesproken waarbij het uitgangspunt de jaarlijkse klimaatfondsbesluitvorming is. Daarnaast is er gezien de planning van investeringsbeslissingen ook een alternatieve procedure waarbij op basis van de JLoI het benodigde budget wordt aangevraagd via de ACKE/MCKE. Na toestemming van de MR volgt een NvW/ISB die geautoriseerd moet worden door de beide Kamers. De voorwaarden omtrent dispensatierechten zijn onderdeel van de JLOI en bindende maatwerkafspraken.</p>	
Doelstelling	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Beschrijf aan welk bestedingsdoel van artikel 2 van de Tijdelijke wet Klimaatfonds de maatregel bijdraagt (2a, 2b of 2c).</i> • <i>Beschrijf hoe de maatregel bedraagt aan de operationele doelstelling van het perceel waaronder de maatregel wordt ingediend. Indien de maatregel aan de operationele doelstelling van meerdere percelen bijdraagt, licht dit toe.</i> <p>De maatregel draagt bij aan het bestedingsdoel 2B, omdat dit de implementatie van technieken voor energie-efficiëntie en het stimuleren van de toepassing van hernieuwbare energie en overige broeikasgas-reducerende en circulaire technieken en -maatregelen in het bedrijfsleven wordt gestimuleerd. Het maatwerk met AVI's is bedoeld om hun CO₂ te reduceren en bij te dragen aan een circulaire economie door het verbranden van recyclebaar afval te voorkomen. Daarmee draagt deze maatregel bij aan de verduurzaming van de industrie, door het verwezenlijken van groene industriepolitiek via maatwerkafspraken.</p>	
Criterium 1. Overeenstemming met klimaatplan	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Beschrijf of de maatregel in overeenstemming is met het klimaatplan, bedoeld in artikel 3 van de Klimaatwet.</i> <p>De maatregel is in overeenstemming met het klimaatplan art 3 en is integraal onderdeel van het te voeren klimaatbeleid en het realiseren van de daarbij horende doelstellingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De voorgestelde maatregel beoogt een concrete en versnelde introductie van investeringen in CO₂-reducerende en circulaire technieken. Bij investeringen in bijvoorbeeld recycling en 	

<p>hergebruik van afval wordt bijgedragen aan een besparing van het primaire grondstofgebruik.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De investeringen leiden tot zorgvuldige omgang met grondstoffen en energie en beogen duurzame afvalverwerking met gebruik van de nieuwste inzichten rondom het beperken van klimaatverandering. Voor zorgvuldige omgang met energie geldt dat mechanische recycling energie bespaart en dat energie kan worden geleverd in de vorm van elektriciteit, warmte en stoom. De rol hiervan binnen de afspraken, is afhankelijk per bedrijf en afspraak. • De beoogde investeringen dragen bij aan het toekomstig verdienvermogen van Nederland. Door te investeren in een andere vormen van afvalverwerking die een circulaire economie ten goede komen. Ontwikkeling van deze bedrijvigheid in Nederland verlaagt de kans op strategische afhankelijkheid van derde landen, omdat (kritieke) grondstoffen worden hergebruikt.
<p> criterium 2. Doeltreffendheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Leg uit en onderbouw (waar mogelijk met behulp van wetenschappelijke bronnen, inclusief bronverwijzing), hoe de maatregel het beoogde doel van de maatregel realiseert (causale verband tussen deze maatregel en het beoogde doel).</i> <p>Uitgangspunt is dat de betreffende projecten bijdragen aan additionele CO2-reductie in 2030, waarbij zij bijdragen aan de Maatwerkopgave, en dat de bedrijven in lijn met de nog uit te brengen routekaart 2030/2050 handelen. Dit wordt geborgd door het maken van bindende afspraken die bijdragen aan het behalen van de routekaart. Zie voor uitgebreide toelichting op de afwegingen t.o.v. CO2-reductie die hierbij gemaakt worden: Kamerbrief afwegingskader-maatwerkafspraken-verduurzaming-industrie</p> <p>De borging van de additionele CO2-reductie onder de maatwerkafspraken wordt op dezelfde manier geborgd als bij de overige maatwerkafspraken, namelijk door in te regelen binnen de maatwerkafspraken dat vrijvallende dispensatierechten niet meer verhandeld kunnen worden.</p>
<p> criterium 3. Doelmatigheid</p> <p>Efficiënt gebruik van middelen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Onderbouw dat met deze maatregel het door de maatregel beoogde doel tegen zo min mogelijk (maatschappelijke) kosten wordt gerealiseerd (i.e. hoe wordt gezorgd dat efficiënt gebruik wordt gemaakt van beschikbare middelen)?</i> • <i>Zijn er mogelijkheden voor publieke (bijv. EU-gelden, Invest NL) of private cofinanciering? Hoe worden die door de gekozen vormgeving benut?</i> • <i>Waarom is er gekozen voor deze vorm van subsidie? Zet dit af tegen bijv. een lening of contract for difference.</i> • <i>Beschrijf hoe geborgd wordt dat de maatregel additioneel is aan private investeringen. Hoe wordt voorkomen dat de maatregel private investeringen verdringt?</i> <p>Het instrument is additioneel aan bestaande generieke instrumenten voor de verduurzaming van de industrie zoals de CO2-heffing, de SDE++ regeling en NIKI-regeling. Deze en andere opties worden eerst verkend en als last resort wordt maatwerkfinanciering overwogen. Voor bedrijven is dit, gelet op doorlooptijd en onzekere uitkomst, geen aantrekkelijk perspectief. Ook in dat opzicht is het last resort. Maatwerkfinanciering voor AVI's is onderdeel van een bredere maatwerkpaak waarbij de projecten van de bedrijven en de onderliggende business case uitvoerig worden geanalyseerd. De plannen worden, voordat een Joint Letter of Intent (JLoI) wordt getekend door het bedrijf en de Staat, getoetst door een externe adviescommissie.</p> <p>De maatregel draagt bij aan het beoogde doel tegen zo min mogelijk (maatschappelijke) kosten, omdat eerst naar alle andere opties wordt gekeken voor er wordt gekeken naar maatwerksubsidies. Daarnaast moet er een uitgewerkt voorstel met een solide business case zijn die duidelijk maakt wat de financieringsbehoefte is. Dit voorstel wordt door financiële experts van RVO beoordeeld. Daarnaast adviseert de een onafhankelijke commissie de minister over de voorstellen. Verder staat is de voorwaarde dat dispensatierechten niet verhandeld mogen worden onderdeel van de afspraken. Dit is een belangrijk onderdeel van de borging van maatwerkafspraken. Omdat maatwerkafspraken over een versnelde en bovenwettelijke afname van CO2-uitstoot gaan, worden private investeringen niet verdrongen. Dit instrument leidt niet tot verdringing van private investeringen maar is er juist op gericht private investeringen mogelijk te maken.</p>
<p>Financiële consequenties</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Geef het totaal geclaimde kas- en verplichtingenbedrag en de reeks aan in de tabel.</i> • <i>Indien eerder voor deze maatregel middelen zijn toegekend uit het Klimaatfonds, benoem dit en geef het cumulatieve bedrag.</i> • <i>Onderbouw hoe de bedragen berekend zijn (p x q)</i>

- *Ga in op de verhouding kas en verplichtingen, zowel in ordegrootte als in de tijd. Indien cumulatieve verplichtingenbedrag hoger is dan cumulatieve kas bedrag, graag toelichten waarom dit noodzakelijk is.*

In het MJP 2024 is initieel uitgegaan van een kasritme van 37 mln per jaar in de periode 2025 – 2030. Gezien de doorlooptijd van de huidige maatwerktrajecten worden de eerste JLOI's met AVI's naar verwachting begin 2025 ondertekend.

Een maatwerksubsidie kan zowel gericht zijn op de initiële investering (CAPEX) als op de operationele kosten (OPEX).

Bij de beoordeling van de business case wordt gekeken naar alle mogelijke instrumenten om de business case rond te krijgen (zie ook genoemde kamerbrief). Wanneer er geen passende generieke instrumenten beschikbaar wordt op basis van een getekende JLOI (Joint Letter of Intent) een voorstel gedaan via de MR om het benodigde budget over te hevelen naar de EZK begroting. In dit voorstel wordt ook gemotiveerd waarom generieke instrumenten niet toereikend zijn en toegelicht welke randvoorwaarden gelden voor de maatwerksubsidie. In een JLoI zijn de projecten die de CO2 reductie moeten realiseren uitgewerkt en zijn de benodigde randvoorwaarden in kaart gebracht. De betreffende business cases en financiële modellen worden uitgebreid geanalyseerd, zo nodig met behulp van externe experts. Een concept JLoI wordt voorgelegd aan de externe adviescommissie maatwerkafspraken verduurzaming industrie. De JLoI bevat ook bepalingen over zaken als monitoring en dispensatierechten.

Ieder beroep op gereserveerde middelen in het klimaatfonds voor individuele maatwerkafspraken en financiële ondersteuning verloopt via de reguliere jaarlijkse klimaatfondsbesluitvorming parallel aan de Voorjaarsnota en dient dus door EZK afgestemd te worden met FEZ EZK,FIN/IRF en de fondsbeheerder. Hierop is dus ook het budgetrecht van de kamer van toepassing.

Voor ieder eventueel tussentijds beroep op de gereserveerde middelen in het fonds voor maatwerkfinanciering of (financieel) mandaat voor onderhandelingen daartoe wordt apart voorgelegd aan de ACKE/MCKE als voorportaal MR. Aanvragen worden ook in dit geval afgestemd met FEZ EZK, FIN/IRF en de fondsbeheerder. Na toestemming van de MR, volgt een NvW/ISB, die geautoriseerd moet worden door beide kamers.

	Cumulatief	2024**	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Verder***
Kas			PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM
Verplichting*			222	PM	PM	PM	PM	PM	PM

* = moment waarop contractuele verplichting ontstaat.

**= in principe komen de middelen beschikbaar in 2025. Indien middelen in 2024 al nodig zijn, dit graag specificeren.

***= Indien uitgaven in de jaren na 2030 plaatsvinden, dit graag specificeren.

Link met normeren en beprijzen

- *Beschrijf wat alternatieven voor subsidie zijn om het beoogde doel te bereiken, bijvoorbeeld normerende of beprijzende maatregelen. Licht toe waarom deze niet of minder doeltreffend zijn of deze alternatieven tegen hogere (maatschappelijke kosten) het door de maatregel beoogde doel bereiken.*
- *Als subsidie echt nodig is, licht toe in hoeverre de doelmatigheid afhankelijk is van eventuele normering of beprijzing en hoe daar rekening mee wordt gehouden.*
- *Indien de doelmatigheid van de maatregel afhangt van voortgang op het gebied van normeren of beprijzen, licht de voortgang en planning toe op dat gebied (benoem verschillende stadia, zoals Kamerbrief met aankondiging, internetconsultatie parameters, Ministerraad, parlementaire behandeling en inwerkintreding).*

Naast deze subsidie is besloten om de CO2-heffing voor AVI's aan te scherpen met 1 Mton extra CO2 reductie in 2030, dit wordt nu uitgewerkt en zal ingaan vanaf 1 januari 2025. In de Voorjaarsbesluitvorming 2023 is dit besluit aangekondigd en de uitwerking op hoofdlijnen is in de kamerbrief 'Circulaire Klimaatmaatregelen' in september 2023 gecommuniceerd. Wanneer sprake is van een wetwijziging zal deze meelopen in het Belastingplan 2025. Dan zal de internetconsultatie in januari/februari plaatsvinden. Als het gaat om wijziging van de regeling CO2-heffing Industrie zal de internetconsultatie rond februari/maart plaatsvinden. Daarnaast wordt onderzocht of circulariteit gestimuleerd kan worden in het beprijzingsinstrumentarium. Ook zijn onderzoeken uitgezet naar materiaalgerichte verbrandingsverboden. Er wordt momenteel verkend op welke wijze onder andere verplichte bron- en nascheiding en/of het uitsorteren van bepaalde stromen uit het te verbranden restafval kan bijdragen aan vermindering van de totale hoeveelheid verbrand afval. Gekeken wordt naar inzamelvereisten, certificering van sorteerprocessen, financiële prikkels en de inzet van uitgebreide

producentenverantwoordelijkheid (UPV). De maatwerk aanpak voor AVI's is in aanvulling op de CO2-heffing. Alleen CO2-reductie die additioneel is aan wat op grond van de CO2 heffing wordt verwacht, komt voor maatwerksubsidie in aanmerking.

Inschatting kwantificeerbare gevolgen t.o.v. klimaatmaatregelen zoals die zijn meegenomen in de KEV

- Geef in de tabel aan hoeveel CO₂-reductie vanaf 2030 structureel jaarlijks behaald wordt met het zelfstandige effect van de maatregel. Eventuele reductie-effecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld.
- Geef in de tabel aan wat de invloed van de maatregel is op het structurele energiegebruik vanaf 2030 (+ is besparing t.o.v. normalsituatie). Eventuele besparingseffecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld.
- Voeg een onderbouwing toe van de berekening van het broeikasgaseffect, energiegebruikseffect of ander effect, inclusief bronverwijzing.
- Wat is de jaarlijkse structurele CO₂-reductie en energiebesparing per miljoen euro subsidie?

Op dit moment is nog moeilijk een indicatie te geven welke AVI's/projecten een beroep gaan doen op dit instrument en welke CO2 reductie kan worden verwacht. De beoogde reductie is additioneel t.o.v. de CO2-heffing, maar de 2 Mton negatieve emissies (zoals afgesproken in de Voorjaarsbesluitvorming) kunnen onderdeel zijn van de maatwerkafspraken. Verder draagt de additionele reductie bij aan de maatwerkopgave van 4 Mton CO2. De meeste projecten van maatwerkbedrijven gaan vanaf 2030 of een enkel jaar eerder tot CO2 reductie leiden.

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	Jaarlijks structureel vanaf 2030*
CO ₂ -reductie (jaarlijks)		-	-	PM	PM	PM	PM
Energiebesparing in PJ t.o.v. energiegebruik		-	-	PM	PM	PM	PM

* Hiermee wordt de jaarlijkse structurele reductie vanaf 2030 bedoeld (dus niet cumulatief). Graag aangeven of de reductie echt structureel is (oneindig), of dat het bijv. een OPEX-subsidie is die op een gegeven moment afloopt en vanaf dan niet meer reduceert.

Staatssteuntoets

- Beschrijf of er een staatssteuntoets nodig is en wat het proces is. Stem dit af met de juridische directie van uw ministerie.

Een maatwerkfinanciering vergt in alle gevallen een staatssteuntoets. Over de exacte voorwaarden en relevante staatssteunkaders zijn door WJZ de eerste contacten gelegd met de Europese Commissie.

Criterium 4. Uitvoerbaarheid

- Beschrijf welke uitvoeringsinstantie de maatregel gaat uitvoeren. Is hier al contact over? Wat zijn de risico's voor de uitvoering volgens de uitvoerende organisatie?
- Onderbouw waarom de maatregel op korte termijn juridisch en technisch uitvoerbaar is (bijv. afgeronde staatssteuntoets, arbeidsmarktcapaciteit, capaciteit uitvoeringsorganisaties en technisch).

Dit instrument vergt uitvoeringscapaciteit van beleid (EZK en IenW), WJZ, HBJZ en RVO. De middelen hiervoor zijn bij EZK beschikbaar. Voor de uitvoeringskosten bij IenW wordt een claim ingediend bij het Klimaatfonds voor extra capaciteit specifiek voor de uitvoering van de onderdelen van deze maatregel, opdat IenW inzet vanuit zowel beleid als HBJZ (WJZ bij IENW) op de eventuele maatwerktrajecten die uit deze maatregel voortvloeien geborgd kan worden.

- Maatwerkafspraken zijn de derde stap in het maatwerkproces nadat eerst een Expression of Principles (EoP) en een Joint Letter of Intent (JLOI) zijn getekend. Een maatwerk subsidiebeschikking kan één van de maatwerkafspraken zijn die met een bedrijf worden gesloten.

Bij de uitwerking van de Joint Letter of Intent wordt al wel duidelijk of een financiële bijdrage vanuit het rijk nodig. In de Due Diligence wordt deze behoefte getoetst. Vervolgens wordt gezocht welk instrument passend is. FEZ is hier direct bij betrokken.

Een getekende JLOI bevat de bandbreedtes voor een mogelijke financiële claim voor zover daar sprake van is. Een getekende JLOI is (inter)departementaal afgestemd en extern beoordeeld door de adviescommissie en vormt de basis voor een claim op dit perceel voor zover een maatwerksubsidie. Deze claim is feitelijk een bestedingsplan op hoofdlijnen dat in de maatwerkbeschikking in detail wordt uitgewerkt.

Het betreffende bedrijf zal moeten meedoen in de call for proposals die wordt opengesteld met het oog op maatwerkfinanciering. De opzet van een dergelijke call vloeit voort uit de staatssteunregelingen van de Europese Commissie. Momenteel vindt overleg plaats met de Europese Commissie over de vormgeving van de call zodat deze aansluit bij de staatssteunkaders. Belangrijke uitgangspunten zijn in ieder geval 'additionaliteit t.o.v. de CO₂-heffing' (minimaal 0,1 Mton CO₂ reductie) en de borging hiervan door niet verhandelbaarheid van betreffende dispensatierechten. Bedrijven zullen zeer gedetailleerde informatie moeten geven over hun business cases, gehanteerde grondstof- en energieprijzen, rentevoeten, tijdslijnen, risico's en mitigerende maatregelen. De steunkaders zullen eisen opleggen wat betreft technologieën die ondersteund mogen worden, hoogte van steunpercentages en termijnen wanneer de projecten gerealiseerd moeten zijn. Wanneer het projectvoorstel zich kwalificeert zal de subsidiebeschikking worden opgesteld inclusief alle voorwaarden conform de JLOI. Bij ondertekening van de maatwerkbeschikking door de minister van EZK wordt de verplichting binnen dit perceel voor het onderdeel maatwerkfinanciering vastgelegd.

criterium 5. Additionaliteit t.o.v. bestaand beleid

- Beschrijf relevante Kamerbrieven, programma's of andere beleidsstukken waar deze maatregel uit volgt.
- Beschrijf hoe de maatregelen additioneel is aan klimaatmaatregelen die zijn vastgesteld en gefinancierd vóór het Coalitieakkoord (1 januari 2022).
- Beschrijf de samenhang van het instrument met andere bestaande of beoogde instrumenten die (gedeeltelijk) hetzelfde doel dienen.

Het instrument is additioneel aan bestaande generieke instrumenten voor de verduurzaming van de industrie zoals de CO₂-heffing, de SDE++ regeling en NIKI-regeling. Deze en andere opties worden eerst verkend en als *last resort* wordt maatwerkfinanciering overwogen. Voor bedrijven is dit, gelet op doorlooptijd en onzekere uitkomst, geen aantrekkelijk perspectief. Ook in dat opzicht is het *last resort*.

criterium 6. Duur van de maatregelen in relatie tot de tijdelijkheid van het fonds

- Beschrijf hoe de duur van de maatregelen past bij de tijdelijkheid van het fonds (betreft het incidentele uitgaven of heeft de maatregel een structurele doorwerking via onomkeerbare afspraken en/of juridische verplichtingen)?

Als de afspraken zijn gemaakt met betrekking tot maatwerksubsidies gaat het om bindende afspraken. De afspraken over de tijdelijkheid versus structurele doorwerking worden ook binnen de afspraken gemaakt.

Gevolgen voor brede welvaart (wordt betrokken bij de beoordeling van criterium 2-4)

Klimaatrechtvaardigheid

- Beschrijf waar de middelen direct en indirect terecht komen. Middelen kunnen bijvoorbeeld neerslaan bij bedrijven (mkb of industrie), maatschappelijke organisaties of burgers (lage, midden, of hoge inkomens). Licht indien mogelijk de verhouding toe.
- Ga in op de invloed van de maatregel op volgende generaties en in andere landen. Gebruik hiervoor de thema's uit de generatietoets bij het MJP 2024.
- Benoem welke verdelingsprincipes uit [het rapport van de WRR](#) ten grondslag ligt aan deze maatregel (meerder principes kunnen van toepassing zijn).
- Licht toe waarom voor dit verdelingsprincipe is gekozen en niet voor andere.

De middelen komen direct bij bedrijven terecht. Omdat AVI's (en de brede afvalverwerkende sector) een belangrijke maatschappelijke rol vervullen, is het waarschijnlijk dat een subsidie bij investeringen zorgt voor een minder hoge afvalstoffenheffing voor burgers terwijl wordt gewerkt aan een klimaatneutrale en circulaire samenleving. De precieze verhoudingen hiervan zijn afhankelijk van de investeringen en de hoogte van de subsidie. Investeringen in een klimaatneutrale en circulaire samenleving hebben positieve effecten op toekomstige generaties. Bovendien hebben circulaire maatregelen een positief effect op de CO₂-uitstoot in andere landen, dankzij de keteneffecten (bijv. minder materiaalwinning). Het verdelingsprincipe 'Verdeling op basis van grootste nut' ligt ten grondslag aan deze maatregel, zodat de klimaatdoelen van de industrie maximaal worden gerealiseerd.

Werkgelegenheid en de ontwikkeling van de economie

- Indien van toepassing, beschrijf de invloed op werkgelegenheid inclusief scholing en opleiding van werknemers en de invloed van de maatregel op de ontwikkeling van de economie. Kwantificeer waar mogelijk

Maatregel draagt bij aan het toewerken naar een circulaire economie.

Energiesysteem en betrouwbaarheid van de energievoorziening

- Indien relevant, beschrijf de consequenties van de maatregel op het energiesysteem en de betrouwbaarheid van de energievoorziening. Kwantificeer waar mogelijk.

Bij het maken van maatwerkafspraken met AVI's wordt rekening gehouden met hun functie als energieleverancier. Hierbij is de lijn dat er niet afgeschaald kan worden, zonder een duurzaam alternatief.

Andere neveneffecten

- *Beschrijf bijvoorbeeld de consequenties van de maatregel op stikstofuitstoot of biodiversiteit. Kwantificeer waar mogelijk.*

In het kader van de maatwerkafspraken wordt niet alleen naar financiële aspecten van de projecten gekeken maar ook naar andere randvoorwaarden om de projecten te realiseren zoals vergunningverlening, infrastructuur, stikstofdepositie, impact op het energiesysteem en circulariteit. De externe adviescommissie beoordeelt de projecten.

Minder verbranding van afval reduceert de stikstofuitstoot. Vier AVI's behoren tot de piekbelasters industrie.

Overig

Afstemming met externe partijen

- *Met welke partijen is ambtelijk en politiek contact geweest over de vormgeving van de maatregel? Bijv. bedrijven, NGO's, burgers, jongerenorganisaties, etc. Licht toe waar dit contact uit bestond.*

De precieze vormgeving van de maatregel is afhankelijk van de afspraken. Dit zal worden afgesproken met de bedrijven zelf, maar ook mede-overheden en omgevingsdiensten zullen hierbij betrokken worden. Bij de afspraken zijn qua ministeries zowel EZK als IenW betrokken.

Planning

- *Wat is de verwachte inwerkingtreding voor de maatregel, hoe ziet het proces eruit, inclusief tussenstappen?*
  - *Bijv. wanneer wordt de subsidieregeling aan de Tweede Kamer gestuurd?*
  - *Wanneer treedt de subsidieregeling in werking?*
  - *Wanneer eindigt de subsidieregeling? Wat is dan bereikt?*

Naar verwachting zullen maatwerksubsidies op z'n vroegst vanaf 2025 kunnen worden toegekend. Daarna is het afhankelijk van de maatwerkafspraken die worden gemaakt. Dit instrument is onderdeel van de bredere maatwerk aanpak. De Kamer is hierover meermaals geïnformeerd. Over de randvoorwaarden voor het inzetten van maatwerksubsidies vindt momenteel nog overleg plaats. Ieder beroep op gereserveerde middelen in het klimaatfonds voor individuele maatwerkafspraken en financiële ondersteuning verloopt via de reguliere jaarlijkse klimaatfondsbesluitvorming parallel aan de Voorjaarsnota en dient dus afgestemd te worden met FEZ en FIN/IRF. Hierop is dus ook het budgetrecht van de Kamer van toepassing. Ieder eventueel tussentijds beroep op de gereserveerde middelen in het fonds voor maatwerkfinanciering of (financieel) mandaat voor onderhandelingen daartoe, wordt apart voorgelegd aan de ACKE/MCKE als voorportaal MR. Aanvragen worden interdepartementaal behandeld in de klankbordgroep Maatwerk waar o.a. FIN/IRF en de fondsbeheerder deel van uitmaken.

Evaluatie

- *Beschrijf op welke manier/moment er monitoring en evaluatie plaatsvindt. Indien de maatregel aansluit bij bestaande processen, licht deze toe.*

Onderdeel van de maatwerk aanpak is een uitgebreid systeem van monitoring, zowel de realisatie van de projecten als de opbrengsten van de projecten nadat ze gerealiseerd zijn. Deze monitoring is geïntegreerd in de bredere monitoring van het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI) en de monitor Klimaatbeleid.

Ondersteuning cluster 6

FICHEFORMAT	Ondersteuning Cluster 6
	PERCEEL 5
	Indienend departement: MEZK
Omschrijving maatregel	
Beoogde vormgeving	
<ul style="list-style-type: none"> • Beschrijf de maatregel waarvoor middelen gevraagd worden (beoogde vormgeving). • Benoem of het een reeds bestaand of nieuw instrument is. • Verduurzaming van de regionale industrie (Cluster 6) is belangrijk voor het behalen van de klimaatdoelstellingen, voor de (regionale) economie en voor het voortbestaan van de bedrijven zelf. Doelstelling van de maatregel <i>Ondersteuning cluster 6</i> is een aanpak voor het ondersteunen van Cluster 6 bedrijven bij verduurzaming. Inhoudelijk bestaat de aanpak enerzijds uit het oprichten van een unit Cluster 6 bij EZK en het faciliteren van de projectorganisatie Stichting Cluster 6 (proceskosten) en anderzijds uit gerichte instrumenten om verduurzaming bij Cluster 6 bedrijven te stimuleren. • De aandacht gaat naar regionale sectoren en bedrijven die concrete verduurzamingsplannen hebben en hier actief ondersteuning bij nodig hebben omdat bijvoorbeeld expertise ontbreekt of techniek nog onvoldoende ontwikkeld is voor directe rendabele toepassing. Oplossingen kunnen gezocht worden: voor een bedrijf afzonderlijk; gebiedsgericht in een verband met andere (Cluster 6) bedrijven op een bedrijventerrein bijv. in de vorm van een energy-hub; of via de betrokken branches. Met de casusaanpak van het Actieplan worden knelpunten van cluster 6-bedrijven in kaart gebracht en wordt gewerkt aan meer generieke oplossingen die breder toegepast kunnen worden. • De gelden voor Cluster 6 worden via twee tranches besteed aan het oplossen van knelpunten bij Cluster 6: <ul style="list-style-type: none"> ○ Tranche 1: Procesgelden EZK: Aanstellen clusterregisseur voor Cluster 6 die zitting neemt in de Stuurgroep van het NPVI; opzetten PMO (project management organisatie 2,3 fte); ondersteuning vanuit RVO (secretaris / accounthouders Cluster 6 bedrijven); Communicatie en voorlichting met focus op successen en organisatie Cluster 6 evenement met deelname MEZK; inhuur en onderzoek; specifieke ondersteuning van RVO voor de casusgerichte aanpak; samenwerking InvestNL; Een deel van de 1e tranche gelden zijn beschikbaar gesteld via het MJP 2024 (€ 3 mln verdeeld over de jaren 2024 t/m 2026. ○ Tranche 2: Ondersteuning transitie Cluster 6 bedrijven Spoor 1: Voor 2025 e.v. is er budget beschikbaar voor gerichte ondersteuning van bedrijven. Het geld is bedoeld voor specifieke pilots en voor het oplossen van knelpunten die bij casussen naar boven komen. Daarnaast ook inzet van een meer generiek instrument specifiek voor Cluster 6 bedrijven d.m.v. 2 overige sporen: Spoor 2: Een instrument waarbij bedrijven doorgelicht worden en een advies krijgen waarbij een concreet pad voor verduurzaming in kaart is gebracht. De focus ligt hierbij op procesaanpassing.³⁴⁴ 	

³⁴⁴ In Zuid-Holland is hier ervaring mee opgedaan in het kader van de warmtetransitie. In het project P6-25 is hiermee ook ervaring opgedaan. P6-25 is een project geweest met FME en de industrie waarbij een beperkt aantal energie-intensieve bedrijven zijn doorgelicht. Dit instrument kan worden ondergebracht bij TKI Industrie studies als een aparte Programmalijn (vanaf ronde april 2024 ev.). (NB Project 6-25 FME: <https://www.fme.nl/onze-missie/maatschappelijke-uitdagingen/duurzaamheid-en-energie/verduurzaming-industrie/project-6-25> en <https://www.6-25.nl/blueprint-introduction/>).

Spoor 3: Branchegerichte aanpak waarbij een branche ondersteund wordt in het bepalen van een transitiepad voor de gehele branche (denk bijvoorbeeld aan de, papier-, glas- of keramische industrie).

- Leg indien relevant uit om welke technologie het gaat en welk TRL-niveau het betreft.
Niet van toepassing
- Indien het gaat om een maatregel waar eerder middelen uit het Klimaatfonds voor zijn toegekend, licht toe wat waarom aanvullend nodig is.
Niet van toepassing

Doelstelling

- Beschrijf aan welk bestedingsdoel van [artikel 2 van de Tijdelijke wet Klimaatfonds](#) de maatregel bijdraagt (2a, 2b of 2c).
Deze maatregel zal vallen onder 2b. het stimuleren van de implementatie van technieken voor energie-efficiëntie en het stimuleren van de toepassing van hernieuwbare energie en overige broeikasgas-reducerende en circulaire technieken en maatregelen in het bedrijfsleven.

Beschrijf hoe de maatregel bedraagt aan de operationele doelstelling van het perceel waaronder de maatregel wordt ingediend. Indien de maatregel aan de operationele doelstelling van meerdere percelen bijdraagt, licht dit toe.

Betreft perceel Industrie

Deze maatregel draagt bij aan de verduurzaming van de industrie, door de ondersteuning van bedrijven in de energietransitie en verduurzaming. Het gaat hier over ondersteuning van regionale cluster 6 bedrijven. Hieraan wordt bijgedragen door bedrijven inzicht te geven in welke stappen gezet moeten worden om te verduurzamen en energie te besparen én door bedrijven te helpen door knelpunten op te lossen om deze transitie ook werkelijk te realiseren.

criterium 1. Overeenstemming met klimaatplan

- Beschrijf of de maatregel in overeenstemming is met het klimaatplan, [bedoeld in artikel 3 van de Klimaatwet](#).

De maatregel is in overeenstemming met het klimaatplan art. 3 en is integraal onderdeel van het te voeren klimaatbeleid en het realiseren van de daarbij horende doelstellingen.

- De maatregel helpt de industrie in Cluster 6 hun uitstoot van broeikasgassen te reduceren omdat knelpunten die dat op dit moment verhinderen worden geïdentificeerd en weggehaald.
- De aandacht van de maatregelen gaat naar bedrijven die concrete verduurzamingsplannen hebben, maar nu door verschillende omstandigheden worden gehinderd.
- Een deel van de bedrijven is op dit moment in handen van buitenlandse aandeelhouders. Voor hen is de keuze of zij in hun fabrieken in Nederland gaan investeren of dat zij die investering in fabrieken buiten Nederland doen deels afhankelijk van de wijze waarop in Nederland de industrie wordt ondersteund in het realiseren van verduurzamingsplannen, welke knelpunten er zijn en in hoeverre er duidelijkheid is om deze weg te nemen.
- De beoogde maatregelen zorgen er voor dat de industrie in Nederland concurrerend blijft en dat de huidige en toekomstige regionale werkgelegenheid wordt veiliggesteld.
- Het behouden van deze bedrijvigheid in Nederland verlaagt de kans op strategische afhankelijkheid van derde landen. Onverwacht hoge prijzen door mondiale verstoringen worden hierdoor gedempt.

criterium 2. Doeltreffendheid

- Leg uit en onderbouw (waar mogelijk met behulp van wetenschappelijke bronnen, inclusief bronverwijzing), hoe de maatregel het beoogde doel van de maatregel realiseert (causale verband tussen deze maatregel en het beoogde doel).

De aanpak is bedoeld om Cluster 6 bedrijven te ondersteunen bij het verduurzamen.

Dit wordt gedaan m.b.v. een drietal sporen:

Spoor 1:

Er worden concreet knelpunten aangepakt en opgelost. Dit spoor helpt de Cluster 6-bedrijven om verduurzamingsingrepen uit te voeren. We richten ons op concrete bedrijfscasussen en proberen de knelpunten op te lossen, de geleerde lessen te delen en waar mogelijk breder toe te passen. Vervolgens wordt het proces herhaald met een volgende groep bedrijven. Er wordt op deze manier altijd gedacht vanuit het Cluster 6-bedrijf: het oplossen van hun problematiek is

leidend. Hetgeen niet regionaal kan worden opgelost wordt geëscaleerd naar centraal niveau (regiegroep en stuurgroep NPVI).

De maatregel focust op het wegnemen van specifieke knelpunten (bijv. op het vlak van expertise op het gebied van vergunningen) en/of het bijdragen aan de uitvoering van een pilot of onderzoek (bijv. op het vlak van regionale waterstofinfrastructuur). Dit door middel van een bijdrage waar het generieke instrumentarium niet op is gericht. En ten behoeve van het realiseren van / zoveel mogelijk CO₂ reductie / van de netto 0 uitstoot doelstelling voor 2040.

Spoor 2 en 3:

Deze sporen zijn gericht op het opstellen van concrete transitieplannen voor de individuele bedrijven of een branche, bijv. door een uitbreiding van TSE Industrie studies. Het helpt niet-technische barrières te slechten en draagt bij aan het maken van concrete verduurzamingplannen voor bedrijven en branches om de transitie te versnellen.

Naast het wegnemen van knelpunten wordt ook voorzien in een informatie/kennisbehoefte door enerzijds bedrijven concreet te helpen een plan voor de transitie op te stellen (zie hierboven) en anderzijds door kennis hierover beschikbaar te stellen inclusief goede voorbeelden uit de desbetreffende branches (onderdeel tranche 1).

De totale CO₂ emissie van cluster 6 is ca. 5,7 Mton CO₂ in 2021.

Criterion 3. Doelmatigheid

Efficiënt gebruik van middelen

- Onderbouw dat met deze maatregel het door de maatregel beoogde doel tegen zo min mogelijk (maatschappelijke) kosten wordt gerealiseerd (i.e. hoe wordt gezorgd dat efficiënt gebruik wordt gemaakt van beschikbare middelen)?

De gelden van tranche 1 zijn procesgeldten voor EZK en door EZK ingezette partners en worden besteed aan o.a. ondersteuning van de Cluster 6 organisatie en specifieke kennisverspreiding.

Tranche 2 gelden:

Spoor 1: De cluster 6 aanpak is bedoeld om knelpunten weg te nemen. De Cluster 6-bedrijven vallen onder de energiebesparingsplicht en onder de CO₂-heffing / ETS regeling (ca. 200 ETS Cluster 6 bedrijven/vestigingen). Ook zullen deze bedrijven door de hoogte van hun energieverbruik vaak onder de EED auditplicht vallen. Voor de uitvoering van de verplichting wordt geen financiële ondersteuning geboden. Het is juist bedoeld om bedrijven te helpen verder te komen in hun transitie en handelingsperspectief te bieden. Een deel van de knelpunten ligt op het gebied van netcongestie (waarvoor het Landelijk Actieprogramma Netcongestie de basis is) maar kan ook op het gebied van (expertise op het vlak van) vergunningen liggen. De mogelijkheid is er ook dat een nadere studie naar regionale uitbreiding van de waterstof backbone gedaan moet worden of naar de haalbaarheid van een lokaal waterstof netwerk. De aanpak van en voor Cluster 6 bedrijven helpt Cluster 6 bedrijven concreet verduurzamingsstappen te zetten. De maatregel zal bijdragen aan het doen van investeringen door bedrijven die maatregelen uitvoeren en daarvoor investeren.

Spoor 2&3: Voordat er door een bedrijf investeringen worden gedaan, is een duidelijk transitiepad benodigd, o.a. op het vlak van procesaanpassingen. Dit is een noodzakelijk stap voor bedrijven/sectoren om de transitie door te maken en hierbij van fossiele brandstoffen over te gaan op hernieuwbare brandstoffen of energiedragers. Procesaanpassingen zijn noodzakelijk om de stap te zetten om van het gas af te komen en bijvoorbeeld geheel te elektrificeren of waterstof te gaan gebruiken. Dit is meer dan het nemen van verplichte maatregelen zoals het toepassen van efficiënte aandrijflijnen of isoleren van leidingen. Het opstellen van concrete transitiepaden kan bijv. door uitbreiding van Topsector Energie (TSE) Industrie studies met een programmalijn voor het uitwerken van een transitiepad waarbij aanpassingen van het productieproces nodig zijn.

- Zijn er mogelijkheden voor publieke (bijv. EU-gelden, Invest NL) of private cofinanciering? Hoe worden die door de gekozen vormgeving benut?

Een deel van de maatregel of aanpak (Spoor 1) is een direct of indirecte subsidieverstrekking aan bedrijven. Echter de aard van deze knelpunten is zodanig dat deze niet onder generieke (EU-)subsidie instrumenten vallen.

In de aanpak zal ook gekeken in hoeverre InvestNL kan bijdragen aan het wegnemen van knelpunten en het zorgen van treffende financiering voor bedrijven (tranche 1). Bij het bespreken van de casus-aanpak zal InvestNL aangesloten worden in de casusteams. In de praktijk zien we dat bedrijven voor financiering niet terecht kunnen voor een private investering omdat er te veel onzekerheden zijn (terugverdientijd, relevante aansluiting op het elektriciteitsnet). InvestNL trekt wel private gelden aan voor het opzetten van fondsen ed.

- Waarom is er gekozen voor deze vorm van subsidie? Zet dit af tegen bijv. een lening of *contract for difference*.

De maatregel of aanpak kan onder de gebruikelijke staatsteunregels voor een beperkt deel een subsidie geven. Deze zullen casus afhankelijk zijn.

- Beschrijf hoe geborgd wordt dat de maatregel additioneel is aan private investeringen. Hoe wordt voorkomen dat de maatregel private investeringen verdringt?

Niet van toepassing, zie bullets hierboven.

Financiële consequenties

- Geef het totaal geclaimde kas- en verplichtingenbedrag en de reeks aan in de tabel.
- Indien eerder voor deze maatregel middelen zijn toegekend uit het Klimaatfonds, benoem dit en geef het cumulatieve bedrag.

Via de begroting 2024 is € 3 mln uit de 1^e tranche vrijgegeven. Er resteert daarmee nog een bedrag van € 6,1 mln uit de 1^e tranche en € 37,9 mln voor de MJP 2025 / begroting 2025 e.v., totaal €44 mln dat nog dient te worden vrijgegeven.

	Cumulatief	2024**	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Verder***
Kas 1 ^e tranche	9,1	1,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	
Procesgeld.		0,5	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
Reg. Onderst.		0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	
Kas 2 ^e tranche	37,9	5,7	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	
Spoor 1		4,0	3,7	3,7	3,7	3,9	3,9	3,9	
Spoor 2		1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	
Spoor 3		0,3	0,3	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	
Verplichting*	47,0	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	

* = moment waarop contractuele verplichting ontstaat.

**= in principe komen de middelen beschikbaar in 2025. Indien middelen in 2024 al nodig zijn, dit graag specificeren.

***= Indien uitgaven in de jaren na 2030 plaatsvinden, dit graag specificeren.

Toelichting:

In de 1^e tranche (totaal € 9,1 mln) vallen o.a. het aanstellen van de clusterregisseur voor Cluster 6, opzetten PMO (2,3 fte), kosten voor communicatie, voorlichting en organisatie Cluster 6 event, inhuur en onderzoek, ondersteuning vanuit RVO (secretaris / accounthouders Cluster 6 bedrijven), en regionale ondersteuning.

Gezien het belang dat de politiek hecht aan een stevige aanpak voor Cluster 6 is naast de procesgelden een bedrag beschikbaar voor oplossen van knelpunten. Deze 2^e tranche voorziet in ondersteuning van bedrijven bij het oplossen van knelpunten t.b.v. het realiseren van CO₂ reductie. Voor het oplossen van die knelpunten zijn geen andere financieringsmogelijkheden.

2^e tranche:

Spoor 1 Budget voor 'Wegnemen knelpunten'

Spoor 2: Uitbreiding TSE Industrie studies met programmalijn voor Cluster 6 toevoegen aan budget 10 miljoen tot/met 2030. Bij 50% subsidie maximaal 200 bedrijven /vestigingen te bedienen.

Spoor 3: Branchegerichte transitiepaden opstellen (individuele subsidiebeschikkingen). Voor de 1^e 4 jaren wordt de mogelijkheid geboden om met ondersteuning een transitiepad op te stellen voor de branche.

- Onderbouw hoe de bedragen berekend zijn (p x q)

Tranche 1:

Proceskosten EZK	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cumulatief
Clusterregisseur Cluster 6	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	1,40
PMO CL 6 (projectbasis) 2,3 fte	0,24	0,24	0,24	0,24	0,24	0,24	0,24	1,68
Werkzaamheden rvo	0,00	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	1,80
Inhuur en onderzoek	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,35
Communicatie en voorlichting	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,35
Regionale ondersteuning	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	3,50
Totaal 1 ^e tranche	1,04	1,34	1,34	1,34	1,34	1,34	1,34	9,08

Tranche 2:

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cumulatief
Knelpunten wegnemen	4,00	3,70	3,70	3,70	3,95	3,95	3,95	26,92
TSE Industrie studies	1,43	1,43	1,43	1,43	1,43	1,43	1,43	10,00
Transitiepaden branches	0,25	0,25	0,25	0,25	0,00	0,00	0,00	1,00
Totaal 2 ^e tranche	5,67	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37	5,37	37,92

- Ga in op de verhouding kas en verplichtingen, zowel in ordegrrootte als in de tijd. Indien cumulatieve verplichtingenbedrag hoger is dan cumulatieve kas bedrag, graag toelichten waarom dit noodzakelijk is.

Niet van toepassing

Link met normeren en beprijzen

- Beschrijf wat alternatieven voor subsidie zijn om het beoogde doel te bereiken, bijvoorbeeld normerende of beprijzende maatregelen. Licht toe waarom deze niet of minder doeltreffend zijn of deze alternatieven tegen hogere (maatschappelijke kosten) het door de maatregel beoogde doel bereiken.

Het uiteindelijke doel van deze maatregel is er voor zorgen dat knelpunten die cluster 6-bedrijven weerhoudt om hun klimaatdoelen te halen weg te nemen. Dit zijn bedrijven die al ETS-plichtig zijn en vanaf 2026 onder de CO2-heffing gaan vallen. Een strengere normering (bijvoorbeeld een zwaardere CO2-heffing) zal in de praktijk niet betekenen dat deze bedrijven sneller hun doelstellingen halen, omdat de knelpunten die deze maatregel wil wegnemen dan nog steeds van toepassing zijn.

- Als subsidie echt nodig is, licht toe in hoeverre de doelmatigheid afhankelijk is van eventuele normering of beprijzing en hoe daar rekening mee wordt gehouden.

De middelen worden ingezet om bedrijven te helpen aan hun verplichtingen volgend uit normering en beprijzing te voldoen door kennis en inzicht in hun transitiemogelijkheden te bieden, concrete transitiepaden uit te werken en door het oplossen van knelpunten, die een belemmering hiervoor vormen, waar mogelijk.

- Indien de doelmatigheid van de maatregel afhangt van voortgang op het gebied van normeren of beprijzen, licht de voortgang en planning toe op dat gebied (benoem verschillende stadia, zoals Kamerbrief met aankondiging, internetconsultatie parameters, Ministerraad, parlementaire behandeling en inwerkintreding).

De CO2 heffing per 2026 is al besloten en de verlenging van de terugverdientijd in de energiebesparingsplicht van 5 naar 7 jaar per 2027 is een voorgenomen besluit. Dit laatste valt onder het reguliere proces van aanpassing van de energiebesparingsplicht iedere 4 jaar (middels AmvB).

Inschatting kwantificeerbare gevolgen t.o.v. klimaatmaatregelen zoals die zijn meegenomen in de KEV

- Geef in de tabel aan hoeveel CO₂-reductie vanaf 2030 structureel jaarlijks behaald wordt met het zelfstandige effect van de maatregel. Eventuele reductie-effecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld.

- Geef in de tabel aan wat de invloed van de maatregel is op het structurele energiegebruik vanaf 2030 (+ is besparing t.o.v. normaal situatie). Eventuele besparingseffecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld.
- Voeg een onderbouwing toe van de berekening van het broeikasgaseffect, energiegebruikseffect of ander effect, inclusief bronverwijzing.

Cluster 6 bedrijven zijn niet als aparte categorie meegenomen in de KEV en het PBL berekent hier niets apart voor. De industrie wordt als één sector beschouwd.

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	Jaarlijks structureel vanaf 2030*
CO ₂ -reductie (jaarlijks)							
Energiebesparing in PJ t.o.v. energiegebruik	PM						PM

* Hiermee wordt de jaarlijkse structurele reductie vanaf 2030 bedoeld (dus niet cumulatief). Graag aangeven of de reductie echt structureel is (oneindig), of dat het bijv. een OPEX-subsidie is die op een gegeven moment afloopt en vanaf dan niet meer reduceert.

- Wat is de jaarlijkse structurele CO₂-reductie en energiebesparing per miljoen euro subsidie?

Staatssteuntoets

Voor de 1^e tranche (procesgelden) is geen staatssteuntoets nodig.

Bij de uitwerking van een instrument voor studies voor bedrijven zal de staatssteun toets meegenomen worden. Voor deze steun kan waarschijnlijk gebruik worden gemaakt van de AGVV. Ook is regeling de-minimis steun van toepassing.

Criterion 4. Uitvoerbaarheid

- Beschrijf welke uitvoeringsinstantie de maatregel gaat uitvoeren. Is hier al contact over? Wat zijn de risico's voor de uitvoering volgens de uitvoerende organisatie?

Dit zal worden belegd worden bij RVO. Hierover is al contact geweest. De risico's voor uitvoering zijn vrij gering aangezien de kennis binnen RVO in de breedte aanwezig is en daarom niet afhankelijk van enkele personen. Er zal deels ook een beroep worden gedaan op de provincies.

- Onderbouw waarom de maatregel op korte termijn juridisch en technisch uitvoerbaar is (bijv. afgeronde staatssteuntoets, arbeidsmarktcapaciteit, capaciteit uitvoeringsorganisaties en technisch).

Capaciteit bij rvo is voorhanden net zoals de ervaring met het uitvoeren van regelingen. Het kan mogelijk zijn dat er de komende jaren iets uitgebreid moet worden maar hierbij ervaart rvo dezelfde uitdagingen op de arbeidsmarkt als bijvoorbeeld het ministerie.

Criterion 5. Additionaliteit t.o.v. bestaand beleid

- Beschrijf relevante Kamerbrieven, programma's of andere beleidsstukken waar deze maatregel uit volgt.
  - Met de kamerbrief Voortgang maatwerkafspraken verduurzaming industrie (DGBI-VI / 37299567) d.d. 21 september 2023 is het 'Actieplan Cluster 6' toegestuurd aan de Tweede Kamer.
  - 'Ontwerp Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2024, 5.9 Ondersteuning cluster 6 via NPVI (€ 47 mln.)', bijlage bij de Kamerbrief Voorjaarsbesluitvorming klimaat, d.d. 26 april 2023.
  - Motie Van der Graaf c.s. (Kamerstukken II 2023/24, 36 410, nr. 64) waarin de regering wordt verzocht voor de bedrijven uit het zesde cluster die daar behoefte aan hebben ofwel een maatwerktraject op te starten ofwel een plan van aanpak op te stellen dat knelpunten oplost, en additionele financiële behoeftes ten behoeve van verduurzaming van het zesde cluster inzichtelijk te maken.

- Beschrijf hoe de maatregelen additioneel is aan klimaatmaatregelen die zijn vastgesteld en gefinancierd vóór het Coalitieakkoord (1 januari 2022).

De casusgerichte aanpak is een nieuwe methode om cluster 6 bedrijven te ondersteunen. De ondersteuning op gebied van kennis en transitieplannen is ook een nieuw soort ondersteuning.

- Beschrijf de samenhang van het instrument met andere bestaande of beoogde instrumenten die (gedeeltelijk) hetzelfde doel dienen.

De maatregel is een aanvulling op het instrumentarium voor de verduurzaming van de industrie, specifiek bedoeld voor regionale Cluster 6-bedrijven.

Er is een samenhang met de aanpak van de verduurzaming MKB bedrijven. Deze maatregel gaat echter verder dan bijvoorbeeld de SVM en het ontzorgingsprogramma. Het is een andere categorie bedrijven die niet voor SVM in aanmerking komen en inhoudelijk gaat het een slag dieper dan het ontzorgingsprogramma.

Tevens zijn er instrumenten, zoals de VEKI en de SDE++ voor bewezen technieken, die gebruikt kunnen worden door Cluster 6-bedrijven maar geen overlap hebben met deze maatregel.

criterium 6. Duur van de maatregelen in relatie tot de tijdelijkheid van het fonds

- Beschrijf hoe de duur van de maatregelen past bij de tijdelijkheid van het fonds (betreft het incidentele uitgaven of heeft de maatregel een structurele doorwerking via onomkeerbare afspraken en/of juridische verplichtingen)?

De maatregel heeft een projectmatig karakter (ondersteuning van maximaal 7 jaar; procesgelden) en heeft geen structurele doorwerking (geen onomkeerbare afspraken /juridische verplichtingen).

Gevolgen voor brede welvaart (wordt betrokken bij de beoordeling van criterium 2-4)

Klimaatrechtvaardigheid

- Beschrijf waar de middelen direct en indirect terecht komen. Middelen kunnen bijvoorbeeld neerslaan bij bedrijven (mkb of industrie), maatschappelijke organisaties of burgers (lage, midden, of hoge inkomens). Licht indien mogelijk de verhouding toe.

Deze maatregel is gericht op Cluster 6-bedrijven. Dit zijn (deels ETS-plichtige) bedrijven die buiten de vijf geografische industrieclusters vallen. De populatie van deze bedrijven is een mix van mkb en grootbedrijven. Verder is kenmerkend dat deze bedrijven veelal in niet-randstedelijke provincies liggen en een belangrijk element zijn voor lokale economie en werkgelegenheid en samenhang in de samenleving.

- Ga in op de invloed van de maatregel op volgende generaties en in andere landen. Gebruik hiervoor de thema's uit de generatietoets bij het MJP 2024.

Deze maatregel focust zich op cluster 6-bedrijven. Door er voor te zorgen dat deze bedrijven voldoen aan de klimaatdoelen, kunnen we er voor zorgen dat er in alle delen van Nederland industrie blijft bestaan en blijvende werkgelegenheid voor toekomstige generaties in deze gebieden.

- Benoem welke verdelingsprincipes uit [het rapport van de WRR](#) ten grondslag ligt aan deze maatregel (meerdere principes kunnen van toepassing zijn).

Het draagt bij aan het thema mitigatiebeleid. Het is erop gericht om de uitstoot van CO2 of andere broeikasgassen te verminderen om de mate van klimaatverandering te beperken. De geboden ondersteuning van deze maatregelen helpt de ondernemer om het bedrijf te verduurzamen. Het gaat hier dus primair om de verdeling op basis van 'de verduurzamer verdient'. Tevens wordt het principe 'Verdeling op basis van bestaande rechten toegepast'.

- Licht toe waarom voor dit verdelingsprincipe is gekozen en niet voor andere.

De overheid legt de bedrijven een verplichting op om bij te dragen aan het beperken van klimaatverandering. Dit zijn bestaande bedrijven die hier gevestigd zijn en de juiste vergunningen hebben en daarmee bestaande rechten. De bedrijven spannen zich daarbij in om evenredig bij te dragen.

Werkgelegenheid en de ontwikkeling van de economie

- Indien van toepassing, beschrijf de invloed op werkgelegenheid inclusief scholing en opleiding van werknemers en de invloed van de maatregel op de ontwikkeling van de economie. Kwantificeer waar mogelijk

De beoogde maatregelen zorgen er voor dat de industrie in cluster 6 concurrerend blijft en dat de huidige en toekomstige regionale werkgelegenheid wordt veiliggesteld door enerzijds ervoor te zorgen dat deze industrie kan verduurzamen en daarmee in de toekomst concurrerend blijft, anderzijds zorgt dit ervoor dat bedrijven die in buitenlandse handen zijn ook in Nederland blijven omdat ze hier voldoende handelingsperspectief hebben.

<p>Energiesysteem en betrouwbaarheid van de energievoorziening</p> <ul style="list-style-type: none"> Indien relevant, beschrijf de consequenties van de maatregel op het energiesysteem en de betrouwbaarheid van de energievoorziening. Kwantificeer waar mogelijk. <p>De verwachting is dat een deel van knelpunten die naar boven komen te maken hebben met de mogelijkheid tot elektrificatie en de bestaande congestie van het hoogspanningsnet. Als veel bedrijven binnen cluster 6 willen elektrificeren zal dit betekenen dat er meer vraag zal zijn naar elektriciteit. Dit wordt geborgd door het feit dat de behoefte van cluster 6 bedrijven wordt meegenomen in de creatie van de CES 2.0 en pCESsen.</p>
<p>Andere neveneffecten</p> <ul style="list-style-type: none"> Beschrijf bijvoorbeeld de consequenties van de maatregel op stikstofuitstoot of biodiversiteit. Kwantificeer waar mogelijk. <p>Een deel van de cluster 6 bedrijven zorgen ook voor stikstofuitstoot (een aantal zijn zogenoemde 'piekbelasters'). De verduurzaming van deze bedrijven zal er ook voor zorgen dat de stikstofuitstoot zal afnemen.</p>
<p>Overig</p>
<p>Afstemming met externe partijen</p> <ul style="list-style-type: none"> Met welke partijen is ambtelijk en politiek contact geweest over de vormgeving van de maatregel? Bijv. bedrijven, NGO's, burgers, jongerenorganisaties, etc. Licht toe waar dit contact uit bestond. <p>Stichting Cluster 6, brancheverenigingen die vertegenwoordigd worden in cluster 6, EZK (o.a. Directies Realisatie Energietransitie, Regio & Ruimte), RVO, IPO, VNG, (regionale) netbeheerders.</p>
<p>Planning</p> <ul style="list-style-type: none"> Wat is de verwachte inwerkingtreding voor de maatregel, hoe ziet het proces eruit, inclusief tussenstappen? <ul style="list-style-type: none"> Bijv. wanneer wordt de subsidieregeling aan de Tweede Kamer gestuurd? Wanneer treedt de subsidieregeling in werking? Wanneer eindigt de subsidieregeling? Wat is dan bereikt?   <p>Er is in 2023 reeds gestart met het oppakken van casussen uit het Actieplan Cluster 6. Dit wordt gecontinueerd in 2024 e.v.. Het opzetten van de organisatie van Cluster 6 is ook reeds gestart in 2023 en wordt afgerond in 2024. Daaruit volgende proceskosten lopen door. Ondersteuning van bedrijven op gebied van kennis en transitiemogelijkheden start per 2025. Dit wordt voorbereid in 2024. De maatregel eindigt in 2030.</p>
<p>Evaluatie</p> <ul style="list-style-type: none"> Beschrijf op welke manier/moment er monitoring en evaluatie plaatsvindt. Indien de maatregel aansluit bij bestaande processen, licht deze toe. <p>Er is reeds toegezegd om regelmatig een update te geven aan de Kamer over de verduurzaming van cluster 6 bedrijven die onder de CO2-heffing vallen d.m.v. kamerbrieven. Ook in het NPVI vindt monitoring plaats. Er wordt jaarlijks geëvalueerd.</p>

Ondersteuning MKB bij aangescherpte energiebesparingsplicht

FICHEFORMAT	Ondersteuning MKB bij aangescherpte Energiebesparingsplicht
	PERCEEL
	Indienend departement: EZK
Omschrijving maatregel	
Beoogde vormgeving	
<ul style="list-style-type: none"> • Beschrijf de maatregel waarvoor middelen gevraagd worden (beoogde vormgeving). Er zijn ruim 400.000 mkb bedrijven in Nederland. Deze bedrijven zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor 62% van het BNP. Ze zijn hiermee zeer belangrijk voor het welzijn van de Nederlandse economie en de Nederlandse werkgelegenheid. Ook weten we dat al deze bedrijven uiterlijk in 2050 klimaatneutraal moeten zijn en is in de tussentijd ook actie nodig om de Europese- en nationale doelen op klimaat en energiebesparing te halen. Om dit te realiseren moeten deze bedrijven in hun gebouwen en processen energie besparen en CO₂-emissies verminderen en uiteindelijk beëindigen. Met het oog op de Europese en nationale doelen krijgen ook mkb-bedrijven in toenemende mate te maken met aangescherpte normen en heffingen zoals het ETS2 en de aangescherpte energiebesparingsplicht. Als bedrijven hier onvoldoende op acteren betekent dat, op termijn, dat hun voortbestaan in gevaar komt óf dat de maatschappelijk acceptatie van klimaatmaatregelen onder druk komt te staan. Met ander woorden: om de klimaatdoelen te halen en de Nederlandse economie gezond te houden is het van groot belang dat het mkb tijdig de transitie maakt naar duurzaam en energiezuinig ondernemen. <p>Ten eerste blijkt dat voor het mkb financiering van verduurzaming en energiebesparing een belangrijk kruk is. Ten tweede is er een gebrek aan kennis en expertise bij het mkb om te achterhalen wat er gedaan moet worden om te verduurzamen en energiebesparende maatregelen te nemen. Veel mkb bedrijven weten niet hoe dat kan, en wat je daar als bedrijf voor moet doen en hoe je daarbij kan worden ondersteund door de overheid. Ten derde blijkt dat mkb gebrek aan tijd heeft en behoefte heeft aan begeleiding bij het traject om aanpassingen aan het bedrijf uit te voeren.</p> <p>Om de hierboven genoemde drempels te verlagen stellen wij in dit fiche een drietal maatregelen voor:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Energiebesparingsloket, dat het mkb financiering, advies en begeleiding biedt voor (erkende en verplichte) energiebesparende maatregelen . b) Qredits, dat microfinanciering biedt voor het kleinbedrijf voor verduurzamingsmaatregelen. c) Uitbreiding van het Ontzorgingsprogramma voor verduurzaming van het mkb, dat advies en begeleiding biedt voor zowel verduurzaming als energie besparen. <p>Overkoepelend is het bovendien belangrijk om een mkb bedrijf dat aangeeft een stap te willen zetten in de richting van verduurzaming of energie besparen te ondersteunen tot dit ook werkelijk is gedaan. Genoemde maatregelen bieden een samenhangend aanbod om in de complete vraag van het mkb te voorzien. De in dit fiche voorgestelde maatregelen vormen een geheel, dat de juiste vraag van een mkb bedrijf naar de juiste partij verwijst. Hierdoor verliezen we de gemotiveerde mkb'ers niet meer uit het oog én zorgen we ervoor dat ondernemers zowel verduurzamings- en energiebesparende maatregelen daadwerkelijk uitvoeren.</p>	

	Focus groep	Financiering per ticket	Advies & begeleiding
Energiebesparingsloket gericht op energiebesparen (maatregel A)	Al het mkb dat een energiebesparingsplicht heeft	0-10.000.000 euro, waarvan het merendeel < 50.000 euro	Ja
Credits gericht op verduurzamen (maatregel B)	Micro- en klein bedrijf dat geen energiebesparingsplicht heeft	< 50.000 euro	Ja
Ontzorgingsprogramma gericht op verduurzamen (maatregel C)	Al het mkb dat een energiebesparingsplicht heeft	0	Ja

Tabel 1: geeft per maatregel weer in welk deel van de behoefte van het mkb het voorziet.

A. Energiebesparingsloket voor ondersteuning mkb bij het nemen van energiebesparende maatregelen.

Deze maatregel betreft het opzetten van een energiebesparingsloket dat drempels voor het nemen van energiebesparende maatregelen verlaagd. Het beoogde energiebesparingsloket voorziet in kredietverstrekking aan het brede mkb voor energiebesparende maatregelen én advies over en begeleiding bij het treffen van energiebesparende maatregelen. In de Kamerbrief over de voorjaarsbesluitvorming Klimaat (kenmerk: 27070798) is er € 150 miljoen beschikbaar gesteld voor ondersteuning van het mkb bij energiebesparing in de periode 2025- 2030. In bijlage 2, ontwerp meerjarenprogramma klimaatfonds 2024 van de voorjaarsbrief, staat de volgende toelichting voor de inzet van deze middelen: "5.10 Ondersteuning mkb bij aangescherpte Energiebesparingsplicht (€ 150 mln.) Het kabinet is van plan om de Energiebesparingsplicht aan te scherpen door de terugverdientijd te verlengen naar 7 jaar. Hierdoor zullen mkb-ondernemingen naar verwachting meer energiebesparende maatregelen moeten nemen. Om mkb-ondernemingen te ondersteunen wordt een instrument ontwikkeld. Hiermee wordt de drempel van het mkb om energiebesparende maatregelen uit te voeren verlaagd. Deze maatregel moet in 2025 operationeel zijn." Echter, om sneller een bijdrage te kunnen leveren aan de oplossing van netcongestie is het wenselijk om de maatregel reeds in 2024 operationeel te hebben. Tevens is de volgende motie aangenomen in de Tweede Kamer, die het belang van uitbreiding van energiebesparende maatregelen benadrukt, namelijk motie 3321 (kamerstuk 2023-386): "Verzoekt de regering om in navolging van Duitsland en Frankrijk een robuust additioneel pakket energiebesparende maatregelen uit te werken en de Kamer hierover begin 2023 te informeren."

Voor het financiële deel wordt een nieuw hybride instrument ingericht dat een revolverend fonds en garantieregeling bevat. Dit kan worden opgericht door InvestNL. De uitvoering van het fonds ligt bij bestaande financieringskanalen. De garantieregeling kan worden toegepast door zowel het kredietfonds als reeds bestaande financiële kanalen waaronder ook private financiers. Hierdoor kan het mkb zo nodig ook gebruik maken van de reeds bestaande en bekende kanalen, wat de vindbaarheid vergroot.

De grootte en de aard van de financiële drempels zijn door InvestNL nader in kaart gebracht:

- Ongeveer 30% van de mkb'ers die niet beginnen met het uitzoeken van energiebesparende maatregelen, doet dat omdat ze verwachten dat financiering een probleem zal zijn.
- Na een advies- en begeleidingstraject voert een derde van de mkb'ers die de maatregelen alsnog niet uit vanwege het niet rondkrijgen van de financiering.
- Dit komt deels doordat er niet voor alle erkende maatregelen onderpand beschikbaar is.
- Ook is het verstrekken van kleine kredieten een probleem voor financiers, omdat de kosten (handelingskosten) relatief hoog zijn.

Uit het onderzoek van InvestNL volgen de volgende voorstellen als oplossing voor de financiële drempels:

- Inrichten van een landelijk revolverend kredietfonds gecombineerd met een landelijke garantieregeling. Door uniforme voorwaarden te hanteren, weten mkb'ers aan de voorkant duidelijk waar ze financieel aan toe zijn en kan je met zekerheid starten aan een adviestraject voor het nemen van energiebesparende maatregelen.
- Leningen waarbij geen onderpand beschikbaar is voor erkende maatregelen zijn wel financierbaar middels dit fonds.
- De garantieregeling wordt op fondsniveau gebruikt door het fonds. Andere financiers, met een eigen balans, kunnen gebruik maken van de garantieregeling op portefeuilleniveau. Door de garantieregeling op portefeuilleniveau te organiseren, kunnen financiers de handelingskosten per aanvraag naar beneden brengen, wat de uitvoerbaarheid ten goede komt.

Voor de onderdelen advies en begeleiding van het energiebesparingsloket wordt aansluiting gezocht bij de ontzorgingsprogramma's én bij andere ondersteunde interventies (zoals de adviesfunctie van banken, financieel adviseurs of erkende energieadviseurs).

Bij de vormgeving van het energiebesparingsloket sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande kanalen. Er worden geen nieuwe financiële kanalen gecreëerd. De meerwaarde wordt gecreëerd door de functies advies, begeleiding en financiering via een netwerk en uniforme afspraken aan elkaar te verbinden. Eén energiebesparingsloket ('one-stop-shop' energie besparen) om energiebesparende maatregelen te stimuleren wordt aangemoedigd door Europese regelgeving (EED, artikel 22.3).

Insteek is om de middelen die uit het klimaatfonds beschikbaar worden gesteld te vereenvoudigen door andere financiële partijen (mogelijk pensioenfondsen, private equity, etc) te laten participeren. Tevens onderzoeken we de optie van leningen of garanties uit Europa (EIF en EIB) om het bereik van de middelen te vergroten. Ook artikel 30 van de EED stimuleert een nationaal fonds dat aansluit op bestaande financieringskanalen, private investeringen stimuleert en voordelige leningen voor energiebesparende maatregelen biedt. Dit is wat we met het energiebesparingsloket nastreven.

B. *Verduurzamingsleningen voor het micro/klein mkb (via Qredits)*

Deze maatregel voorziet in kredietverstrekking aan micro en klein mkb om verduurzamingsmaatregelen te financieren. Daarnaast wordt onderzocht op welke manier toegankelijke kredieten beschikbaar gemaakt kunnen worden voor kleine ondernemers die willen verduurzamen, conform motie Romke de Jong en Aartsen, motie Boucke c.s. en motie Grinwis c.s. (Kamerstuk 32 637, nr. 547, Kamerstuk 36 200-XIII, nr. 64 en Kamerstuk 36 200, nr. 157). Daarnaast is ook een amendement van Romke de Jong relevant (Kamerstuk 36410 XIII nr. 15 van 121023) dat vraagt om € 10 mln vrij te maken zodat Qredits 1 juli 2024 kan starten met verduurzamingsleningen. Qredits moet dan ook haar eigen funding hebben opgehaald.

Verduurzamingsleningen zien op meer dan enkel energiebesparen en gaat ook over emissiereductie, energieopwekking en -opslag en de toepassing van circulaire processen en materialen. Uit de recente Kleinbedrijfsindex blijkt dat de kredietverlening aan het micro- en klein mkb stagneert, ook voor investeringen in verduurzaming. Tevens laat de financieringsmonitor zien, dat het micro- en kleinbedrijf meer moeite heeft om externe financiering aan te trekken dan het midden- en grootbedrijf. Het micro- en kleinbedrijf komt minder vaak tot een financieringsaanvraag en wordt ook vaker afgewezen. Verduurzaming van het gehele mkb is van belang om de klimaatdoelstellingen te behalen, juist ook het micro en kleinbedrijf. 80% van het mkb is een microbedrijf. Dit betekent hiermee niet dat financiering voor verduurzaming en energiebesparing voor het midden- en grootbedrijf geen drempel is. Er is voor de verduurzaming van het mkb al bestaand instrumentarium, maar dat blijkt onvoldoende voor microfinanciering (kredieten tot € 50.000). Zo is er bijvoorbeeld de Groenregeling en de BMKB-Groen; beide regelingen voorzien onvoldoende in de behoefte van het mkb voor micro-kredieten. Zo is de BMKB wel ingericht voor een relatief kleine financieringsbehoefte (tot maximaal € 3 mln.), maar niet voor klein tot micro-krediet (respectievelijk tot € 250.000 en € 50.000). Dat komt omdat het garantie-instrument ingezet wordt door financiers die deze onderkant niet of zeer beperkt bedienen. Een hoger garantiepercentage heeft geen effect op de 'handling'-kosten die deze financiers ervaren bij deze kleine kredieten. Daarom zal het voorstel van Qredits om duurzaamheidsleningen aan het micro- en kleinbedrijf te verstrekken worden meegenomen in het voorstel voor kredietondersteuning. Dit voorstel ziet namelijk specifiek toe op het verstrekken van kredieten tot € 50.000, een segment waar tot op heden geen Rijksinstrumenten op gericht zijn. Qredits is voornemens om € 110 miljoen

op te halen bij Europese financiers en heeft in haar voorstel een rentesubsidie van maximaal € 25 miljoen opgenomen om deze middelen toegankelijk te maken voor een brede groep mkb. Dat betekent dat met een eventuele ondersteuning vanuit EZK een viervoud aan middelen gericht ingezet kan worden voor de verduurzaming van het mkb. De reden om een lage rente aan te bieden is om ondernemers te stimuleren om verduurzamingsmaatregelen te nemen.

Qredits werkt met duurzaamheidscoaches om de ondernemer te adviseren. Voor financiering van duurzaamheidsinvesteringen onder de € 50.000 euro voor ondernemers in het mkb is het aanbod zeer beperkt. Voor de duurzaamheidslening dient de ondernemer een duurzaamheidsscan in te vullen, waarmee hij zelf aangeeft wat de energieopwekking of besparing is van de investering. Per uitgeboekte lening is bekend wat met de lening aan energiebesparing en/of opwekking is gerealiseerd.

Qredits zal bedrijven met een energiebesparingsplicht verwijzen naar het Kredietfonds en neemt deze aanvragen niet in behandeling. De bedrijven die daarnaast bovenwettelijke maatregelen willen nemen, kunnen zich melden bij Qredits als zij vallen onder het kleinbedrijf (max. 50 medewerkers).

C. Adviseren en ontzorgen van (energie-intensievere) mkb bedrijven

Deze maatregel ondersteunt het mkb bij de verduurzaming door ondernemers actief te ontzorgen bij de eerste stappen van verduurzaming. Dit wordt bereikt via een uitbreiding van het ontzorgingsprogramma voor verduurzaming van het mkb. Op dit moment werkt BZK in samenwerking met EZK aan dit ontzorgingsprogramma. Het ontzorgingsprogramma geeft provincies de mogelijkheid om teams op te richten die actief naar ondernemers toe gaan. Deze teams ondersteunen de ondernemer bij de verduurzaming (breder dan enkel energiebesparing) vanaf binnenkomst tot het moment dat werkelijke aanpassingen plaatsvinden aan het bedrijfsgebouw en/of bedrijfsproces.

In de huidige opzet richt het ontzorgingsprogramma zich op ondernemingen tot 50 medewerkers en ligt de nadruk op gebouwgebonden ingrepen. Voor advisering over ingrepen gericht op het productieproces van (grotere en) meer energie-intensieve bedrijven is er onvoldoende financiële ruimte in het programma. Provincies hebben al aangegeven hier een tekortkoming in de opzet van het ontzorgingsprogramma in te zien. Met de voorgestelde uitbreiding van het ontzorgingsprogramma kunnen provincies bedrijven ondersteunen bij advisering over de verduurzaming van complexere installaties van bijvoorbeeld maakbedrijven.

Voor mkb-ondernemingen is advisering over en ondersteuning bij de eerste stappen van de verduurzaming en energiebesparing van belang. Dit omdat de kennis hoe te verduurzamen en energie te besparen, wat daar voor nodig is, wat het kost en wat het oplevert nu vaak ontbreekt bij veel mkb-ondernemingen. Hiermee vormt het ontzorgingsprogramma het startpunt voor verdere verduurzaming van de onderneming. Om te borgen dat de ontzorging ook werkelijk een positief klimaat effect heeft vragen we vooraf commitment van de ondernemer om tenminste een deel van de geadviseerde maatregelen ook daadwerkelijk uit te voeren. Daarnaast vragen we de Provincie ook te zorgen voor een vorm van cofinanciering voor de ontzorging door de ondernemer zelf. Het ontzorgingsprogramma wordt gekoppeld aan andere maatregelen in het netwerk: een pakket aan informatie en (contactinformatie van) specialisten die ingeschakeld kunnen worden door het ontzorgingsprogramma bij meer specialistischere vragen. Het ontzorgingsprogramma (Maatregel C), het energiebesparingsloket (maatregel A) en Qredits (maatregel B) vormen samen het netwerk.

Verder is deze maatregel voorzien als een effectievere vervanging van de Subsidie verduurzaming MKB (SVM). De SVM voorziet in compensatie van 80% van de kosten van een duurzaamheidsadvies voor een mkb bedrijf. De SVM heeft financiering tot 2025 en er is nog niet besloten of deze in 2024 nog wordt opengesteld. Het ontzorgingsprogramma geeft ook advisering, maar begeleidt ondernemers daarnaast ook naar een effectieve uitvoering van die adviezen. Daarnaast zoekt het ontzorgingsprogramma ondernemers actief op waardoor passieve verduurzamingsambities omgezet worden in daadwerkelijke acties. En met de uitbreiding naar energie-intensieve bedrijven ondersteunt het programma daarnaast ook een bredere doelgroep dan de SVM. Met de uitvoering van maatregel C verwachten wij dat er geen noodzaak is om de SVM na 2024 te financieren.

- Leg indien relevant uit om welke technologie het gaat en welk TRL-niveau het betreft.
Niet van toepassing
- Indien het gaat om een maatregel waar eerder middelen uit het Klimaatfonds voor zijn toegekend, licht toe wat waarom aanvullend nodig is.
Niet van toepassing

Doelstelling
<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf aan welk bestedingsdoel van artikel 2 van de Tijdelijke wet Klimaatfonds de maatregel bijdraagt (2a, 2b of 2c). De maatregelen dragen bij aan doelstellingen 2b en 2c van de Tijdelijke wet Klimaatfonds. Door middel van het bijstaan van het mkb met advies over energiebesparende maatregelen (A) en verdere verduurzaming (B en C), begeleiding van het offertetraject en de uiteindelijke keuze van een uitvoerder en toegankelijker maken van financiering dragen de maatregelen bij aan het stimuleren van de implementatie van technieken voor energie-efficiëntie en het stimuleren van de toepassing van hernieuwbare energie en overige broeikasgas-reducerende en circulaire technieken en -maatregelen in het bedrijfsleven. Beschrijf hoe de maatregel bijdraagt aan de operationele doelstelling van het perceel waaronder de maatregel wordt ingediend. Indien de maatregel aan de operationele doelstelling van meerdere percelen bijdraagt, licht dit toe. De voorgestelde maatregelen dragen bij aan de doelstelling van het perceel industrie en innovatie mkb en het perceel gebouwde omgeving. De uitstoot van het mkb wordt door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) deels toegerekend aan de gebouwde omgeving en deels aan de industrie. Maatregel A: Uitstoot van bedrijven die onder de energiebesparingsplicht vallen, wordt toegerekend aan de industrie. Maatregel B: Uitstoot van bedrijven die niet vallen onder de energiebesparingsplicht wordt toegerekend aan de gebouwde omgeving. Maatregel C: Draagt samen met maatregel A bij aan de vermindering van uitstoot van de industrie. Het mkb omvat bedrijven in beide categorieën. Daarnaast zorgen de voorgestelde maatregelen ook voor verbeteringen aan zowel het bedrijfsgebouw als aan het bedrijfsproces. Hier wordt aan bijgedragen door bedrijven inzicht te geven in welke stappen gezet kunnen worden om te verduurzamen en energie te besparen én door bedrijven toegang te geven tot financiering om energiebesparende ingrepen vervolgens daadwerkelijk te realiseren.
Criterium 1. Overeenstemming met klimaatplan
<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf of de maatregel in overeenstemming is met het klimaatplan, bedoeld in artikel 3 van de Klimaatwet. De maatregelen zijn in overeenstemming met het Klimaatplan. Ze dragen bij aan de doelstellingen van het beleid van zowel de sector industrie als de sector gebouwde omgeving. Zo dragen ze bij aan drie concrete subdoelen: <ul style="list-style-type: none"> <i>Subsidie voor CO² reducerende maatregelen</i> Door kennisverspreiding en advisering dragen we bij aan het toegankelijk maken van CO₂-uitstootreducerende regelingen voor een doelgroep die het overzicht over deze regelingen niet altijd heeft. Daarnaast draagt het verbeteren van het financieringsinstrumentarium ertoe bij dat, voor mkb'ers, verduurzamingsmaatregelen ook daadwerkelijk gefinancierd kunnen worden. <i>Verduurzaming utiliteitsbouw</i> De maatregelen dragen bij aan de verduurzaming van het commercieel vastgoed door ondernemers te ondersteunen met advies en financiering bij het realiseren van ingrepen in het verlagen van het energieverbruik en het verduurzamen van het bedrijfsgebouw.   Maatregelen dragen bij aan de Europese doelen voor hernieuwbare energie en energiebesparing. Daarnaast dragen de energiebesparende maatregelen bij aan het energiesysteem van de toekomst dat naast schoon ook betaalbaar, betrouwbaar en veilig moeten zijn.
Criterium 2. Doeltreffendheid
<ul style="list-style-type: none"> Leg uit en onderbouw (waar mogelijk met behulp van wetenschappelijke bronnen, inclusief bronverwijzing), hoe de maatregel het beoogde doel van de maatregel realiseert (causale verband tussen deze maatregel en het beoogde doel). Uit het onderzoek van InvestNL en de recent verschenen gedragsanalyse van D&B, uitgevoerd in opdracht van EZK, weten we dat mkb'ers die niet kiezen voor energiebesparende maatregelen of verduurzamingsingrepen dit vaak niet doen omdat ze over onvoldoende middelen beschikken of

denken onvoldoende toegang tot middelen te krijgen om de ingreep te financieren. Daarnaast komt het vaak voor dat ze onvoldoende kennis over maatregelen hebben (ze weten niet of het voor hen van toepassing is, of het is nog te onduidelijk wat het oplevert). De voorgestelde maatregelen hebben tot doel deze knelpunten bij de doelgroep weg te nemen.

De onzekerheid over toegang tot financiering wordt weggenomen door landelijke uniforme voorwaarden die stellen aan het kredietfonds. Het werkelijk verkrijgen van financiering wordt vergemakkelijkt doordat de voorwaarden die aan het kredietfonds worden gekoppeld aangepast zijn op financiering voor erkende en verplichte energiebesparende maatregelen. Dit zijn hele specifieke, door de overheid erkende, maatregelen, waarvan is aangetoond dat het de maandlast vanuit de energierekening verlaagd. Hierdoor is het mogelijk voor deze maatregelen specifieke voorwaarden te creëren, die de toegang tot financiering vergroten.

Door een garantieregeling op portefeuille niveau in te zetten wordt financiering van erkende en verplichte energiebesparende maatregelen minder kostbaar. Hierdoor wordt het haalbaar voor bestaande kanalen deze financiering te verstrekken. Het inzetten van bestaande kanalen is doeltreffend, omdat deze al bestaan en bekend zijn bij mkb.

Daarnaast weten uit het onderzoek [levensgebeurtenis Duurzaam Ondernemen](#) van Innovation, uitgevoerd in opdracht van de Kamer van Koophandel, dat mkb-ondernemers hun kennis over verduurzaming primair halen uit het "warme netwerk" van ondernemers en dienstverlening in hun directe omgeving. Het is dus te verwachten dat het effect van de voorgestelde maatregelen breder is dan alleen het verduurzamen van de ondernemers die direct worden ondersteund door de maatregelen. Dit doordat de ondersteunde ondernemers bijdragen aan de kennisverspreiding over verduurzaming en voorbeelden zijn voor die ondernemers waarbij ze in het warme netwerk zitten. De noodzaak om ondernemers 'koud' te benaderen is daarmee veel kleiner door het beschikbaar hebben van een toegankelijk loket.

Criteria 3. Doelmatigheid

Efficiënt gebruik van middelen

- Onderbouw dat met deze maatregel het door de maatregel beoogde doel tegen zo min mogelijk (maatschappelijke) kosten wordt gerealiseerd (i.e. hoe wordt gezorgd dat efficiënt gebruik wordt gemaakt van beschikbare middelen)?

A. Energiebesparingsloket voor het mkb

De middelen worden zo doelmatig mogelijk ingezet, daarbij wordt gekeken naar participatie van financiële marktpartijen, EIB, EIF en mogelijke regionale (energie)fondsen om de middelen te verveelvoudigen. Landelijk kunnen institutionele financiers, die bekend zijn met mkb, instappen in dit nationale fonds, waardoor andere (regionale en lokale) fondsen niet nog individueel funding hoeven te arrangeren. Het betrekken van andere financiers is eenvoudiger en goedkoper wanneer al een substantieel volume aan leningen is verstrekt. Bestaande leningen kunnen dan ineens worden gehefinancierd. Het is daarom relevant dat het fonds bij de start alle middelen krijgt. Het kan daarmee namelijk makkelijker andere financiers en EU garanties en financiering aantrekken. Daarnaast zorgt het eerder open stellen van maatregel A ervoor dat ook in 2024 al een bijdrage kan worden geleverd aan de oplossing van netcongestie. Dit levert een positieve bijdrage aan de benodigde middelen voor netcongestie.

Het doel is dat de mkb aanvrager de middelen aflost, mogelijk met een lange looptijd. Via een revolverend fonds kunnen de middelen opnieuw worden besteed én hebben mkb ondernemingen lage maandlasten (door een lager energiegebruik en door de lange looptijd van de lening).

Het onderzoek van InvestNL adviseert negatief over een rentesubsidie voor het financieren van erkende of verplichte energiebesparende maatregelen. Dit aangezien de investering in energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van 7 jaar of minder voor een mkb'er haalbaar is zonder de maandlasten te beïnvloeden (de last op de energierekening daalt). Er wordt een mkb-panel toets gepland om te verifiëren of een langere looptijd interessant is voor een mkb'er. Om reeds bestaande kanalen in te zetten is het wenselijk geen marktverstoringe rentesubsidie op te nemen.

Het merendeel van de leningen uit het kredietfonds zal microfinanciering betreffen (gericht op energiebesparen). Voor het toepassen van een garantieregeling per aanvraag zou dat leiden tot

hoge uitvoeringskosten, om die reden wordt er voor gekozen een garantieregeling op portefeuille niveau. Hierdoor kunnen veel microfinancieringen worden vertrekt tegen relatief lage kosten. Doordat marktconform wordt gewerkt kunnen reeds bestaande kanalen uitvoering geven aan het fonds, waardoor extra kosten voor het opzetten van nieuwe kanalen wordt bespaard.

B. Qredits

Omdat Qredits op het vlak van microfinanciering de belangrijkste kredietverlener is in Nederland en al beleidsinstrument is sinds 2009 en dus op dat vlak voldoende expertise heeft, wordt nu eerst gekeken naar Qredits als uitvoerder voor het kleinbedrijf. Qredits wordt elke vijf jaar geëvalueerd. Uit de 2^e SEO evaluatie van 2021 blijkt, dat Qredits doelmatig en doeltreffend financiering aan het microbedrijf verstrekt. Qredits werkt op dit moment aan het aantrekken van € 110 miljoen voor verduurzamingsleningen. Om de leningen toegankelijk te maken vraagt zij hierbij om een rentesubsidie. Hiermee wordt de toegankelijkheid tot krediet voor het micro- en kleinbedrijf vergroot en wordt bovendien een significant bedrag gemobiliseerd vanuit het ophalen van funding bij Europese financiers en de markt om het kleinbedrijf te helpen verduurzamen. Qredits heeft in 2023 een pilot duurzaamheidsleningen uitgevoerd in Overijssel met € 5 mln van het Energiefonds en rentesubsidie van de provincie.

C. Adviseren en ontzorgen van (energie-intensievere) mkb

Via het ontzorgingsprogramma wordt ondersteuning aan de ondernemers bij de verduurzaming georganiseerd door de provincie. Deze kan hierdoor regionale en gemeentelijke initiatieven die er al zijn verder versterken. Als deze er nog niet zijn kan de provincie gebruik maken van regionale of gemeentelijk structuren waarin ondernemers zich al hebben georganiseerd. Zo sluit de ontzorging zoveel mogelijk aan bij de belevingswereld van de ondernemer en bij lokale (energie) vragen en uitdagingen. Op deze wijze maken we zoveel mogelijk gebruik van kennisstructuren die al aanwezig zijn om de ontzorging zo effectief en efficiënt mogelijk in te zetten.

- Zijn er mogelijkheden voor publieke (bijv. EU-gelden, Invest NL) of private cofinanciering? Hoe worden die door de gekozen vormgeving benut?

Zowel Maatregel A en B zetten expliciet in op het aantrekken van publieke middelen zoals de EIB en het EIF én ze zetten in op private cofinanciering. Het participeren van private cofinanciers is afhankelijk van een aantal risico's.

Voor maatregel A wordt meegewogen dat het een marktaandeel financiert dat reguliere financiers niet doen, vanwege het ontbreken van onderpand (met name bij energiebesparende proces maatregelen). Hierdoor ligt er op het totaal aan financiering meer risico. De verwachting is dat regionale energiefondsen, banken, EIB, EIF, InvestEU en mogelijk andere financiers willen cofinancieren. Daarnaast wordt getracht om ook pensioenfondsen in te laten stappen in het fonds voor extra private investeringen.

Voor maatregel B haalt Qredits funding op bij Europese financiers in 2024. Qredits maakt ook gebruik van een EIF InvestEU garantie.

Voor maatregel C geldt dat de provincies wordt gevraagd om deelnemers een deel te laten cofinancieren.

- Waarom is er gekozen voor deze vorm van subsidie? Zet dit af tegen bijv. een lening of *contract for difference*.

Maatregel A;

De wijze van financiering van de maatregelen past bij het doel van de maatregel. Voor maatregel A is dit startkapitaal voor een fonds en garantieregeling. Dit wordt nog verder aangevuld met financiering van derden. Bij maatregel A is in de financiële functie geen sprake van subsidie. Er wordt onderzocht of de advies- en begeleidingsfunctie binnen deze maatregel de vorm van een subsidie krijgt. Een gesubsidieerd advies- en begeleidingstraject voor de ondernemer maakt de drempel om naar het energiebesparingsloket te stappen mogelijk lager. Deze vorm van subsidie betreft initieel een lening voor het advies en de begeleiding. Als de maatregelen zijn uitgevoerd, dan wordt deze lening omgezet in een subsidie. Op deze manier wordt de last op de mkb ondernemer verlicht, zonder dat er een marktversturende rentesubsidie wordt ingezet

B:

Voor maatregel B gaat het om rentesubsidie om een laag rente percentage te garanderen voor ondernemers om financiering voor verduurzaming zo haalbaar te maken. Hiervoor is gekozen omdat we hiermee een succesvolle pilot op regionaal niveau opschalen naar landelijk niveau.

C:

In het geval van maatregel C worden door middel van een Specifieke Uitkering (SPUK) aan de provincie de kosten vergoed voor advieswerk. Dit om zo nauw mogelijk aan te sluiten bij het ontzorgingsprogramma zoals dat al door BZK wordt opgericht.

- **Beschrijf hoe geborgd wordt dat de maatregel additioneel is aan private investeringen. Hoe wordt voorkomen dat de maatregel private investeringen verdringt?**

In het geval van kredietverstrekking aan het mkb ten behoeve van duurzaamheids- en energiebesparingsinvesteringen is er sprake van marktfalen. Door te hoge rendementseisen, een onderpand, hoge handelingskosten voor kleine kredieten en rentepercentages is het voor veel mkb'ers niet mogelijk om ingrepen rendabel te financieren.

Maatregel A:

Met name door financiële marktconforme voorwaarden te gebruiken zet maatregel A in op het betrekken van private investeringen. Tevens kunnen andere financiers zich aansluiten bij het netwerk, waardoor ze snel gevonden worden door het mkb. .

Maatregel A en B:

Daarnaast maken zowel maatregel A als B gebruik van de mogelijkheid om privaat geld aan te trekken en dit effectief in te zetten voor kredietverstrekking.

Maatregel C

In het geval van maatregel C is er sprake van inzet van kennis en advies om private investeringen in verduurzaming op gang te brengen.

Financiële consequenties

- Geef het totaal geclaimde kas- en verplichtingenbedrag en de reeks aan in de tabel.
- Indien eerder voor deze maatregel middelen zijn toegekend uit het Klimaatfonds, benoem dit en geef het cumulatieve bedrag.
- Onderbouw hoe de bedragen berekend zijn ($p \times q$)

Maatregel A:

Het financiële deel van het energiebesparingsloket is een hybride instrument bestaande uit een revolverend kredietfonds gecombineerd met een garantieregeling op portefeuilleniveau. Het hybride financiële instrument kan worden opgezet door InvestNL. De middelen voor deze maatregel worden al beschikbaar gesteld in 2024. Dit omdat energiebesparing een positieve bijdrage levert aan de oplossingen voor netcongestie. Aangezien netcongestie de energietransitie remt, een negatief effect heeft op het vestigingsklimaat en nieuwbouw van onder meer woningen en ziekenhuizen remt is een zo snel als mogelijke inwerkingtreding van het energiebesparingsloket noodzakelijk.

De opgaven om alle energiebesparende maatregelen te realiseren is veel groter dan de € 400 mln (€ 100 mln x 4 als zowel publieke en private financiers mee doen). Uit het InvestNL onderzoek blijkt dat een schatting van het bedrag voor het uitvoeren van de erkende en verplichte maatregelen valt tussen de 1 a 2 miljard euro. Voor het onderdeel advies en begeleiding binnen het energiebesparingsloket geldt dat de middelen initieel een lening zijn en na uitvoering van de maatregelen worden omgezet naar een subsidie.

Maatregel B:

Het programma duurzaamheidsleningen kan al eerder in 2024 starten vanwege een amendement op de begroting. Gemiddeld verwacht leenbedrag ligt tussen € 35.000 en € 40.000,-. Daarmee kunnen tussen de 2.750 en 3.150 ondernemers in Nederland worden gefinancierd. Hierbij gaat Qredits uit van € 110 mln eigen funding (op te halen bij Europese financiers) en rentesubsidie van EZK om lage rente aan te bieden. De leningen zullen grotendeels worden gegarandeerd door het Europese Investeringsfonds (EIF InvestEU) op basis van de lopende garantieafspraken; resterend kredietrisico is voor rekening Qredits. Doel van de investeringen is energiebesparing/duurzaamheid en werkkapitaal ter overbrugging van de periode tot levering. Qredits heeft voor € 5 mln totaal aan 117 duurzaamheidsleningen verstrekt tussen januari en september 2023.

Maatregel C:

Het ontzorgingsprogramma start in 2024 met € 25 mln uit de begroting van BZK om tenminste 5.700 ondernemers te ontzorgen. Dit komt neer op € 4.386,- per ondernemer. De provincies verwachten hiermee kleinere ondernemers met voornamelijk gebouwgebonden ingrepen te kunnen ontzorgen. Hierbij is er sprake van een beperkte set aan ingrepen rond isolatie, verwarming en energie-opwek en -uitwisseling. Dit zijn technieken die vaak worden toegepast en waarvan er een aanbod van uitvoerders en specialisten is.

De provincies verwachten daarentegen dat € 4.386,- onvoldoende is om energie-intensievere bedrijven effectief te ontzorgen. Het gaat hier vaak om bedrijven met complexere installaties voor de productie van warmte, koude en of druk met een hogere vraag naar duurzame energie. Dit vraagt een intensiever traject met adviseurs met specialistischere kennis. De aanvullende financiering uit maatregel C geeft de provincies de mogelijkheid om, naar verwachting, tenminste 2850 (meer energie intensievere) ondernemers te ondersteunen. Daarnaast biedt het huidige ontzorgingsprogramma financiering tot 2027. De provincies hebben aangegeven dat dit met het oog op het aannemen van personeel en de zekerheid van beleid een drempel vormt. Met de invulling van deze maatregel geven we de provincies meer zekerheid voor de invulling van het programma tot 2031. De Maatregel zal dan ook vormgegeven worden met een SPUK met een looptijd t/m 2030.

	Cumulatief	2024**	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Verder***
Kas kredietfonds	100	100	0	0	0	0	0	0	
Kas Qredits	25	0	25	0	0	0	0	0	
Kas Ontzorging	25	0	25	0	0	0	0	0	

* = moment waarop contractuele verplichting ontstaat.

**= in principe komen de middelen beschikbaar in 2025. Indien middelen in 2024 al nodig zijn, dit graag specificeren.

***= Indien uitgaven in de jaren na 2030 plaatsvinden, dit graag specificeren.

	Cumulatief	2024**	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Verder***
Verplichting kredietfonds	100	100	0	0	0	0	0	0	
Verplichting Qredits	25	0	25	0	0	0	0	0	
Verplichting Ontzorging	25	0	25	0	0	0	0	0	

Link met normeren en beprijzen

- Beschrijf wat alternatieven voor subsidie zijn om het beoogde doel te bereiken, bijvoorbeeld normerende of beprijzende maatregelen. Licht toe waarom deze niet of minder doeltreffend zijn of deze alternatieven tegen hogere (maatschappelijke kosten) het door de maatregel beoogde doel bereiken.
  - Voor maatregel A geldt al een norm: de energiebesparingsplicht. Momenteel voldoen echter weinig mkb'ers aan de verplichte maatregelen met een terugverdientijd van vijf jaar. In het geval van deze maatregel is er, door het verhogen van de energiebesparingsplicht van vijf naar zeven jaar (die verwacht wordt in 2027), sprake van aangescherpte norm. Het energiebesparingsloket is erop gericht om bedrijven te verbinden aan advies, begeleiding en financieringsfaciliteiten om invulling te geven aan deze aangescherpte norm.
  - Veel normering is nu nog niet van toepassing op het micro en klein mkb. Toch zijn er veel van dit type ondernemers die nu al wel stappen willen maken. We weten dat juist dit micro- en klein mkb moeite heeft om financiering te vinden voor verduurzamingsingrepen waarvan de financiële voordelen vaak moeilijk exact te voorspellen zijn. Het voorzien in financiering tegen gunstige rente helpt deze bedrijven juist om invulling te geven aan de Nederlandse klimaatambities.
  - We weten dat kennis over verduurzaming vaak ontbreekt bij mkb-ondernemers waardoor de eerste stap niet wordt gezet. Dit terwijl er onder andere via ETS-2 een sterkere beprijzen aankomt op het gebruik van fossiele brandstoffen. Het advies welk handelingsperspectief een ondernemer heeft is de eerste stap om ondernemers het inzicht te geven hoe ze invulling kunnen geven aan hun eigen duurzaamheids- en energiebesparingsambities en de duurzaamheids- en energiebesparingsdoelstellingen van Nederland.
- Als subsidie echt nodig is, licht toe in hoeverre de doelmatigheid afhankelijk is van eventuele normering of beprijzen en hoe daar rekening mee wordt gehouden.

Maatregel A: Hierbij is al sprake van normering. Vanaf 2027 gaat de aanscherpte energiebesparingsplicht gelden. Maatregel A ondersteunt het mkb in handelingsperspectief voor deze bestaande en aangescherpte normering.

Ook buiten deze aanscherpingen van de norm zien we dat bij een groot deel van ondernemers er intrinsieke motivatie is om te verduurzamen en energie te besparen, dit wordt verder versterkt door de blijvend hoge energieprijzen. Alle mkb-ondernemers krijgen vanaf 2027 of 2028 te maken met het nieuwe ETS2 systeem waardoor er ook voor fossiele brandstoffen voor wegtransport en voor gebruik in gebouwen een emissiehandelssysteem zal zijn.

Indien de doelmatigheid van de maatregel afhangt van voortgang op het gebied van normeren of beprijzen, licht de voortgang en planning toe op dat gebied (benoem verschillende stadia, zoals Kamerbrief met aankondiging, internetconsultatie parameters, Ministerraad, parlementaire behandeling en inwerkintreding).

De planning om de energiebesparingsplicht aan te passen zodat maatregelen met een terugverdientijd van 7 jaar (in plaats van 5 jaar) op de EML komen te staan, is:

Q3/4 2023	verkenning 7 jaar terugverdientijd
Q1/2 2024	besluit en uitwerking regelgeving Bal en Bbl (AMvB)
Q3 2024	mkb-toets
Q4 2024	internetconsultatie, ATR, toets VNG/IPO
Q1 2025	verwerken internetconsultatie, starten ministeriële regeling, inclusief EML
Q2 2025	Ministerraad
Q3 2025	voorhang Kamers Bal/Bbl-wijziging
Q4 2025	Raad van State, consultatie ministeriële regeling, inclusief EML
Q2 2026	Ondertekening Koning + Publicatie
Q3 2026	Publicatie ministeriële regeling, inclusief EML
Q1 2027	inwerkingtreding wijziging Bal, Bbl, ministeriële regeling, inclusief EML

ETS2 is aangenomen door de Europese Commissie en het Europees Parlement en moet nu worden omgezet in nationale wetgeving in lidstaten. Implementatie is verwacht in 2027 maar kan maximaal één jaar worden uitgesteld door de lidstaten bij een hoge energieprijs.

Inschatting kwantificeerbare gevolgen t.o.v. klimaatmaatregelen zoals die zijn meegenomen in de KEV

- Geef in de tabel aan hoeveel CO₂-reductie vanaf 2030 structureel jaarlijks behaald wordt met het zelfstandige effect van de maatregel. Eventuele reductie-effecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld.
Het ontzorgingsprogramma van BZK is meegenomen in de KEV maar het PBL heeft geen effect kunnen berekenen. Een belangrijke reden hiervoor is dat de uitstoot van het totale mkb verspreid is over de klimaatsectoren industrie, gebouwde omgeving en mobiliteit. Daarnaast verschilt de uitstoot sterk per ondernemer. Dit geldt ook voor het energiebesparingsloket en Credits.
De tabel is ingevuld mede op basis van resultaten van vergelijkbare maatregelen.

	Cumulatief totaal	2025 per mln	2026 per mln	2027 per mln	2028 per mln	2029 per mln	Jaarlijks structureel vanaf 2030*
CO ₂ -reductie (jaarlijks) Maatregel A *	2417 kt	24,17 kt	24,17 kt	24,17 kt	24,17 kt	24,17 kt	402,8 kt
CO ₂ -reductie (jaarlijks) Maatregel B**	270 kt	10,8 kt	10,8 kt	10,8 kt	10,8 kt	10,8 kt	45 kt
CO ₂ -reductie (jaarlijks) Maatregel C***	35 kt	1,4 kt	1,4 kt	1,4 kt	1,4 kt	1,4 kt	5,8 kt
Maatregel A: Energiebesparing in PJ t.o.v. energiegebruik*	29 PJ	0,29 PJ	0,29 PJ	0,29 PJ	0,29 PJ	0,29 PJ	4,83 PJ

* Bij een emissiefactor van 0.300 kg/kWh. En op basis van een additionele 300 mln euro private investeringen.

** Voor maatregel B op basis van eerdere resultaten uit een kleiner fonds in de provincie Gelderland.

*** Op basis van resultaten van de SVM in 2021 en 2022. Waarbij ontzorging aanzet tot inzet van andere instrumenten zoals maatregel A en B, maar ook de EIA en/of de ISDE met weer eigen CO2 reducerend effecten.

Staatssteuntoets

- Beschrijf of er een staatssteuntoets nodig is en wat het proces is. Stem dit af met de juridische directie van uw ministerie.

Er is geen staatssteuntoets nodig voor maatregel B en maatregel C omdat dit al bestaande instrumenten zijn. Voor maatregel A is wel een staatssteun toets nodig.

Criteria 4. Uitvoerbaarheid

- Beschrijf welke uitvoeringsinstantie de maatregel gaat uitvoeren. Is hier al contact over? Wat zijn de risico's voor de uitvoering volgens de uitvoerende organisatie?
  - In dit geval is InvestNL waarschijnlijk de uitvoerende organisatie. InvestNL heeft voorbereidend onderzoek uitgevoerd om te bekijken hoe het beste uitvoering te geven aan deze taak. Daarnaast zijn ze ervaren in het opzetten van fondsen, zo hebben ze dat ook voor BZK gedaan. EZK is met InvestNL in gesprek over het oprichten van het fonds achter het energiebesparingsloket. Toegang tot het fonds wordt verleend door verschillende andere partijen, ook hiervoor lopen verkennende gesprekken met onder andere regionale energiefondsen, Qredits en banken.
  - Qredits is de uitvoeringsorganisatie voor deze maatregelen. Zij hebben hiervoor zelf een offerte uitgebracht hoe het best invulling te geven aan deze taak.
  - De provincies zijn hiervoor de uitvoerende organisatie. De maatregel wordt mede voorgesteld om invulling te geven aan beperkingen die de provincies zelf hebben geconstateerd in het huidige ontzorgingsprogramma.
- Onderbouw waarom de maatregel op korte termijn juridisch en technisch uitvoerbaar is (bijv. afgeronde staatssteuntoets, arbeidsmarktcapaciteit, capaciteit uitvoeringsorganisaties en technisch).
  - InvestNL heeft hiervoor onderzoek uitgevoerd en heeft een werkwijze opgezet die goed uitvoerbaar is op de gegeven termijn.
  - Qredits heeft een offerte uitgebracht op deze opdracht en heeft daarbij een werkwijze opgezet die voor haar goed uitvoerbaar is op de gegeven termijn.
  - De provincies zijn op dit moment bezig met de opzet van het ontzorgingsprogramma. Dit is een schaalbaar programma waarbij de provincies ook hebben aangegeven dat de uitvoerbaarheid van het programma verbetert als er financiering is voorbij de huidige termijn tot 2027.

Criteria 5. Additionaliteit t.o.v. bestaand beleid

- Beschrijf relevante Kamerbrieven, programma's of andere beleidsstukken waar deze maatregel uit volgt.
  - Kamerbrief verduurzaming mkb (Kamerstukken II 2022/23, 32 637 en 32 813, nr. 562)
  - Voorjaarnota 2023 aankondiging ontzorgingsprogramma en aanscherping energiebesparingsplicht (Kamerstukken II 2022/23, 36 350, nr. 1)
  - Regeling Specifieke Uitkering bedrijfsmatig vastgoed
  - Kamerbrief over stand van zaken energiebesparing (Kamerstukken II 2023/24, 30 196, nr. 818).
- Beschrijf hoe de maatregelen additioneel zijn aan klimaatmaatregelen die zijn vastgesteld en gefinancierd vóór het Coalitieakkoord (1 januari 2022).

Voor financiering en advies zijn geen maatregelen opgenomen in het coalitieakkoord.
- Beschrijf de samenhang van het instrument met andere bestaande of beoogde instrumenten die (gedeeltelijk) hetzelfde doel dienen.

Maatregel A en B kennen overlap met de BMKB groen. Deze borgstelling moet via grootbanken financiering voor het mkb aantrekkelijk maken. We zien echter dat er maar zeer beperkt gebruik wordt gemaakt van deze regeling mede door de relatief hoge rentestand.

Met het leerpunt van de BMKB groen past maatregel A de garantieregeling aan naar de wens van de banken om de handelingskosten te verlagen. Dit doet maatregel A door de garantie op portefeuilleniveau aan te bieden in plaats van per aanvraag. Hierdoor zijn de verwervingskosten per aanvraag een stuk lager en veel aantrekkelijker voor banken.

Maatregel A heeft overlap met de adviesfuncties van banken en met maatregel C. Met banken omdat die in veel gevallen zelf ook advies geven over energiebesparen en verduurzamen. Met maatregel C omdat het advies en begeleidingstraject kunnen overlappen met dat uit maatregel A. Verschil is wel de doelgroep en de scope van het plan dat uit het advies volgt.

Maatregel C is een aanvulling op het huidige ontzorgingsprogramma. Daarnaast is het programma, met de aanvulling uit deze maatregel, een effectievere invulling van de doelstelling van de SVM. Zie "Beoogde invulling" voor aanvullende informatie.

Criterium 6. Duur van de maatregelen in relatie tot de tijdelijkheid van het fonds

- Beschrijf hoe de duur van de maatregelen past bij de tijdelijkheid van het fonds (betreft het incidentele uitgaven of heeft de maatregel een structurele doorwerking via onomkeerbare afspraken en/of juridische verplichtingen)?
Het gaat hierbij om drie maatregelen die alle drie tijdelijk van aard zijn. Voor maatregel A gaat het om een eerste inleg in een fonds dat wordt aangevuld met Europese en private middelen. Dit is revolverend en kan ook na de periode van vijf jaar voortbestaan.
Voor maatregel B is er sprake van een bijdrage aan Qredits die aangevuld wordt met privaat kapitaal. Dit is een tijdelijk instrument dat het marktfalen opvangt.
Bij Maatregel C gaat het om bijdrage aan een programma waarbij de verantwoordelijkheid voor de uitvoering bij de provincie ligt en waarvan de tijdelijkheid onderdeel is van de systematiek.

Gevolgen voor brede welvaart (wordt betrokken bij de beoordeling van criterium 2-4)

Klimaatrechtvaardigheid

- Beschrijf waar de middelen direct en indirect terecht komen. Middelen kunnen bijvoorbeeld neerslaan bij bedrijven (mkb of industrie), maatschappelijke organisaties of burgers (lage, midden, of hoge inkomens). Licht indien mogelijk de verhouding toe.
De middelen komen terecht bij het mkb, op de uitvoeringskosten na.
- Ga in op de invloed van de maatregel op volgende generaties en in andere landen. Gebruik hiervoor de thema's uit de generatietoets bij het MJP 2024.
Deze maatregelen hebben een positief effect op de volgende thema's van de generatietoets:
  - Het mkb helpen verduurzamen is van belang voor het behoud van het economisch belang van deze bedrijven voor Nederland en daarmee ook voor het verdienvermogen en het besteedbaar inkomen van veel Nederlanders, die bijvoorbeeld werkzaam zijn voor deze bedrijven of toeleverancier zijn;
  - Het mkb helpen verduurzamen helpt ook bij het halen van de klimaatdoelstellingen en verlagen van de milieu impact van bedrijven.
- Benoem welke verdelingsprincipes uit [het rapport van de WRR](#) ten grondslag ligt aan deze maatregel (meerdere principes kunnen van toepassing zijn).
De maatregelen zijn alle drie gericht op mitigatiebeleid. Hierbinnen liggen de volgende verdelingsprincipes ten grondslag aan de maatregelen.

Grootste nut: Nederland kent 400.000 mkb-bedrijven die samen verantwoordelijk zijn voor een significant deel van de uitstoot van de klimaatsectoren gebouwde omgeving, mobiliteit en industrie. We weten ook dat een groot deel van de mkb een (latente) verduurzamingsambitie heeft maar dat deze door gebrek aan kennis, expertise en krediet nog onvoldoende omgezet wordt in werkelijke verduurzaming. Met het oog op de klimaatdoelen van 2050 waarin alle 400.000 mkb bedrijven klimaatneutraal moeten zijn is het essentieel om bedrijven die verduurzamingsambities hebben deze zo snel als mogelijk te ondersteunen bij de uitvoering daarvan.

Verdeling op basis van eigen verantwoordelijkheid:

Maatregel A: Uitgangspunt voor de investeringen van het mkb in energiebesparende maatregelen is dat de maandlast minimaal gelijk blijft of wordt verlaagd. Uit het InvestNL onderzoek blijkt dat de investering in energiebesparen leidt tot een lagere maandlast door het reduceren van de energierekening. Dit is een belangrijk uitgangspunt voor maatregel A, eventueel kan de looptijd van de lening worden aangepast om de maandlast neutraal te houden voor het mkb.

Maatregel B en C:

Mkb bedrijven worden met deze maatregelen geholpen met de randvoorwaarde om te kunnen verduurzamen (kennis, expertise en krediet). De keuze om al dan niet te verduurzamen blijft de eigen verantwoordelijkheid van de onderneming.

Verdeling op basis van de verduurzamer verdient: De randvoorwaarde voor verduurzaming uit deze maatregelen geven bedrijven de mogelijkheid om over te stappen op energievriendelijkere en duurzamere gebouwen en productieprocessen. Hoge energiekosten en uitstootkosten voor fossiele brandstoffen (ETS2) betekent dat bedrijven die gebruikmaken van deze maatregelen in toenemende mate een concurrentievoordeel hebben ten opzichte van bedrijven die dit niet doen.

- Licht toe waarom voor dit verdelingsprincipe is gekozen en niet voor andere. Omdat de maatregelen zich richten op het voorzien in randvoorwaarde voor verduurzaming dragen ze niet direct bij aan het behoud van draagkracht of solidariteit. En ook verdeling op basis van bestaande rechten en de vervuiler betaald is hierdoor niet van toepassing. Naar verdeling per capita wordt wel gekeken binnen maatregel C waarbij gekozen is om de actieve ontzorging waarbij er naar bedrijven toegegaan wordt bij de provincie neer te leggen met als doel een landelijk dekkend netwerk voor alle mkb'ers in Nederland. Maar in het geval van maatregel A en B gaat het om bedrijven die zichzelf melden. Daarbij kan een volledig eerlijke verdeling per capita niet gegarandeerd worden.

Werkgelegenheid en de ontwikkeling van de economie

- Indien van toepassing, beschrijf de invloed op werkgelegenheid inclusief scholing en opleiding van werknemers en de invloed van de maatregel op de ontwikkeling van de economie. Kwantificeer waar mogelijk. 70% van de werkende Nederlanders is werkzaam in het mkb. Om het mkb competitief te houden in een wereld met stijgende energieprijzen en een steeds verder toenemende druk om duurzaam te ondernemen is het noodzakelijk om het mkb te ondersteunen bij die verduurzaming. De voorgestelde maatregelen dragen daarbij bij aan het langjarig voortzetten van het mkb als belangrijkste werkgever van Nederland.

Energiesysteem en betrouwbaarheid van de energievoorziening

- Indien relevant, beschrijf de consequenties van de maatregel op het energiesysteem en de betrouwbaarheid van de energievoorziening. Kwantificeer waar mogelijk. Maatregel A draagt bij aan het besparen van energie, daarmee draagt het ook bij aan het oplossen van het netcongestie probleem en draagt het bij aan een betrouwbare energievoorziening. Maatregelen B en C kunnen een extra last leggen op het energiesysteem, afhankelijk van of technieken die gebruik van het elektriciteitsnet doen toenemen zoals zonnepanelen, warmtepompen en elektrisch vervoer.

Andere neveneffecten

- Beschrijf bijvoorbeeld de consequenties van de maatregel op stikstofuitstoot of biodiversiteit. Kwantificeer waar mogelijk. Niet van toepassing

Overig

Afstemming met externe partijen

- Met welke partijen is ambtelijk en politiek contact geweest over de vormgeving van de maatregel? Bijv. bedrijven, NGO's, burgers, jongerenorganisaties, etc. Licht toe waar dit contact uit bestond. InvestNL, verschillende brancheorganisaties in de financieringswereld (Nederlandse vereniging voor banken), accountant (SRA), koepel van leasebedrijven, Qredits, RVO, de Provincies en MKB-NL.

Planning

- Wat is de verwachte inwerkingtreding voor de maatregel, hoe ziet het proces eruit, inclusief tussenstappen?
  - Bijv. wanneer wordt de subsidieregeling aan de Tweede Kamer gestuurd?
  - Wanneer treedt de subsidieregeling in werking?
  - Wanneer eindigt de subsidieregeling? Wat is dan bereikt?

De middelen zijn beschikbaar vanaf 2024/2025. Daarmee is ook het jaar van inwerkingtreding bepaald.

Maatregel A: Vanwege netcongestie problematiek is het wenselijk dat maatregel A al in 2024 operationeel is. Het is de bedoeling het energiebesparingsloket zo vroeg mogelijk in 2024 te realiseren. Hiervoor zullen de middelen in 2024 beschikbaar moeten zijn. De middelen uit maatregel A zullen voor een groot deel revolverend worden ingezet.

In 2023 en 2024 zullen de instrumenten worden voorbereid op de openstelling in 2024/2025. Tot 2030 zijn er middelen voorzien.

Evaluatie

- Periodiek zullen de drie instrumenten worden geëvalueerd.
- Daarbij zullen de instrumenten worden geëvalueerd op basis van in welke mate de doelgroep gebruik heeft gemaakt van de instrumenten en hoeveel energie en CO2-uitstoot is bespaard.

- EZK is verantwoordelijk voor de evaluaties en FIN wordt bij deze evaluaties betrokken. De resultaten van de evaluaties zullen gepubliceerd worden.
- Op basis van de evaluaties worden de trajecten en maatregelen waar nodig bijgestuurd.
- De verdere uitwerking van de evaluaties zal indien wenselijk in nauw overleg met Financiën gebeuren.
- De evaluaties worden door een onafhankelijk bureau uitgevoerd.

Ondersteuning MKB bij aangescherpte energiebesparingsplicht (def MJP)

FICHEFORMAT	Ondersteuning MKB		
	PERCEEL		
	Indienend departement: EZK Contactpersoon (fiche-indiener, mailadres, tel. nr.): <i>N.B. Fiche wordt openbaar gemaakt (excl. naam contactpersoon)</i>		
Omschrijving maatregel			
Beoogde vormgeving			
<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf de maatregel waarvoor middelen gevraagd worden (beoogde vormgeving). <p>Voor het mkb is onzekerheid over het verkrijgen van financiering voor verduurzaming en energiebesparing een drempel waardoor zij niet starten met verduurzaming van hun bedrijf. Een extra drempel is dat banken leningen tot €250.000 vrijwel niet verstrekken. Ten tweede is er bij veel mkb ondernemingen een gebrek aan kennis en expertise om te achterhalen wat er gedaan kan en moet worden om te verduurzamen en energiebesparende maatregelen te nemen. Ook weten veel mkb bedrijven niet hoe ze daarbij kunnen worden ondersteund door de overheid. Ten derde blijkt dat mkb ondernemingen naast een gebrek aan expertise vaak een gebrek aan tijd hebben om verduurzamingsopties en energiebesparende maatregelen goed uit te werken en af te vragen. Daarom hebben deze mkb ondernemingen behoefte aan advies en begeleiding bij het traject om aanpassingen aan het bedrijf uit te voeren en/of goede voorbeelden in hun omgeving.</p> <p>Om de hierboven genoemde drempels weg te nemen, dan wel te verlagen stellen wij in dit fiche een drietal maatregelen voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> Energiebesparingsloket, dat het mkb financiering, advies en begeleiding biedt voor energiebesparende maatregelen. Qredits, dat microfinanciering biedt voor het kleinbedrijf voor verduurzamingsmaatregelen. Uitbreiding van het Ontzorgingsprogramma voor verduurzaming van het mkb, dat advies en begeleiding biedt voor zowel verduurzaming als energie besparen. <p>Overkoepelend is het bovendien belangrijk om een mkb onderneming die aangeeft een stap te willen zetten in de richting van verduurzaming of energie besparen te ondersteunen tot dit ook werkelijk is gedaan. Genoemde maatregelen bieden een samenhangend aanbod om in de complete vraag van het mkb te voorzien. De in dit fiche voorgestelde maatregelen vormen een geheel, dat de juiste vraag van een mkb bedrijf naar de juiste partij verwijst. Hierdoor verliezen we de gemotiveerde mkb'ers niet meer uit het oog én zorgen we ervoor dat ondernemers zowel verduurzamings- en energiebesparende maatregelen daadwerkelijk uitvoeren.</p>			
	Focus groep	Financiering per ticket	Advies & begeleiding
Energiebesparingsloket gericht op energie besparen (maatregel A)	Al het mkb dat een energiebesparingsplicht heeft	0-10.000.000 euro, waarvan het merendeel < 50.000 euro	Ja
Qredits gericht op verduurzamen (maatregel B)	Micro- en klein bedrijf dat geen energiebesparingsplicht heeft	< 50.000 euro	Ja
Ontzorgingsprogramma gericht op verduurzamen (maatregel C)	mkb bedrijven met meer dan 50 medewerkers	0	Ja

Tabel 1: geeft per maatregel weer in welk deel van de behoefte van het mkb het voorziet.

A. *Energiebesparingsloket voor ondersteuning mkb bij het nemen van energiebesparende maatregelen.*

de Kamerbrief over de voorjaarsbesluitvorming Klimaat (kenmerk: 27070798) is € 150 miljoen beschikbaar gesteld voor ondersteuning van het mkb bij energiebesparing in de periode 2025-2030. In bijlage 2, ontwerp meerjarenprogramma klimaatfonds 2024 van de voorjaarsbrief, staat: "5.10 Ondersteuning mkb bij aangescherpte Energiebesparingsplicht (€ 150 mln.) Het kabinet is

van plan om de Energiebesparingsplicht aan te scherpen door de terugverdientijd te verlengen naar 7 jaar. Hierdoor zullen mkb-ondernemingen naar verwachting meer energiebesparende maatregelen moeten nemen. Om mkb-ondernemingen te ondersteunen wordt een instrument ontwikkeld. Hiermee wordt de drempel van het mkb om energiebesparende maatregelen uit te voeren verlaagd. Deze maatregel moet in 2025 operationeel zijn." Vanwege netcongestie is het wenselijk om de maatregel zo snel mogelijk operationeel te hebben. Energiebesparing verlicht de druk op het net en maakt het mogelijk met de bestaande aansluiting toch het bedrijf te verduurzamen door te elektrificeren.

InvestNL heeft onderzoek gedaan naar welke drempels het mkb ervaart bij het nemen van energiebesparende maatregelen en hoe deze drempels kunnen worden weggenomen. Uit de definitieve concept-analyse van InvestNL volgen twee categorieën drempels.

1. Er is een financieringsdrempel; mkb komt moeilijk aan kleinere leningen (tot €250.000), of deze leningen zijn relatief erg duur door de zeer hoge rente die gevraagd wordt.. De onzekerheid voor mkb-ondernemingen of ze financiering krijgen, weerhoudt een deel (InvestNL schat dit op 30%) ervan het proces tot het nemen van energiebesparende maatregelen überhaupt te starten.
2. Gebrek aan kennis en tijd in het voorbereidingstraject om de maatregelen uit te voeren. Een kwart van de mkb-ondernemingen geeft aan behoefte te hebben aan extern advies en begeleiding bij het nemen energiebesparende maatregelen.

De behoefte van drempel 1 (financiering) stelt InvestNL dat een revolverend kredietfonds de meest passende oplossing is om de financiële drempels voor mkb te verlagen (zie doeltreffendheid voor verdere toelichting). Verstrekte leningen uit dit fonds worden door de mkb-onderneming volledig terugbetaald.

Op drempel 2 laat het definitief concept-rapport van InvestNL zien dat 27% van de mkb-ondernemingen behoefte heeft aan betaald advies en begeleiding. Ondernemers geven aan bereid te zijn dit (deels) zelf te bekostigen.

Maatregel A betreft het opzetten van een energiebesparingsloket dat voorziet in zowel toegankelijke kredietverstrekking aan het brede mkb voor energiebesparende maatregelen (aansluitend op drempel 1) als advies over en begeleiding bij het treffen van energiebesparende maatregelen (aansluitend op drempel 2). Een energiebesparingsloket ('one-stop-shop' energie besparen) om energiebesparende maatregelen te stimuleren is onderdeel van Europese regelgeving (EED, artikel 22.3). Tevens wordt in de EED (artikel 30) geadviseerd om een nationaal fonds in te richten dat aansluit op bestaande financieringskanalen, private investeringen en dat voordelige leningen voor energiebesparende maatregelen biedt.

Om de kredieten te verstrekken via het energiebesparingsloket adviseert InvestNL een revolverend fonds. Doordat het hier gaat om energiebesparende maatregelen verdient de ondernemer de maatregelen terug wat kan worden gebruikt voor de aflossing. Het fonds kan worden opgericht en beheerd door InvestNL. De uitvoering van het fonds zal zoveel mogelijk in het warme netwerk van de mkb ondernemingen in een regio liggen. De organisatiestructuur wordt als volgt geadviseerd.

EZK heeft de rol van kapitaalverstrekker en stelt het eerste kapitaal beschikbaar voor het kredietfonds. EZK kiest en maakt afspraken met de fondsbeheerder, inclusief de voorwaarden voor afspraken tussen beheerder en verstrekkers. EZK kan elk moment de afspraken met de beheerder bijstellen. EZK is verantwoordelijk voor de evaluatie van het instrument. EZK kan ook besluiten over het terugtrekken van het beschikbaar gestelde kapitaal als het inleggen van aanvullend kapitaal.

De fondsbeheerder is verantwoordelijk voor de allocatie van het kapitaal uit het fonds via één of meerdere kredietverstrekkers, met landelijke dekking. Daarnaast kijkt de beheerder naar de status van het beschikbare kapitaal in het fonds, en naar de samenwerkingen met de verstrekker(s) en andere relevante partijen (mogelijk private investeerders).

De rol van de beheerder zou (in verdere afstemming) mogelijk door InvestNL kunnen worden uitgevoerd.

Voor de rol van verstrekkers wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van regionale partijen om zo goed mogelijk aan te sluiten bij mkb-ondernemingen. Eén of meerdere verstrekkende partijen zorgen ervoor dat het kapitaal vanuit het fonds beschikbaar wordt gesteld aan het mkb met vastgestelde uniforme rente en uniforme strekkingsvoorwaarden.

De rol van de verstrekker kan bijvoorbeeld worden vervuld door de Regionale Energiefondsen (REF). Andere mogelijk partijen zijn regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM) of andere

Qredits, SVN of BNG. Ook RVO zou een rol als verstrekker kunnen vervullen. Doel is een landelijke dekking.

Mogelijke uitbreiding van het fonds is voorzien door naast de middelen die uit het klimaatfonds beschikbaar worden gesteld via de fondsbeheerder andere financiële partijen (mogelijk pensioenfondsen, private equity, etc.) te laten participeren in het fonds. Daarbij wordt verkend of leningen of garanties uit Europa (EIF en EIB) kunnen worden betrokken om het bereik van de middelen te vergroten.

B. duurzaamheidsleningen voor het micro/klein mkb (via Qredits)

Deze maatregel voorziet in kredietverstrekking aan micro en klein mkb om verduurzamingsmaatregelen te financieren. Daarnaast wordt onderzocht op welke manier toegankelijke kredieten beschikbaar gemaakt kunnen worden voor kleine ondernemers die willen verduurzamen, conform moties en een amendement van de Kamer.⁵² Qredits moet dan ook haar eigen funding hebben opgehaald.

Duurzaamheidsleningen zien op meer dan enkel energie besparen en gaat ook over emissiereductie, energieopwekking en -opslag en de toepassing van circulaire processen en materialen. Uit de recente Kleinbedrijf Index blijkt dat de kredietverlening aan het micro- en klein mkb stagneert, ook voor investeringen in verduurzaming. Tevens laat de financieringsmonitor zien, dat het micro- en kleinbedrijf meer moeite heeft om externe financiering aan te trekken dan het midden- en grootbedrijf. Het micro- en kleinbedrijf (90% van het hele mkb) komt minder vaak tot een financieringsaanvraag en wordt ook vaker afgewezen. Er is voor de verduurzaming van het mkb bestaand instrumentarium zoals de BMKB-Groen. Dit instrument staat open voor kleine kredieten tot 50.000. Dit blijkt onvoldoende bereik in 2023 te hebben.

Qredits heeft een plan ingediend en is voornemens om € 110 miljoen op te halen bij Europese financiers en heeft in haar voorstel een rentesubsidie van maximaal € 25 miljoen opgenomen om deze middelen toegankelijk te maken voor een brede groep mkb. Dat betekent dat met een eventuele ondersteuning vanuit EZK een viervoud aan middelen gericht ingezet kan worden voor de verduurzaming van het mkb. De Klimaatmiddelen worden ingezet voor het aanbieden van deze leningen met een lage rente. Dat betekent dat ondernemers 50% rentekorting ontvangen om deze lage rente aan te kunnen bieden. (Voorbeeld: een regulier microkrediet heeft momenteel een rente van 9,95%, dat betekent dat de rente van een duurzaamheidslening 4,95% wordt). De reden van een lage rente is om ondernemers te stimuleren om verduurzamingsmaatregelen te nemen.

Voor de duurzaamheidslening dient de ondernemer een duurzaamheidsscan in te vullen, waarmee hij zelf aangeeft wat de energieopwekking of besparing is van de investering. Qredits vraagt om een energiescan en offerte van een installateur bij de beoordeling van een financieringsaanvraag. Per uitgeboekte lening is bekend wat met de lening aan energiebesparing en/of opwekking is gerealiseerd. Qredits hanteert voor de beoordeling van duurzame leningen de volgende bestedingsdoelen:

- opwekking duurzame energie
- duurzame energieopslag
- energiebesparing in het bedrijfspan
- energiebesparende ruimteverwarming
- energiebesparende apparatuur
- elektrische mobiliteit

Governance: Stichting Microfinanciering Qredits is een EZK beleidsinstrument sinds 2009. Zij verstrekt voornamelijk microkredieten van gemiddeld 20.000 euro. De governance van Qredits is goed geregeld voor de reguliere microkredieten verstrekking en in 2023 nog aangescherpt. Zo heeft EZK invloed op de Statuten (wijzigingen) en ook op de benoeming van enkele leden van de Raad van Toezicht. De mkb duurzaamheidsleningen zullen op de balans van Qredits worden geadmistreerd en dit valt onder de regulier governance afspraken.

Qredits neemt elke aanvraag voor duurzaamheidslening in behandeling die past binnen de bestedingsdoelen; er is geen sprake van verdere selectie op basis van duurzaamheids- of andere criteria.

Per uitgeboekte mkb duurzaamheidslening is bekend wat met de lening aan energiebesparing en/of opwekking is gerealiseerd. Qredits zal per kwartaal aan het Ministerie van EZK rapporteren over het aantal aanvragen, verstrekkingen, obligo, benutte rentesubsidie én het energie effect (CO₂ reductie)

⁵² Romke de Jong en Aartsen, motie Boucke c.s. en motie Grinwis c.s. (Kamerstuk 32 637, nr. 547, Kamerstuk 36 200-XIII, nr. 64 en Kamerstuk 36 200, nr. 157); Amendement Romke de Jong(Kamerstuk 36410 XIII nr. 15 van 121023).

Qredits zal bedrijven met een energiebesparingsplicht verwijzen naar het Kredietfonds en neemt deze aanvragen niet in behandeling. De bedrijven die daarnaast bovenwettelijke maatregelen willen nemen, kunnen zich melden bij Qredits als zij vallen onder het kleinbedrijf (max. 50 medewerkers).

C. Adviseren en ontzorgen van (energie-intensievere) mkb bedrijven

Deze maatregel ondersteunt het mkb bij de verduurzaming door ondernemers actief te ontzorgen bij de eerste stappen van verduurzaming. Dit wordt bereikt via een uitbreiding van het ontzorgingsprogramma voor verduurzaming van het mkb. Dit ontzorgingsprogramma is gestart per 1 mei 2024 onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (zie Staatscourant 2024 1876, d.d. 23-01-2024). En is opgezet in samenwerking met EZK. Het ontzorgingsprogramma geeft provincies de mogelijkheid om teams op te richten die actief naar ondernemers toe gaan. Deze teams ondersteunen de ondernemer met kennis en expertise bij het opstellen van een compleet verduurzamingsplan (waaronder energiebesparing) én hoe dit plan uit te voeren. Het huidige ontzorgingsprogramma dat 1 mei 2024 is gestart heeft een vastgestelde doelgroep van bedrijven tot 50 medewerkers (50FTE) de in dit fiche voorgestelde uitbreiding zorgt voor een uitbreiding naar de doelgroep van bedrijven tot 250 medewerkers (250 FTE) met een maximale jaaromzet van € 50 mln. en/of een jaarbalans van niet meer dan € 43 mln.⁵³

In de huidige opzet richt het ontzorgingsprogramma zich op ondernemingen tot 50 medewerkers en ligt de nadruk op gebouwgebonden ingrepen. Voor advisering over ingrepen gericht op het productieproces van grotere (en meer energie-intensieve) bedrijven is er onvoldoende financiële ruimte in het programma. Dit is immers gemiddeld een ingewikkelder proces dan bij kleinere mkb ondernemingen en vraagt aanvullende middelen. Provincies hebben al aangegeven hier een tekortkoming in het ontzorgingsprogramma in te zien, maar om een grotere doelgroep te bereiken is aanvullende financiering nodig. Daarnaast gaf de afbakening van BZK in de SPUK en beschikkingen provincies ook geen ruimte om grotere bedrijven te ontzorgen. Met de voorgestelde uitbreiding van het ontzorgingsprogramma kunnen provincies grotere en complexere bedrijven ondersteunen bij bijvoorbeeld de advisering over de verduurzaming van complexere installaties van bijvoorbeeld maakbedrijven. Welke bedrijven binnen de doelgroep precies te ontzorgen is beleidsvrijheid van de provincie en is afhankelijk van componenten van de regionale economie.

Voor mkb-ondernemingen is advisering over en ondersteuning bij de eerste stappen van de verduurzaming en energiebesparing van belang. Dit omdat de kennis hoe te verduurzamen en energie te besparen, wat daar voor nodig is, wat het kost en wat het oplevert nu vaak ontbreekt bij veel mkb-ondernemingen. Hiermee vormt het ontzorgingsprogramma het startpunt voor verdere verduurzaming van de onderneming. Voor deelname van bedrijven die vallen onder de energiebesparingsplicht geldt dat dat voldoen aan informatieplicht randvoorwaardelijk is. Deze bedrijven weten dus welke ingrepen nodig zijn om te voldoen aan de energiebesparingsplicht en in het nemen van deze ingrepen worden deze bedrijven ook niet verder ontzorgt. Om te borgen dat de ontzorging ook werkelijk een positief klimaateffect heeft vragen we vooraf commitment van de ondernemer om tenminste een deel van de geadviseerde maatregelen ook daadwerkelijk uit te voeren. Daarnaast vragen we de Provincie ook te zorgen voor een vorm van cofinanciering voor de ontzorging door de ondernemer zelf. Het ontzorgingsprogramma wordt gekoppeld aan andere maatregelen in het netwerk: een pakket aan informatie en (contactinformatie van) specialisten die ingeschakeld kunnen worden door het ontzorgingsprogramma bij meer specialistische vragen. Het ontzorgingsprogramma (Maatregel C), het energiebesparingsloket (maatregel A) en Qredits (maatregel B) vormen samen het netwerk.

- Leg indien relevant uit om welke technologie het gaat en welk TRL-niveau het betreft.

Niet van toepassing

- Indien het gaat om een maatregel waar eerder middelen uit het Klimaatfonds voor zijn toegekend, licht toe wat waarom aanvullend nodig is.

Niet van toepassing

Doelstelling

- Beschrijf aan welk bestedingsdoel van [artikel 2 van de Tijdelijke wet Klimaatfonds](#) de maatregel bijdraagt (2a, 2b of 2c).

De maatregelen dragen bij aan doelstellingen 2b en 2c van de Tijdelijke wet Klimaatfonds. Door middel van het bijstaan van het mkb met advies over energiebesparende maatregelen (A) en verdere verduurzaming (B en C), begeleiding van het offertetraject en de uiteindelijke keuze van een uitvoerder en toegankelijker maken van financiering dragen de maatregelen bij aan het

⁵³ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/subsidiespelregels/ezk/mkb-toets>

stimuleren van de implementatie van technieken voor energie-efficiëntie en het stimuleren van de toepassing van hernieuwbare energie en overige broeikasgas-reducerende en circulaire technieken en -maatregelen in het bedrijfsleven.

- Beschrijf hoe de maatregel bijdraagt aan de operationele doelstelling van het perceel waaronder de maatregel wordt ingediend. Indien de maatregel aan de operationele doelstelling van meerdere percelen bijdraagt, licht dit toe.

De voorgestelde maatregelen dragen bij aan de doelstelling van het perceel industrie en innovatie mkb en het perceel gebouwde omgeving. De uitstoot van het mkb wordt door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) deels toegerekend aan de gebouwde omgeving en deels aan de industrie.

Maatregel A: Energie die we niet gebruiken, hoeven we ook niet te produceren, te transporteren, te betalen of te importeren. Energiebesparing verlaagt dan ook de energierekening, maakt ons minder afhankelijk van derde landen voor fossiele brandstoffen en spaart het klimaat. H. Uitstoot van bedrijven die onder de energiebesparingsplicht vallen, wordt toegerekend aan de industrie. Uitstoot van bedrijven die niet vallen onder de energiebesparingsplicht wordt toegerekend aan de gebouwde omgeving.

Maatregel B: Uitstoot van bedrijven die niet vallen onder de energiebesparingsplicht wordt toegerekend aan de gebouwde omgeving.

Maatregel C: Draagt samen met maatregel A bij aan de verminderen van uitstoot van de industrie.

Het mkb omvat bedrijven in beide categorieën. Het nemen van energiebesparende maatregelen kan bijdragen aan het verbeteren van de kernprocessen van een mkb onderneming. Daarnaast zorgen de voorgestelde maatregelen ook voor verbeteringen aan zowel het bedrijfsgebouw als aan het bedrijfsproces. Hier wordt aan bijgedragen door bedrijven inzicht te geven in welke stappen gezet kunnen worden om te verduurzamen en energie te besparen én door bedrijven toegang te geven tot financiering om energiebesparende maatregelen daadwerkelijk te realiseren.

criterium 1. Overeenstemming met klimaatplan

- Beschrijf of de maatregel in overeenstemming is met het klimaatplan, [bedoeld in artikel 3 van de Klimaatwet](#).

De maatregelen zijn in overeenstemming met het Klimaatplan. Ze dragen bij aan de doelstellingen van het beleid van zowel de sector industrie als de sector gebouwde omgeving. Zo dragen ze bij aan vier concrete subdoelen:

- *Subsidie voor CO₂ reducerende maatregelen*

Door kennisverspreiding en advisering dragen we bij aan het toegankelijk maken van CO₂-uitstootreducerende regelingen voor een doelgroep die het overzicht over deze regelingen niet altijd heeft. Daarnaast draagt het verbeteren van het financieringsinstrumentarium ertoe bij dat, voor mkb'ers, verduurzamingsmaatregelen ook daadwerkelijk gefinancierd kunnen worden.

- *Verduurzaming utiliteitsbouw*

De maatregelen dragen bij aan de verduurzaming van het commercieel vastgoed door ondernemers te ondersteunen met advies en financiering bij het realiseren van ingrepen in het verlagen van het energieverbruik en het verduurzamen van het bedrijfsgebouw.

- Maatregelen dragen bij aan de Europese doelen voor hernieuwbare energie en energiebesparing. In de herziening van de EED zijn de reductiedoelen vastgelegd waarbij de lidstaten hun gezamenlijk finaal en primair energieverbruik dienen te verminderen met 11,7 procent ten opzichte van de prognoses voor het energieverbruik in 2030. Voor Nederland resulteert dit doel in een maximaal 1609 PJ finaal verbruik en maximaal 1935 PJ primair. Daarnaast dragen de energiebesparende maatregelen bij aan een betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam energiesysteem.

criterium 2. Doeltreffendheid

- Leg uit en onderbouw (waar mogelijk met behulp van wetenschappelijke bronnen, inclusief bronverwijzing), hoe de maatregel het beoogde doel van de maatregel realiseert (causale verband tussen deze maatregel en het beoogde doel).

Uit het onderzoek van InvestNL en de recent verschenen [gedragsanalyse van D&B](#), uitgevoerd in opdracht van EZK, weten we dat mkb'ers die niet kiezen voor energiebesparende maatregelen of verduurzamingsingrepen dit vaak niet doen omdat ze over onvoldoende middelen beschikken of denken onvoldoende toegang tot middelen te krijgen om de ingreep te financieren. Daarnaast komt het vaak voor dat ze onvoldoende kennis over maatregelen hebben (ze weten niet of het voor hen

van toepassing is, of het is nog te onduidelijk wat het oplevert). De voorgestelde maatregelen hebben tot doel deze knelpunten bij de doelgroep weg te nemen.

De onzekerheid en ontoegankelijkheid bij mkb over toegang tot financiering wordt weggenomen door een kredietfonds op te richten met toegankelijke, landelijk uniforme voorwaarden. Het werkelijk verkrijgen van financiering wordt vergemakkelijkt doordat de voorwaarden die aan het kredietfonds worden gekoppeld aansluiten op de wens van mkb-ondernemingen.

Daarnaast weten uit het onderzoek [levensgebeurtenis Duurzaam Ondernemen](#) van Innovation, uitgevoerd in opdracht van de Kamer van Koophandel, dat mkb-ondernemers hun kennis over verduurzaming primair halen uit het "warme netwerk" van ondernemers en dienstverlening in hun directe omgeving. Het is dus te verwachten dat het effect van de voorgestelde maatregelen breder is dan alleen het verduurzamen van de ondernemers die direct worden ondersteund door de maatregelen. Dit doordat de ondersteunde ondernemers bijdragen aan de kennisverspreiding over verduurzaming en voorbeelden zijn voor die ondernemers waarbij ze in het warme netwerk zitten. De noodzaak om ondernemers 'koud' te benaderen is daarmee veel kleiner door het beschikbaar hebben van een toegankelijk loket.

criterium 3. Doelmatigheid

Efficiënt gebruik van middelen

- Onderbouw dat met deze maatregel het door de maatregel beoogde doel tegen zo min mogelijk (maatschappelijke) kosten wordt gerealiseerd (i.e. hoe wordt gezorgd dat efficiënt gebruik wordt gemaakt van beschikbare middelen)?

A. Energiebesparingsloket voor het mkb

De middelen worden zo doelmatig mogelijk ingezet, Het kredietfonds verstrekt leningen, die geheel terugbetaald moeten worden aan het fonds, om de middelen opnieuw in te kunnen zetten. De rente wordt gebaseerd de rekenrente die RVO heeft gebruikt om de Erkende Maatregelen Lijst (EML) op te stellen. Hiermee kan de rente voor meerdere jaren hetzelfde blijven. Het onderzoek van InvestNL adviseert negatief over een rentesubsidie voor het financieren van energiebesparende maatregelen. Dit aangezien de investering in energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van 7 jaar of minder voor een mkb'er haalbaar is zonder de maandlasten te beïnvloeden (de last op de energierekening daalt).

Tevens wordt gekeken naar participatie van financiële marktpartijen, EIB, EIF en mogelijke regionale (energie)fondsen om de middelen te verveelvoudigen. Landelijk kunnen institutionele financiers, die bekend zijn met mkb, instappen in dit nationale fonds, waardoor andere (regionale en lokale) fondsen niet nog individueel funding hoeven te arrangeren. Het betrekken van andere financiers is eenvoudiger en goedkoper wanneer al een substantieel volume aan leningen is verstrekt. Bestaande leningen kunnen dan ineens worden geherfinancierd. Het is daarom relevant dat het fonds bij de start voldoende middelen krijgt. Het kan daarmee namelijk makkelijker andere financiers en EU garanties en financiering aantrekken.

B. Qredits

Omdat Qredits op het vlak van microfinanciering de belangrijkste kredietverlener is in Nederland en al beleidsinstrument is sinds 2009 en dus op dat vlak voldoende expertise heeft, wordt nu eerst gekeken naar Qredits als uitvoerder voor het kleinbedrijf. Qredits wordt elke vijf jaar geëvalueerd. Uit de 2^e SEO evaluatie van 2021 blijkt, dat Qredits doelmatig en doeltreffend financiering aan het microbedrijf verstrekt. Qredits werkt op dit moment aan het aantrekken van € 110 miljoen voor verduurzamingsleningen. Om de leningen toegankelijk te maken vraagt zij hierbij om een rentesubsidie. Hiermee wordt de toegankelijkheid tot krediet voor het micro- en kleinbedrijf vergroot en wordt bovendien een significant bedrag gemobiliseerd vanuit het ophalen van funding bij Europese financiers en de markt om het kleinbedrijf te helpen verduurzamen. Qredits heeft in 2023 een pilot duurzaamheidsleningen uitgevoerd in Overijssel met € 5 mln. van het Energiefonds en rentesubsidie van de provincie.

C. Adviseren en ontzorgen van (energie-intensievere) mkb

Via het ontzorgingsprogramma wordt ondersteuning aan de ondernemers bij de verduurzaming georganiseerd door de provincie. Deze kan hierdoor regionale en gemeentelijke initiatieven die er al zijn verder versterken. Als deze er nog niet zijn kan de provincie gebruik maken van regionale of gemeentelijk structuren waarin ondernemers zich al hebben georganiseerd. Zo sluit de ontzorging zoveel mogelijk aan bij de belevingswereld van de ondernemer en bij lokale (energie) vragen en uitdagingen. Op deze wijze maken we zoveel mogelijk gebruik van kennisstructuren die al aanwezig zijn om de ontzorging zo effectief en efficiënt mogelijk in te zetten. Daarbij is het voldoen aan de informatie- en onderzoeksplicht randvoorwaardelijk voor deelname aan het ontzorgingsprogramma. Er vindt dus geen ontzorging plaats op die onderdelen van de verduurzaming die al wettelijk verplicht zijn.

Verder wordt bij opzet van het programma zo dicht mogelijk aangesloten bij de opzet van het programma zoals deze per 1 mei 2024 start voor de doelgroep tot 50 medewerkers. Dit om de administratieve last bij provincies zo laag mogelijk te houden.

- Zijn er mogelijkheden voor publieke (bijv. EU-gelden, InvestNL) of private cofinanciering? Hoe worden die door de gekozen vormgeving benut?

Zowel Maatregel A en B zetten expliciet in op het aantrekken van publieke middelen zoals de EIB en het EIF én ze zetten in op private cofinanciering. Het participeren van private co-financiers is afhankelijk van een aantal risico's.

Voor maatregel A wordt meegewogen dat het een marktaandeel financiert dat reguliere financiers niet doen, vanwege het ontbreken van onderpand (met name bij energiebesparende proces maatregelen). Hierdoor ligt er op het totaal aan financiering meer risico. De verwachting is dat regionale energiefondsen, banken, EIB, EIF, InvestEU en mogelijk andere financiers willen cofinancieren. Daarnaast wordt getracht om ook pensioenfondsen in te laten stappen in het fonds voor extra private investeringen.

Voor maatregel B haalt Qredits funding op bij Europese financiers in 2024. Qredits maakt ook gebruik van een EIF InvestEU garantie.

Voor maatregel C geldt dat de provincies wordt gevraagd om deelnemers een deel te laten cofinancieren.

- Waarom is er gekozen voor deze vorm van subsidie? Zet dit af tegen bijv. een lening of *contract for difference*.

Maatregel A:

Bij het energiebesparingsloket is bij de leningen uit het kredietfonds gekozen voor leningen in plaats van een subsidie. De wijze van financiering van de maatregelen past bij het doel van de maatregel aangezien het voor een groot deel reeds verplichte maatregelen zijn onder de energiebesparingsplicht en ze zichzelf binnen 7 jaar zouden moeten terugverdienen.

Er wordt onderzocht of de advies- en begeleidingsfunctie binnen deze maatregel de vorm van een (gedeeltelijke) subsidie krijgt.

B:

Voor maatregel B gaat het om rentesubsidie om een laag rente percentage te garanderen voor ondernemers om financiering voor verduurzaming zo haalbaar te maken. Hiervoor is gekozen omdat we hiermee een succesvolle pilot op regionaal niveau opschalen naar landelijk niveau.

C:

In het geval van maatregel C worden door middel van een Specifieke Uitkering (SPUK) aan de provincie de kosten vergoed voor advieswerk. Dit om zo nauw mogelijk aan te sluiten bij het ontzorgingsprogramma zoals dat al door BZK wordt opgericht.

- Beschrijf hoe geborgd wordt dat de maatregel additioneel is aan private investeringen. Hoe wordt voorkomen dat de maatregel private investeringen verdringt?

In het geval van kredietverstrekking aan het mkb ten behoeve van duurzaamheids- en energiebesparingsinvesteringen is er een vraag die niet geheel gedekt wordt door de markt. Door te hoge rendementseisen, een onderpand eis, hoge handelingskosten voor kleine kredieten en rentepercentages is het voor veel mkb'ers niet mogelijk om ingrepen rendabel te financieren.

Maatregel A:

Met name door financiële marktconforme voorwaarden te gebruiken zet maatregel A in op het betrekken van private investeringen. Het verschilt van marktpartijen in andere voorwaarden die gesteld worden, zoals een minimale grote van een lening. Tevens kunnen andere financiers zich aansluiten bij het netwerk als verstrekker van leningen, waardoor ze snel gevonden worden door het mkb.

Maatregel A en B:

Daarnaast maken zowel maatregel A als B gebruik van de mogelijkheid om privaat geld aan te trekken en dit effectief in te zetten voor kredietverstrekking.

Maatregel C

In het geval van maatregel C is er sprake van inzet van kennis en advies om private investeringen in verduurzaming op gang te brengen.

Financiële consequenties

- Geef het totaal geclaimde kas- en verplichtingenbedrag en de reeks aan in de tabel.
- Indien eerder voor deze maatregel middelen zijn toegekend uit het Klimaatfonds, benoem dit en geef het cumulatieve bedrag.
- Onderbouw hoe de bedragen berekend zijn (p x q)

Maatregel A:

Het financiële deel van het energiebesparingsloket is een revolverend kredietfonds. Uit de cijfers van InvestNL blijkt dat het overgrote deel van de leningen kleiner zal zijn dan 25.000 euro en gemiddeld rond de 17.000 euro. Daarbij hebben tussen de 38.000 en 61.000 mkb-ondernemingen behoefte aan een extern gefinancierde lening. Hieruit blijkt dat in totaal €646 miljoen minimaal nodig is. Voorgesteld wordt te starten met €100 miljoen en dit in een keer beschikbaar te stellen aan het kredietfonds. Zodoende kan ervaring worden opgedaan, ook met het aantrekken van externa partijen voor deelname in het fonds.

Maatregel B:

Het programma duurzaamheidsleningen kan al eerder in 2024 starten vanwege een amendement op de begroting. Gemiddeld verwacht leenbedrag ligt tussen € 35.000 en € 40.000,-. Daarmee kunnen tussen de 2.750 en 3.150 ondernemers in Nederland worden gefinancierd. Hierbij gaat Qredits uit van € 110 mln. eigen funding (op te halen bij Europese financiers) en rentesubsidie van EZK om lage rente aan te bieden. De leningen zullen grotendeels worden gegarandeerd door het Europese Investeringsfonds (EIF InvestEU) op basis van de lopende garantieafspraken; resterend kredietrisico is voor rekening Qredits. Doel van de investeringen is energiebesparing/duurzaamheid en werkkapitaal ter overbrugging van de periode tot levering. Qredits heeft voor € 5 mln. totaal aan 117 duurzaamheidsleningen verstrekt tussen januari en september 2023.

Maatregel C:

Het ontzorgingsprogramma is gestart in 2024 met € 25 mln. uit de begroting van BZK om tenminste 5.700 ondernemers te ontzorgen. Dit komt neer op € 4.386,- per ondernemer. De provincies verwachten hiermee kleinere ondernemers met voornamelijk gebouwgebonden ingrepen te kunnen ontzorgen. Hierbij is er sprake van een beperkte set aan ingrepen rond isolatie, verwarming en energie-opwek en -uitwisseling. Dit zijn technieken die vaak worden toegepast en waarvan er een aanbod van uitvoerders en specialisten is.

De provincies verwachten daarentegen dat € 4.386,- onvoldoende is om energie-intensievere bedrijven effectief te ontzorgen. Het gaat hier vaak om grotere bedrijven met vaak complexere installaties voor o.a. de productie van warmte, koude en/of druk met een hogere vraag naar duurzame energie. Dit vraagt een intensiever traject met adviseurs met specialistische kennis. De aanvullende financiering uit maatregel C geeft de provincies de mogelijkheid om, naar verwachting, tenminste 2850 (meer energie intensievere) ondernemers te ondersteunen. Daarnaast biedt het huidige ontzorgingsprogramma financiering tot 2027. De provincies hebben aangegeven dat dit met het oog op het aannemen van personeel en de zekerheid van beleid een drempel vormt. Met de invulling van deze maatregel geven we de provincies meer zekerheid voor de invulling van het programma tot 2031. De Maatregel zal dan ook vormgegeven worden met een SPUK met een looptijd t/m 2030.

	Cumulatief	2024**	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Verder***
Kas kredietfonds	100	0	100	0	0	0	0	0	
Kas Qredits	25	0	25	0	0	0	0	0	
Kas Ontzorging	25	0	25	0	0	0	0	0	

* = moment waarop contractuele verplichting ontstaat.

**= in principe komen de middelen beschikbaar in 2025. Indien middelen in 2024 al nodig zijn, dit graag specificeren.

***= Indien uitgaven in de jaren na 2030 plaatsvinden, dit graag specificeren.

	Cumulatief	2024**	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Verder***
Verplichting kredietfonds	100	100	0	0	0	0	0	0	
Verplichting Qredits	25	0	25	0	0	0	0	0	

Verplichting Ontzorging	25	0	25	0	0	0	0	0	0
----------------------------	----	---	----	---	---	---	---	---	---

Link met normeren en beprijzen

- Beschrijf wat alternatieven voor subsidie zijn om het beoogde doel te bereiken, bijvoorbeeld normerende of beprijzende maatregelen. Licht toe waarom deze niet of minder doeltreffend zijn of deze alternatieven tegen hogere (maatschappelijke kosten) het door de maatregel beoogde doel bereiken.
  - Voor maatregel A geldt al een norm: de energiebesparingsplicht. Daarbij is er, door het verhogen van de energiebesparingsplicht van vijf naar zeven jaar (die verwacht wordt in 2027), sprake van een verder aangescherpte norm. Het energiebesparingsloket is erop gericht om bedrijven te ondersteunen met advies, begeleiding en financieringsfaciliteiten om invulling te geven aan deze aangescherpte norm
  - Veel normering is nu nog niet van toepassing op het micro en klein mkb. Toch zijn er veel van dit type ondernemers die nu al wel stappen willen maken. We weten dat juist dit micro- en klein mkb moeite heeft om financiering te vinden voor verduurzamingsingrepen waarvan de financiële voordelen vaak moeilijk exact te voorspellen zijn. Het voorzien in financiering tegen gunstige rente helpt deze bedrijven juist om invulling te geven aan de Nederlandse klimaatambities.
  - We weten dat kennis over verduurzaming vaak ontbreekt bij mkb-ondernemers waardoor de eerste stap niet wordt gezet. Dit terwijl er onder andere via ETS-2 een sterkere beprijzen aankomt op het gebruik van fossiele brandstoffen. Het advies welk handelingsperspectief een ondernemer heeft is de eerste stap om ondernemers het inzicht te geven hoe ze invulling kunnen geven aan hun eigen duurzaamheids- en energiebesparingsambities en de duurzaamheids- en energiebesparingsdoelstellingen van Nederland.
- Als subsidie echt nodig is, licht toe in hoeverre de doelmatigheid afhankelijk is van eventuele normering of beprijzen en hoe daar rekening mee wordt gehouden.

Ook buiten deze aanscherpingen van de norm zien we dat bij een groot deel van ondernemers er intrinsieke motivatie is om te verduurzamen en energie te besparen, dit wordt verder versterkt door de blijvend hoge energieprijzen. Alle mkb-ondernemers krijgen vanaf 2027 of 2028 te maken met het nieuwe ETS2 systeem waardoor er ook voor fossiele brandstoffen voor wegtransport en voor gebruik in gebouwen een emissiehandelssysteem zal zijn.
- Indien de doelmatigheid van de maatregel afhangt van voortgang op het gebied van normeren of beprijzen, licht de voortgang en planning toe op dat gebied (benoem verschillende stadia, zoals Kamerbrief met aankondiging, internetconsultatie parameters, Ministerraad, parlementaire behandeling en inwerkingtreding).

De planning om de energiebesparingsplicht aan te passen zodat maatregelen met een terugverdientijd van 7 jaar (in plaats van 5 jaar) op de EML komen te staan, is hieronder vermeld. Recent is het besparingspotentieel aangetoond in de kamerbrief stand van zaken energiebesparing (kamerstuknr. 30196-830).

Q4 2023- Q2 2024	Onderzoek evaluatie + normeren werkelijk gebruik starten (gedaan)
Q1/2 2024	Onderbouwing potentieel + besluit 7 jaar (gedaan)
Q3 2024- Q1 2025	uitwerking regelgeving Bal en Bbl (AMvB)
Q2 2025	internetconsultatie, mkb toets, ATR, toets VNG/IPO
Q3 2025	verwerken internetconsultatie, starten ministeriële regeling, inclusief EML
Q4 2025	Ministerraad
Q4 2025	voorhang Kamers Bal/Bbl-wijziging
Q1 2026	Raad van State, consultatie ministeriële regeling, inclusief EML
Q4 2026	Ondertekening Koning + Publicatie
Q4 2026	Publicatie ministeriële regeling, inclusief EML
Q1 2027	inwerkingtreding wijziging Bal, Bbl, ministeriële regeling, inclusief EML

ETS2 is aangenomen door de Europese Commissie en het Europees Parlement en moet nu worden omgezet in nationale wetgeving in lidstaten. Implementatie is verwacht in 2027 maar kan maximaal één jaar worden uitgesteld door de lidstaten bij een hoge energieprijs.

Inschatting kwantificeerbare gevolgen t.o.v. klimaatmaatregelen zoals die zijn meegenomen in de KEV

- Geef in de tabel aan hoeveel CO₂-reductie vanaf 2030 structureel jaarlijks behaald wordt met het zelfstandige effect van de maatregel. Eventuele reductie-effecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld.

Het ontzorgingsprogramma van BZK is meegenomen in de KEV maar het PBL heeft geen effect kunnen berekenen. Een belangrijke reden hiervoor is dat de uitstoot van het totale mkb verspreid is over de klimaatsectoren industrie, gebouwde omgeving en mobiliteit. Daarnaast verschilt de uitstoot sterk per ondernemer. Dit geldt ook voor Qredits.

Voor het energiebesparingsloket geldt dat de energiebesparingsplicht leidt tot de CO₂ reductie.

Echter het potentieel van deze plicht wordt niet volledig benut, omdat het mkb enkele drempels op financieel gebied ervaart om te voldoen aan de plicht.

De tabel is ingevuld mede op basis van resultaten van vergelijkbare maatregelen.

	Cumulatief totaal	2025 per mln.	2026 per mln.	2027 per mln.	2028 per mln.	2029 per mln.	Jaarlijks structureel vanaf 2030*
CO ₂ -reductie (jaarlijks) Maatregel A *	2417 kt	24,17 kt	24,17 kt	24,17 kt	24,17 kt	24,17 kt	402,8 kt
CO ₂ -reductie (jaarlijks) Maatregel B**	270 kt	10,8 kt	10,8 kt	10,8 kt	10,8 kt	10,8 kt	45 kt
CO ₂ -reductie (jaarlijks) Maatregel C***	35 kt	1,4 kt	1,4 kt	1,4 kt	1,4 kt	1,4 kt	5,8 kt
Maatregel A: Energiebesparing in PJ t.o.v. energiegebruik*	29 PJ	0,29 PJ	0,29 PJ	0,29 PJ	0,29 PJ	0,29 PJ	4,83 PJ

* Bij een emissiefactor van 0.300 kg/kWh. En op basis van een additionele 300 mln. euro private investeringen.

** Voor maatregel B op basis van eerdere resultaten uit een kleiner fonds in de provincie Gelderland.

*** Op basis van resultaten van de SVM in 2021 en 2022. Waarbij ontzorging aanzet tot inzet van andere instrumenten zoals maatregel A en B, maar ook de EIA en/of de ISDE met weer eigen CO₂ reducerend effecten.

Staatssteuntoets

- Beschrijf of er een staatssteuntoets nodig is en wat het proces is. Stem dit af met de juridische directie van uw ministerie.

Er is geen staatssteuntoets nodig voor maatregel B en maatregel C omdat dit al bestaande instrumenten zijn. Voor maatregel A is wel een staatssteun toets nodig.

criterium 4. Uitvoerbaarheid

- Beschrijf welke uitvoeringsinstantie de maatregel gaat uitvoeren. Is hier al contact over? Wat zijn de risico's voor de uitvoering volgens de uitvoerende organisatie?
  - A. Voor het energiebesparingsloket kan RVO de mogelijke landelijke loketfunctie vervullen en regionale energiefondsen en de regionale loketfunctie. Hierover is reeds contact. Genoemde partijen hebben ervaring met ondernemers en energiebesparende maatregelen. InvestNL is de beoogd fondsbeheerder en is ervaren in het opzetten van fondsen. EZK is met InvestNL in gesprek over het oprichten van het fonds binnen het energiebesparingsloket..
  - B. Qredits is de uitvoeringsorganisatie voor deze maatregelen. Zij hebben hiervoor zelf een offerte uitgebracht hoe het best invulling te geven aan deze taak.
  - C. De provincies zijn hiervoor de uitvoerende organisatie. De maatregel wordt mede voorgesteld om invulling te geven aan beperkingen die de provincies zelf hebben geconstateerd in het huidige ontzorgingsprogramma.
- Onderbouw waarom de maatregel op korte termijn juridisch en technisch uitvoerbaar is (bijv. afgeronde staatssteuntoets, arbeidsmarktcapaciteit, capaciteit uitvoeringsorganisaties en technisch).
  - A. InvestNL heeft hiervoor onderzoek uitgevoerd en heeft een werkwijze opgezet die goed uitvoerbaar is op de gegeven termijn.
  - B. Qredits heeft een offerte uitgebracht op deze opdracht en heeft daarbij een werkwijze opgezet die voor haar goed uitvoerbaar is op de gegeven termijn.
  - C. De provincies zijn op dit moment bezig met de opzet van het ontzorgingsprogramma. Dit is een schaalbaar programma waarbij de provincies ook hebben aangegeven dat de

uitvoerbaarheid van het programma verbetert als er financiering is voorbij de huidige termijn tot 2027.

criterium 5. Additionaliteit t.o.v. bestaand beleid

- Beschrijf relevante Kamerbrieven, programma's of andere beleidsstukken waar deze maatregel uit volgt.
  - Kamerbrief verduurzaming mkb (Kamerstukken II 2022/23, 32 637 en 32 813, nr. 562)
  - Voorjaarnota 2023 aankondiging ontzorgingsprogramma en aanscherping energiebesparingsplicht (Kamerstukken II 2022/23, 36 350, nr. 1)
  - Regeling Specifieke Uitkering bedrijfsmatig vastgoed
  - Kamerbrief over stand van zaken energiebesparing (Kamerstukken II 2023/24, 30 196, nr. 818).
- Beschrijf hoe de maatregelen additioneel zijn aan klimaatmaatregelen die zijn vastgesteld en gefinancierd vóór het Coalitieakkoord (1 januari 2022).

Voor financiering en advies zijn geen maatregelen opgenomen in het coalitieakkoord.

- Beschrijf de samenhang van het instrument met andere bestaande of beoogde instrumenten die (gedeeltelijk) hetzelfde doel dienen.

Maatregel A en B kennen overlap met de BMKB groen. De BMKB borgstelling moet via grootbanken financiering voor het mkb aantrekkelijk maken. Echter hier wordt maar beperkt gebruik wordt gemaakt van deze regeling mede door de relatief hoge rentestand.

Met het leerpunt van de BMKB groen past maatregel A de garantieregeling aan naar de wens van de banken om de handelingskosten te verlagen. Dit doet maatregel A door de garantie op portefeulleniveau aan te bieden in plaats van per aanvraag. Hierdoor zijn de verwervingskosten per aanvraag een stuk lager en veel aantrekkelijker voor banken.

Maatregel A heeft overlap met de adviesfuncties van maatregel C. Bij de uitwerking van beide maatregelen wordt dit dan ook zoveel mogelijk aan elkaar gekoppeld. Door bijvoorbeeld via het energiebesparingsloket een koppeling te maken het advies uit het ontzorgingsprogramma.

Maatregel C is een aanvulling op het huidige ontzorgingsprogramma. Zie "Beoogde invulling" voor aanvullende informatie.

criterium 6. Duur van de maatregelen in relatie tot de tijdelijkheid van het fonds

- Beschrijf hoe de duur van de maatregelen past bij de tijdelijkheid van het fonds (betreft het incidentele uitgaven of heeft de maatregel een structurele doorwerking via onomkeerbare afspraken en/of juridische verplichtingen)?

Het gaat hierbij om drie maatregelen die alle drie initieel tijdelijk van aard zijn. Voor maatregel A gaat het om een eerste inleg in een fonds dat wordt aangevuld met Europese en private middelen. Dit is revolverend en kan ook na de periode van vijf jaar voortbestaan.

Voor maatregel B is er sprake van een bijdrage aan Qredits die aangevuld wordt met privaat kapitaal. Dit is een tijdelijk instrument dat het marktfalen opvangt.

Bij Maatregel C gaat het om bijdrage aan een programma waarbij de verantwoordelijkheid voor de uitvoering bij de provincie ligt en waarvan de tijdelijkheid onderdeel is van de systematiek.

Gevolgen voor brede welvaart (wordt betrokken bij de beoordeling van criterium 2-4)

Klimaatrechtvaardigheid

- Beschrijf waar de middelen direct en indirect terecht komen. Middelen kunnen bijvoorbeeld neerslaan bij bedrijven (mkb of industrie), maatschappelijke organisaties of burgers (lage, midden, of hoge inkomens). Licht indien mogelijk de verhouding toe.
De middelen komen terecht bij het mkb, op de uitvoeringskosten na.
- Ga in op de invloed van de maatregel op volgende generaties en in andere landen. Gebruik hiervoor de thema's uit de generatietoets bij het MJP 2024.
Deze maatregelen hebben een positief effect op de volgende thema's van de generatietoets:
  - Het mkb helpen om te verduurzamen is van belang voor het behoud van het economisch belang van deze bedrijven voor Nederland en daarmee ook voor het verdienvermogen en het besteedbaar inkomen van veel Nederlanders, die bijvoorbeeld werkzaam zijn voor deze bedrijven of toeleverancier zijn;
  - Het mkb helpen verduurzamen helpt ook bij het halen van de klimaatdoelstellingen en verlagen van de milieu impact van bedrijven.
- Benoem welke verdelingsprincipes uit [het rapport van de WRR](#) ten grondslag ligt aan deze maatregel (meerdere principes kunnen van toepassing zijn).

De maatregelen zijn alle drie gericht op mitigatiebeleid. Hierbinnen liggen de volgende verdelingsprincipes ten grondslag aan de maatregelen.

Grootste nut: Nederland kent 400.000 mkb-bedrijven die samen verantwoordelijk zijn voor een significant deel van de uitstoot van de klimaatsectoren gebouwde omgeving, mobiliteit en industrie. We weten ook dat een groot deel van de mkb een (latente) verduurzamingsambitie heeft maar dat deze door gebrek aan kennis, expertise en krediet nog onvoldoende omgezet wordt in werkelijke verduurzaming. Met het oog op de klimaatdoelen van 2050 waarin alle 400.000 mkb bedrijven klimaatneutraal moeten zijn is het essentieel om bedrijven die verduurzamingsambities hebben deze zo snel als mogelijk te ondersteunen bij de uitvoering daarvan.

Verdeling op basis van eigen verantwoordelijkheid (Maatregel A, B en C):

Mkb bedrijven worden met deze maatregelen geholpen met de randvoorwaarde om te kunnen verduurzamen (kennis, expertise en krediet). De keuze om al dan niet te verduurzamen blijft de eigen verantwoordelijkheid van de onderneming.

Verdeling op basis van de verduurzamer verdient: De randvoorwaarde voor verduurzaming uit deze maatregelen geven bedrijven de mogelijkheid om over te stappen op energievriendelijkere en duurzamere gebouwen en productieprocessen. Hoge energiekosten en uitstootkosten voor fossiele brandstoffen (ETS2) betekent dat bedrijven die gebruikmaken van deze maatregelen in toenemende mate een concurrentievoordeel hebben ten opzichte van bedrijven die dit niet doen.

- Licht toe waarom voor dit verdelingsprincipe is gekozen en niet voor andere.

Omdat de maatregelen zich richten op het voorzien in randvoorwaarde voor verduurzaming dragen ze niet direct bij aan het behoud van draagkracht of solidariteit. En ook verdeling op basis van bestaande rechten en de vervuiler betaald is hierdoor niet van toepassing. Naar verdeling per capita wordt wel gekeken binnen maatregel C waarbij gekozen is om de actieve ontzorging waarbij er naar bedrijven toegegaan wordt bij de provincie neer te leggen met als doel een landelijk dekkend netwerk voor alle mkb'ers in Nederland. Maar in het geval van maatregel A en B gaat het om bedrijven die zichzelf melden. Daarbij kan een volledig eerlijke verdeling per capita niet gegarandeerd worden.

Werkgelegenheid en de ontwikkeling van de economie

- Indien van toepassing, beschrijf de invloed op werkgelegenheid inclusief scholing en opleiding van werknemers en de invloed van de maatregel op de ontwikkeling van de economie. Kwantificeer waar mogelijk.

70% van de werkende Nederlanders is werkzaam in het mkb. Om het mkb competitief te houden in een wereld met stijgende energieprijzen en een steeds verder toenemende druk om duurzaam te ondernemen is het noodzakelijk om het mkb te ondersteunen bij die verduurzaming. De voorgestelde maatregelen dragen daarbij bij aan het langjarig voortzetten van het mkb als belangrijkste werkgever van Nederland.

Energiesysteem en betrouwbaarheid van de energievoorziening

- Indien relevant, beschrijf de consequenties van de maatregel op het energiesysteem en de betrouwbaarheid van de energievoorziening. Kwantificeer waar mogelijk.

Maatregel A draagt bij aan het besparen van energie, daarmee draagt het ook bij aan het oplossen van het netcongestie probleem en draagt het bij aan een betrouwbare energievoorziening. Energiebesparing is als hoofdkeuze benoemd in het Nationaal Plan Energiesysteem, omdat de komende jaren - in ieder geval tot 2035 - er sprake kan zijn van schaarste. Dat kan resulteren in hogere prijzen en vormt een risico voor de leveringszekerheid. Energiebesparing speelt daarbij een cruciale rol om dit te voorkomen.

Maatregelen B en C kunnen een extra last leggen op het energiesysteem, afhankelijk van of technieken die gebruik van het elektriciteitsnet doen toenemen zoals zonnepanelen, warmtepompen en elektrisch vervoer.

Andere neveneffecten

- Beschrijf bijvoorbeeld de consequenties van de maatregel op stikstofuitstoot of biodiversiteit. Kwantificeer waar mogelijk.

Niet van toepassing

Overig

Afstemming met externe partijen

- Met welke partijen is ambtelijk en politiek contact geweest over de vormgeving van de maatregel? Bijv. bedrijven, NGO's, burgers, jongerenorganisaties, etc. Licht toe waar dit contact uit bestond.

InvestNL, verschillende brancheorganisaties in de financieringswereld (Nederlandse vereniging voor banken), accountant (SRA), koepel van leasebedrijven, Qredits, RVO, de Provincies en MKB-NL.

Planning

- Wat is de verwachte inwerkingtreding voor de maatregel, hoe ziet het proces eruit, inclusief tussenstappen?
  - Bijv. wanneer wordt de subsidieregeling aan de Tweede Kamer gestuurd?
  - Wanneer treedt de subsidieregeling in werking?
  - Wanneer eindigt de subsidieregeling? Wat is dan bereikt?

De middelen zijn beschikbaar vanaf 2024/2025. Daarmee is ook het jaar van inwerkingtreding bepaald.

Maatregel A: Vanwege netcongestie problematiek is het wenselijk dat maatregel A zo snel mogelijk operationeel is.

In 2023 en 2024 zullen de instrumenten worden voorbereid op de openstelling in 2024/2025. Tot 2030 zijn er middelen voorzien.

Evaluatie

- Periodiek zullen de drie instrumenten worden geëvalueerd.
- Daarbij zullen de instrumenten worden geëvalueerd op basis van in welke mate de doelgroep gebruik heeft gemaakt van de instrumenten en hoeveel energie en CO₂-uitstoot is bespaard.
- EZK is verantwoordelijk voor de evaluaties en FIN wordt bij deze evaluaties betrokken. De resultaten van de evaluaties zullen gepubliceerd worden.
- Op basis van de evaluaties worden de trajecten en maatregelen waar nodig bijgestuurd.
- De verdere uitwerking van de evaluaties zal indien wenselijk in nauw overleg met Financiën gebeuren.
- De evaluaties worden door een onafhankelijk bureau uitgevoerd.
-

Niet opgenomen maatregelen

Uitvoeringskosten maatwerkeraanpak

FICHEFORMAT
Omschrijving maatregel
Beoogde vormgeving
<ul style="list-style-type: none">
• Beschrijf de maatregel waarvoor middelen gevraagd worden (beoogde vormgeving).
• Benoem of het een reeds bestaand of nieuw instrument is. <p>De opgave voor de verduurzaming van de industrie is groot: tot en met 2030 een flinke reductie van de CO2 uitstoot en richting 2050 richting klimaatneutraliteit. Ondanks dat er al vele goede stappen zijn gezet bestaat er onzekerheid of de verduurzaming wel snel genoeg gaat en de doelen in 2030 en daarna gehaald gaan worden.</p> <p>Gezien de lange doorlooptijd van verduurzamingsprojecten bij bedrijven is het belangrijk dat bedrijven op korte termijn investeringsbeslissingen nemen om in 2030 resultaat te kunnen boeken en dat er aan overheidszijde voldoende duidelijkheid gegeven kan worden over de aan te leggen energie infrastructuur. En dit tegen de achtergrond van schaarste in fysieke ruimte, stikstofruimte en van gekwalificeerd personeel.</p> <p>Versnelling van de verduurzaming van de industrie is te bereiken door meer regie te nemen en meer samenhang aan te brengen. Het kabinet heeft daarom besloten tot het instellen van een Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI). Enerzijds met als doel om regie te kunnen voeren op de gehele keten van verduurzaming, zodat coördinatieproblemen (bijvoorbeeld tussen beleidsplannen en programma's op nationaal niveau, maar ook tussen de plannen binnen de bedrijven en binnen de clusters) sneller te identificeren en op te lossen, en anderzijds met als doel om de executiekracht fors te versterken. Om ook echt meer regie te pakken is er een stuurgroep NPVI ingericht die periodiek samenkomt onder voorzitterschap van MEZK. De stuurgroep is verder samengesteld uit diverse bewindslieden die direct betrokken zijn bij het dossier verduurzaming industrie (E&K, I&W), vertegenwoordigers van de industriële clusters, netbeheerders en vertegenwoordigers van regionale en lokale overheden.</p> <p>Om dit nationale programma te ondersteunen en om de bredere inzet op de verduurzaming van de industrie te versterken, is besloten om binnen EZK/DG B&I een nieuwe directie op te richten: de directie Verduurzaming Industrie (dVI).</p> <p>De formatie van deze directie wordt deels gedekt vanuit formatie die overkomt vanuit andere directies binnen EZK, maar voor een groot deel van de formatie is dekking alleen op tijdelijke basis beschikbaar (t/m 2024 of 2025). Ca 60% van de formatie is nog niet meerjarig gedekt. Meerjarige dekking is nodig om het (door het Kabinet vastgestelde NPVI) uit te kunnen voeren. Het gaat dus om het meerjarig regelen van de dekking van de huidige (t/m 2024 / 2025 gedekte) formatie en niet om een verdere uitbreiding hiervan. Vanuit de EZK bestuursraad is aangegeven hier een voorstel voor te ontwikkelen voor het klimaatfonds. Dit voorstel betreft een onderdeel hiervan en richt zich specifiek op aantal onderdelen van het totaal benodigde budget (ca. 50%). Het betreft hierbij de uitvoeringskosten voor een aantal concrete programma's en projecten.</p> <p>Het gaat om de volgende posten:</p> <ul style="list-style-type: none">
- Cluster 6 aanpak, 2 fte <p>Samen met de sector is een aanpak ontwikkeld die zich specifiek richt op het helpen van cluster 6 bedrijven bij de verduurzaming. De aanpak richt zich o.a. op het ondersteunen van de externe projectorganisatie, het signaleren / adresseren / helpen oplossen van knelpunten en gerichte</p>

financiële ondersteuning vanuit bestaand instrumentarium. T.b.v. dit actieplan wordt er binnen EZK een ondersteunende unit ingericht, met als doel om meer mens- en organisatiekracht beschikbaar te hebben specifiek voor deze doelgroep.

- Programma Infrastructuur Duurzame Industrie (PIDI), 19 fte

Binnen het PIDI spelen de industriële clusters een belangrijke rol. Zij zijn leidend bij de realisatie van de zgn. MIEK projecten (de energie infra projecten uit het Meerjarenplan Infrastructuur Energie en Klimaat, die relevant zijn voor de verduurzaming van de industrie). Hier moeten komende jaren belangrijke stappen in worden gezet omdat een tijdige beschikbaarheid van adequate energie infrastructuur (denk aan verzwaring van het elektriciteitsnet, de aanleg van een waterstof hub) een zeer belangrijke randvoorwaarde is voor de industrie om te kunnen verduurzamen. De genoemde personele inzet richt zich op de vijf grote industriële clusters en betreft o.a. het opzetten en onderhouden van een goede uitvoeringsstructuur binnen de clusters. Daarnaast wordt actief ingezet op het versnellen van projecten door bijvoorbeeld in te zetten op versnelling van de vergunningverlening en het oplossen van ruimtelijke knelpunten.

- Nationaal Programma Verduurzaming Industrie, 10 fte

Het programmabureau voorziet in de ondersteuning van het NPVI. Met behulp van een te ontwikkelen monitoringssysteem met dashboards kan de stuurgroep de voortgang bewaken en snel bijsturen als dat gewenst is. Daarnaast zal het programmabureau de stuurgroep voeden met ideeën en voor project- en programma eigenaren de knelpunten kanaliseren waar zij tegenaan lopen en die vertragend werken voor de verduurzaming van de industrie. Ook zal het programmabureau de stuurgroep ondersteunen in de uitvoering van de maatschappelijke participatie, onder door middel van netwerkactiviteiten.

- Leg indien relevant uit om welke technologie het gaat en welk TRL-niveau het betreft.
N.v.t.
- Indien het gaat om een maatregel waar eerder middelen uit het Klimaatfonds voor zijn toegekend, licht toe wat waarom aanvullend nodig is.
N.v.t.

Doelstelling

- Beschrijf aan welk bestedingsdoel van [artikel 2 van de Tijdelijke wet Klimaatfonds](#) de maatregel bijdraagt (2a, 2b of 2c).

Deze maatregel zal vallen onder 2b. het stimuleren van de implementatie van technieken voor energie efficiëntie en het stimuleren van de toepassing van hernieuwbare energie en overige broeikasgas-reducerende en circulaire technieken en maatregelen in het bedrijfsleven;

Beschrijf hoe de maatregel bedraagt aan de operationele doelstelling van het perceel waaronder de maatregel wordt ingediend. Indien de maatregel aan de operationele doelstelling van meerdere percelen bijdraagt, licht dit toe.

Betreft perceel Verduurzaming industrie / innovatie MKB.

De maatregel draagt bij aan de operationele doelstelling van dit perceel.

Met een adequate bemensing van dVI (conform het inrichtingsplan) wordt uitvoering gegeven aan het NPVI en bijgedragen aan de totstandkoming van o.a. de maatwerkafspraken met de grote industriële uitstoters, de ontwikkeling en instandhouding van een adequaat ondersteuningsinstrumentarium voor bedrijven (inclusief industrieel mkb), de contacten / samenwerking met stakeholders zoals de basisindustrie / clusterorganisaties en de monitoring van de voortgang van het NPVI (inclusief inventariseren van knelpunten in de uitvoering en versnellingsopties).

criterium 1. Overeenstemming met klimaatplan

- Beschrijf of de maatregel in overeenstemming is met het klimaatplan, [bedoeld in artikel 3 van de Klimaatwet](#).

De maatregel is in overeenstemming met het klimaatplan art 3.

Weliswaar wordt niet rechtstreeks bijgedragen aan de reductie van broeikasgassen, maar een adequate bemensing van dVI (conform het organisatiebesluit) is wel absoluut noodzakelijk om dit effect bij bedrijven te realiseren.

Criterion 2. Doeltreffendheid

- Leg uit en onderbouw (waar mogelijk met behulp van wetenschappelijke bronnen, inclusief bronverwijzing), hoe de maatregel het beoogde doel van de maatregel realiseert (causale verband tussen deze maatregel en het beoogde doel).

Adequate bemensing van dVI (conform het organisatiebesluit) is noodzakelijk om invulling te geven aan de programma onderdelen van het NPVI en daarmee steviger te kunnen sturen op de tijdige realisatie van de klimaatdoelstellingen voor de industrie.

Criterion 3. Doelmatigheid

Efficiënt gebruik van middelen

- Onderbouw dat met deze maatregel het door de maatregel beoogde doel tegen zo min mogelijk (maatschappelijke) kosten wordt gerealiseerd (i.e. hoe wordt gezorgd dat efficiënt gebruik wordt gemaakt van beschikbare middelen)?

De opbouw van een organisatie met eigen personeel is belangrijk om als Rijksoverheid een volwaardige rol te spelen in de (inter)departementale beleidsvorming en richting stakeholders. Daarnaast wordt veel inhuur voorkomen. Dit kan als tijdelijke oplossing nodig zijn, maar werven van eigen personeel draagt op termijn bij aan meer continuïteit, gedegen opbouw van kennis en beheersing van de kosten.

Er is geen sprake van overlap met eerder vanuit het Klimaatfonds toegekende middelen voor uitvoeringskosten.

- Zijn er mogelijkheden voor publieke (bijv. EU-gelden, Invest NL) of private cofinanciering? Hoe worden die door de gekozen vormgeving benut?

n.v.t.

- Waarom is er gekozen voor deze vorm van subsidie? Zet dit af tegen bijv. een lening of *contract for difference*.

n.v.t.

- Beschrijf hoe geborgd wordt dat de maatregel additioneel is aan private investeringen. Hoe wordt voorkomen dat de maatregel private investeringen verdringt?

N.v.t.

Financiële consequenties

- Geef het totaal geclaimde kas- en verplichtingenbedrag en de reeks aan in de tabel.
- Indien eerder voor deze maatregel middelen zijn toegekend uit het Klimaatfonds, benoem dit en geef het cumulatieve bedrag.

Het betreft uitvoeringskosten voor een aantal concrete programma's en projecten. Voor de genoemde posten is er tijdelijk dekking gevonden, maar deze loopt maar tot en met 2025 (specifiek voor de 13 fte PIDI t/m 2025). Voor betreffende uitvoeringskosten ontstaat er dus een dekkingsbehoefte vanaf 2025 / 2026. Voor deze kosten zijn eerder nog geen middelen toebedeeld vanuit het klimaatfonds.

	# fte	Looncomponent	Overhead	totaal
Aanpak cluster 6 (vanaf 2025)	2	€ 214.000	€ 50.560	€ 264.560
Versterking PIDI taken (vanaf 2025)	6	€ 642.000	€ 151.800	€ 793.800
PIDI taken (vanaf 2026)	13	€ 1.391.000	€ 328.276	€ 1.719.276

Programma NPVI (vanaf 2025)	10	€ 1.070.000	€ 252.520	€ 1.322.520
Subtotaal		€ 3.317.000	€ 783.156	€ 4.100.156
Stafcomponent		€ 298.530	€ 70.484	€ 369.015
Totaal		€ 3.615.530	€ 853.640	€ 4.469.171

NB. er is gerekend met gemiddeld S12 (conform HOT € 107.000 per fte), een overhead tarief van € 25.300 en een opslag voor de staf van 9%.

Zie voorgenomen organisatiebesluit directie verduurzaming industrie.

	Cumulatief	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Verder
Kas	25,2	0	2,7	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	PM
Verplichting	25,2	0	2,7	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	PM

- Ga in op de verhouding kas en verplichtingen, zowel in ordegrootte als in de tijd. Indien cumulatieve verplichtingenbedrag hoger is dan cumulatieve kas bedrag, graag toelichten waarom dit noodzakelijk is.

N.v.t.

Link met normeren en beprijzen

- Beschrijf wat alternatieven voor subsidie zijn om het beoogde doel te bereiken, bijvoorbeeld normerende of beprijzende maatregelen. Licht toe waarom deze niet of minder doeltreffend zijn of deze alternatieven tegen hogere (maatschappelijke kosten) het door de maatregel beoogde doel bereiken.

n.v.t.

- Als subsidie echt nodig is, licht toe in hoeverre de doelmatigheid afhankelijk is van eventuele normering of beprijzing en hoe daar rekening mee wordt gehouden.

n.v.t.

- Indien de doelmatigheid van de maatregel afhangt van voortgang op het gebied van normeren of beprijzen, licht de voortgang en planning toe op dat gebied (benoem verschillende stadia, zoals Kamerbrief met aankondiging, internetconsultatie parameters, Ministerraad, parlementaire behandeling en inwerkintreding).

n.v.t.

Inschatting kwantificeerbare gevolgen t.o.v. klimaatmaatregelen zoals die zijn meegenomen in de KEV

- Geef in de tabel aan hoeveel CO₂-reductie vanaf 2030 structureel jaarlijks behaald wordt met het zelfstandige effect van de maatregel. Eventuele reductie-effecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld. N.v.t.
- Geef in de tabel aan wat de invloed van de maatregel is op het structurele energiegebruik vanaf 2030 (+ is besparing t.o.v. normalsituatie). Eventuele besparingseffecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld. N.v.t.
- Voeg een onderbouwing toe van de berekening van het broeikasgaseffect, energiegebruikseffect of ander effect, inclusief bronverwijzing. N.v.t.

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	Jaarlijks structureel vanaf 2030*
CO ₂ -reductie (jaarlijks)							
Energiebesparing in PJ t.o.v. energiegebruik							

* Hiermee wordt de jaarlijkse structurele reductie vanaf 2030 bedoeld (dus niet cumulatief). Graag aangeven of de reductie echt structureel is (oneindig), of dat het bijv. een OPEX-subsidie is die op een gegeven moment afloopt en vanaf dan niet meer reduceert.

- Wat is de jaarlijkse structurele CO₂-reductie en energiebesparing per miljoen euro subsidie?

n.v.t.
Staatssteuntoets
n.v.t.
 criterium 4. Uitvoerbaarheid
<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf welke uitvoeringsinstantie de maatregel gaat uitvoeren. Is hier al contact over? Wat zijn de risico's voor de uitvoering volgens de uitvoerende organisatie? De maatregel zal worden uitgevoerd door de EZK organisatie, het wervingsproces is reeds opgestart. Onderbouw waarom de maatregel op korte termijn juridisch en technisch uitvoerbaar is (bijv. afgeronde staatssteuntoets, arbeidsmarktcapaciteit, capaciteit uitvoeringsorganisaties en technisch). Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt (schaarste in voldoende aanbod gekwalificeerd personeel) kunnen van invloed zijn op de mogelijkheden om de directie tijdig voldoende bemenst te krijgen. Tot op heden loopt het wervingsproces voorspoedig.
 criterium 5. Additionaliteit t.o.v. bestaand beleid
<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf relevante Kamerbrieven, programma's of andere beleidsstukken waar deze maatregel uit volgt. Nationaal Programma Verduurzaming Industrie, kamerbrief 24 maart 2023 Stand van zaken Nationaal Programma Verduurzaming Industrie, kamerbrief, 14 juli 2023 Beschrijf hoe de maatregelen additioneel is aan klimaatmaatregelen die zijn vastgesteld en gefinancierd vóór het Coalitieakkoord (1 januari 2022). De uitbreiding van de formatie is aanvullend op de al beschikbare formatie. Beschrijf de samenhang van het instrument met andere bestaande of beoogde instrumenten die (gedeeltelijk) hetzelfde doel dienen. Personele inzet moet gezien worden in samenhang met de diverse andere instrumenten die worden ingezet voor de verduurzaming van de industrie, zoals de maatwerkaanpak, het programma infrastructuur duurzame industrie, diverse subsidie instrumenten.
 criterium 6. Duur van de maatregelen in relatie tot de tijdelijkheid van het fonds
<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf hoe de duur van de maatregelen past bij de tijdelijkheid van het fonds (betreft het incidentele uitgaven of heeft de maatregel een structurele doorwerking via onomkeerbare afspraken en/of juridische verplichtingen)? Het klimaatfonds betreft incidentele middelen. Voorstel is om de uitbreiding van de formatie tijdelijk te dekken uit het klimaatfonds, namelijk t/m 2030. Dit is een belangrijke mijlpaal voor de klimaatdoelstellingen. Voor de periode na 2030 dient nog een oplossing te worden gevonden.
 Gevolgen voor brede welvaart (wordt betrokken bij de beoordeling van criterium 2-4)
 Klimaatrechtvaardigheid
<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf waar de middelen direct en indirect terecht komen. Middelen kunnen bijvoorbeeld neerslaan bij bedrijven (mkb of industrie), maatschappelijke organisaties of burgers (lage, midden, of hoge inkomens). Licht indien mogelijk de verhouding toe. Middelen komen in directe zin terecht bij medewerkers en indirecte zin bij bedrijven die investeringen doen om te verduurzamen en daarmee een bijdrage leveren aan de klimaatopgave van Nederland Ga in op de invloed van de maatregel op volgende generaties en in andere landen. Gebruik hiervoor de thema's uit de generatietoets bij het MJP 2024. Het NPVI draagt bij aan de verduurzaming van bedrijven. Door ervoor te zorgen dat bedrijven voldoen aan de klimaatdoelen, kunnen we ervoor zorgen dat er een plek in NL is voor duurzame industrie, inclusief blijvende werkgelegenheid voor toekomstige generaties. Benoem welke verdelingsprincipes uit het rapport van de WRR ten grondslag ligt aan deze maatregel (meerdere principes kunnen van toepassing zijn).
PM
<ul style="list-style-type: none"> Licht toe waarom voor dit verdelingsprincipe is gekozen en niet voor andere. De overheid legt de bedrijven een verplichting op om bij te dragen aan het beperken van klimaatverandering. Dit zijn bestaande bedrijven die hier gevestigd zijn en de juiste

vergunningen hebben en daarmee bestaande rechten. De bedrijven spannen zich daarbij in om evenredig bij te dragen.
Werkgelegenheid en de ontwikkeling van de economie
<ul style="list-style-type: none"> Indien van toepassing, beschrijf de invloed op werkgelegenheid inclusief scholing en opleiding van werknemers en de invloed van de maatregel op de ontwikkeling van de economie. Kwantificeer waar mogelijk <p>De maatregel leidt tot een toename van de werkgelegenheid bij de Rijksoverheid.</p>
Energiesysteem en betrouwbaarheid van de energievoorziening
<ul style="list-style-type: none"> Indien relevant, beschrijf de consequenties van de maatregel op het energiesysteem en de betrouwbaarheid van de energievoorziening. Kwantificeer waar mogelijk. <p>N.v.t.</p>
Andere neveneffecten
<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf bijvoorbeeld de consequenties van de maatregel op stikstofuitstoot of biodiversiteit. Kwantificeer waar mogelijk. <p>N.v.t.</p>
Overig
Afstemming met externe partijen
<ul style="list-style-type: none"> Met welke partijen is ambtelijk en politiek contact geweest over de vormgeving van de maatregel? Bijv. bedrijven, NGO's, burgers, jongerenorganisaties, etc. Licht toe waar dit contact uit bestond. <p>Bij het opstellen van het NPVI is uitgebreid contact geweest met diverse actoren, zowel binnen de overheid als daarbuiten (maatschappelijk middenveld, bedrijven).</p>
Planning
<ul style="list-style-type: none"> Wat is de verwachte inwerkingtreding voor de maatregel, hoe ziet het proces eruit, inclusief tussenstappen? <ul style="list-style-type: none"> Bijv. wanneer wordt de subsidieregeling aan de Tweede Kamer gestuurd? Wanneer treedt de subsidieregeling in werking? Wanneer eindigt de subsidieregeling? Wat is dan bereikt?   <p>N.v.t.</p>
Evaluatie
<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf op welke manier/moment er monitoring en evaluatie plaatsvindt. Indien de maatregel aansluit bij bestaande processen, licht deze toe. <p>Er wordt periodiek gemonitord, richting 2030 moet er ook een goed beeld zijn met betrekking tot de benodigde formatie en dekking voor de periode na 2030.</p>

Bijlage fiche formatie Maatwerkaanpak en NPVI

Een boost geven aan de verduurzaming van de industrie in Nederland. Dat is het doel van team maatwerkafspraken verduurzaming industrie. In het coalitieakkoord is opgenomen dat we maatwerkafspraken maken met de tien tot twintig grootste uitstoters van broeikasgassen in de industrie. De minister wil tot overeenkomsten komen met bedrijven die in Nederland een stap extra willen zetten. Extra CO2 reductie in 2030 en/of grootschalige technologische doorbraakprojecten richting klimaatneutrale en circulaire productie in 2040/2050. Hierbij staan de industriële bedrijven zelf aan de lat voor hun verduurzamingsopgave. De verduurzaming van deze bedrijven vraagt om grote en vaak complexe investeringen, waarbij de bedrijven tegen meerdere knelpunten aanlopen. De maatwerkaanpak samen met het Nationaal Programma Verduurzaming industrie is bedoeld om te helpen om de coördinatieproblemen waar ambitieuze bedrijven tegenaan lopen op te lossen. De maatwerkaanpak richt zich op de afspraken met individuele bedrijven. Het Nationaal Programma is gericht op versnelling van de besluitvorming, realisatie van infrastructuur en versnelling van investeringsbeslissingen. Het nationaal programma zorgt ervoor dat de randvoorwaarden op orde komen zodat bedrijven hun investeringsbeslissingen kunnen nemen. De maatwerkaanpak en het programma zijn een aanvulling op al bestaand beleid.

Met de maatwerkeraanpak worden de grootste industriële uitstoters in Nederland uitgedaagd plannen te maken om sneller fors minder CO₂ uit te stoten en daarnaast bij te dragen aan een gezonde en veilige leefomgeving, waarbij in het bijzonder aandacht is voor stikstofreductie (EoP's). Vervolgens moeten deze plannen concreet en gedetailleerd uitgewerkt worden om zo tot maatwerkafspraken te komen (JLOI's). Met de maatwerkeraanpak, zetten de grootste industriële uitstoters een extra stap om sneller minder CO₂ uit te stoten bovenop het Klimaatakkoord. Daarnaast dragen zij bij aan een gezonde en veilige leefomgeving. Het komen tot bindende maatwerkafspraken vraagt om commitment: van de bedrijven en de overheid. Het uitgangspunt van de maatwerkeraanpak is wederkerigheid. Bedrijven vragen om (ondersteuning ten behoeve van) realisatie van de benodigde randvoorwaarden om hun verduurzamingsprojecten te realiseren. De huidige knelpunten om sneller te verduurzamen moeten worden opgelost, onder andere via het hiervoor opgezette Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI). Hiervoor wordt de onderstaande capaciteit ingezet.

- 15 fte dealteams. Per industrieel cluster (5 clusters, per cluster 3 fte) voor top 20 grootste uitstoters. Werkzaamheden: uitwerken ambities/opstellen Expression of Principles, uitwerking/Joint Letter of Intent en realisatiefase/bindende maatwerk afspraken.
- 5 fte centraal team: ontwikkelen aanpak, juridische en financiële zaken, knelpunten oplossen, politiek-bestuurlijke advisering enz.
- 5 fte uitbreiding maatwerkeraanpak naar top 30
- 1 fte programmamanager nationaal programma verduurzaming industrie
- 4 fte analisten gericht op de industrieroutes voor verduurzaming, oplossen gerichte knelpunten bij bedrijven rond investeringsbeslissingen en keuze voor verduurzamingsstrategie
- 4 fte portfolio en monitoringsteam voor het maken en onderhouden van de routekaart met knelpunten verduurzaming industrie en het opzetten van een monitoringsysteem
- 1 fte communicatiedeskundige gericht op stakeholdersmanagement/ betrokken partners van maatwerkafspraken en in de industriële clusters

Opbouw en uitbouw van het programma vond plaats na de verdeling van de eerdere uitvoeringskosten van het programma.

Financiële gevolgen 2025-2030 per jaar

	# fte	Looncomponent	Overhead	totaal
Maatwerk/NPVI (vanaf 2025)	35	€ 3.745.000	€ 885.500	€ 4.630.500
Stafcomponent		€ 337.050	€ 79.695	€ 416.745
Totaal	35	€ 4.082.050	€ 965.195	€ 5.047.245

NB. er is gerekend met gemiddeld S12 zoals opgenomen in VOB van dVI (conform HOT € 107.000 per fte), een overhead tarief van € 25.300 en een opslag voor de staf van 9%.

Afbouwpad

Richting 2030 is de directie op dit moment nog volop bezig met het maken van maatwerkafspraken en de opbouw van het programma. Gaandeweg zullen de werkzaamheden verschuiven naar beheer en monitoring van de gemaakte afspraken. Richting 2030 zal via natuurlijk verloop het werk aan de maatwerkafspraken worden afgebouwd en zal er een verschuiving van fte's plaatsvinden naar andere opgave en werkzaamheden binnen de directie.

Opschaling nieuwe industrie

FICHEFORMAT	TITEL MAATREGEL Opschaling nieuwe industrie
	PERCEEL
	Indienend departement: MEZK
Omschrijving maatregel: Ondersteuning financiering nieuwe duurzame industrie	
Beoogde vormgeving	
<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf de maatregel waarvoor middelen gevraagd worden (beoogde vormgeving). Om tot de 2050 Klimaatneutrale circulaire economie te komen zijn nieuwe productietechnieken, grondstoffen, en producten nodig. Investerings in nieuwe industrie is daarom één van de prioriteiten van beleid voor de verduurzaming van de industrie. Dit vergt niet alleen ombouw van bestaande installaties, maar tevens investering in opbouw van nieuwe bedrijvigheid. <p>Afgelopen jaren zien EZK en NFIA steeds meer investeringen buiten NL landen. Om de ervaring te ondersteunen wordt in 2024 een onderzoek uitgezet dat het marktfalen breder in kaart moet brengen en de mogelijkheid voor een standaardregeling te ontwikkelen.</p> <p>NFIA geeft aan dat bedrijven vragen om een heldere, gerichte aanpak die langjarig perspectief biedt en risico's wegneemt die buiten het bereik van het normale ondernemerschap vallen. Met onderhavige maatregel wordt voorzien in een instrument voor de bedrijven die vanuit maatschappelijk- en beleidsperspectief zeer gewenst zijn, maar niet tot financiering kunnen komen. De inzet is met het instrument een doelmatige, resultaatgerichte integratie met ander financieringsinstrumenten en financiers te bereiken. Dit sluit aan bij de reeds bestaande initiatieven en beleid voor nieuwe industrie, circulaire economie en scale-ups, zoals aan de Kamer is gecommuniceerd³⁴⁵. Belangrijker is dat de Kamer vraagt naar actief beleid op "cluster 7" ofwel "de industrie van de toekomst" en de focus van MEZK en MKE op het toekomstig verdienvermogen van Nederland ligt³⁴⁶.</p> <p>Er is instrumentarium voor demonstratie van technologie (via bijv. de DEI+ regeling) en voor grootschalige uitrol na bouw van de eerste fabriek (bijv. de SDE++). Maar juist in de tussenliggende fase, de zogenoemde late fase van opschaling (d.w.z. bouw van de eerste fabriek), is voor nieuwe technieken onvoldoende ondersteuning beschikbaar. Voor grootschalige projecten is de NIKI in ontwikkeling. Daarnaast richt een groot deel van het instrumentarium zich op directe emissiereductie (scope 1), terwijl de nieuwe industrie ook nieuwe spelers en circulaire initiatieven nodig heeft. Dit komt bovenop de overige onzekerheden als wet- en regelgeving, vergunningverlening etc. waar juist deze -nieuwe- industrie mee geconfronteerd wordt. Huidige instrumenten missen ook flexibiliteit. Groeiende ondernemingen trekken in verschillende fases van ontwikkeling andere financiers aan. Het instrument moet adaptief zijn en een rol kunnen spelen bij de specifieke ontwikkelfase van een bedrijf. Bij herfinanciering kan ook blijken dat de markt het overneemt en er afscheid genomen wordt van de overheid.</p> <p>Voor de kleinere opschalingen met name gericht op circulaire industrie en volledig nieuwe materialen, wordt de in dit fiche beschreven maatregel beoogd. Het gaat hier om het overbruggen van een financiële behoefte in aanvulling op bijvoorbeeld de DEIXL, voor ondersteuning van de late fase opschaling. Het is expliciet de bedoeling dat er een instrument wordt opgesteld dat naast de overheidsinterventie private financiering tot stand kan brengen (vb. InvestNL, ROM's, banken, ventures). Dit instrument zal daarom een generieke basis hebben bestaande uit een generiek afwegingskader en een standaard pallet aan financieringsmogelijkheden. De bedoeling is dat deze "toolbox" samen met marktfinanciering tot een definitief pakket aan financieringsproducten leidt ("blended finance").</p> <p>In 2024 zal een onderzoek worden uitgezet om het marktfalen te bevestigen, maar vooral om de exacte vormgeving te ondersteunen. .</p> <p>Er wordt een afwegingskader, standaard procedure en voorwaarden gesteld, die momenteel in ontwikkeling zijn. Het basiskader wordt schematisch weergegeven bij het kopje "doelmatigheid". Dit (B&I) kader wordt in samenwerking met Directie O en directie TOP geoptimaliseerd en</p>	

³⁴⁵ Dat het kabinet werkt aan maatregelen voor stimulering van de circulaire economie, anders dan subsidie, is reeds bescheven in de kamerbrief van 5 april 2022 "verduurzaming van de industrie" met kenmerk GBI-TOP / 22050376. Het belang van scale-ups wordt benadrukt in "Perspectief op de Nederlandse economie – 30 juni 2023 - kenmerk GED-AEP / 26974014"

³⁴⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 29 826, nr. 178

vervolgens afgestemd op het instrument. Het kader zorgt voor gestructureerde, te verantwoorden ondersteuning en voorkomt een te grote inzet op individuele casuïstiek.

Leg indien relevant uit om welke technologie het gaat en welk TRL-niveau het betreft.

- De verduurzaming van de industrie vindt plaats in een zeer dynamische omgeving. Echter, de markt pakt investeringen in circulaire industriële productie en productie van nieuwe materialen die nodig zijn voor de opbouw van nieuwe industriële te beperkt op.
  - Dergelijke schone technologie (zogenoemde 'cleantech') projecten lopen vaak vast in de late opstartfase, die een hoge kapitaalbehoefte, een lange tijd om het project marktrijp te maken en een hoog risicoprofiel kent ten opzichte van de financieringsbereidheid. Let wel, een pilot kent meestal "maar" een investeringsbedrag van rond de € 20 mln, terwijl opschaling eerder richting de € 200 mln tendeert.
  - Het financieringsinstrument is technologie neutraal en sluit aan bij de voor de industrie relevante elementen uit het Klimaatakkoord . Steun uit dit instrument is altijd additioneel aan bestaand instrumentarium en mag niet een rol vervullen van een ander instrument. Bijvoorbeeld: het is niet mogelijk om subsidie voor een project dat ook DEI+ had kunnen aanvragen te krijgen uit deze regeling. Wel is het mogelijk om een project dat bijvoorbeeld DEI+ financiering ontvangt aan te vullen met een lening of garantie uit dit instrument om de ontwikkeling te versnellen.
  - TRL 7-8 (late opstartfase).
  - De beoogde investeringen leiden vaak tot indirecte CO2-reductie. Echter, door het stimuleren van circulaire projecten (maar ook bio-based input bijvoorbeeld) zijn er
    - (i) minder productie/grondstoffen nodig,
    - (ii) hoeven er minder materialen geïmporteerd te worden;
    - (iii) daalt door een groter aanbod van nieuwe schonere producten de vraag naar producten met een hoge ecologische voetafdruk; en
    - (iv) Nieuwe bedrijvigheid heeft een aanzuigende werking op nieuwe bedrijvigheid.
  - Vooral (iii) is interessant vanuit het perspectief van directe (scope 1) emissiereductie, omdat nieuwe productie (schoon) oude productie (vervuilend) kan vervangen.
  - Een voorbeeld van (iv) is bedrijf Innocent, die in haar nieuwe fabriek in Nederland revolutionaire koel en productietechnieken heeft verwerkt. Ook past het bedrijf nieuwe verpakkingen toe, heeft het haar transportbewegingen vrijwel volledig geëlektrificeerd en zoekt het nieuwe circulaire verwaarding voor haar restproducten. Dit doet zij allemaal met Nederlandse bedrijven en instellingen.
  - Prioritering van projecten gaat naar verwachting op basis van volgorde van aanvragen die succesvol het toetsingskader hebben doorlopen.
- Indien het gaat om een maatregel waar eerder middelen uit het Klimaatfonds voor zijn toegekend, licht toe wat waarom aanvullend nodig is.
Nvt

Doelstelling

- Beschrijf aan welk bestedingsdoel van [artikel 2 van de Tijdelijke wet Klimaatfonds](#) de maatregel bijdraagt (2a, 2b of 2c).

De maatregel draagt bij aan het stimuleren van de implementatie van technieken voor energie-efficiëntie en het stimuleren van de toepassing van hernieuwbare energie en overige broeikasgas-reducerende en circulaire technieken en -maatregelen in het bedrijfsleven.

- Beschrijf hoe de maatregel bedraagt aan de operationele doelstelling van het perceel waaronder de maatregel wordt ingediend. Indien de maatregel aan de operationele doelstelling van meerdere percelen bijdraagt, licht dit toe.

Deze maatregel draagt bij aan de verduurzaming van de industrie, door de ondersteuning van innovatie. Het gaat hier hoofdzakelijk over ondersteuning van innovatief MKB. Het gaat hier om ondersteuning van technieken en productieprocessen die passen in het 2050 toekomstbeeld van de klimaatneutrale, circulaire industrie.

Deze maatregel maakt het ook mogelijk om innovatieve ondernemingen uit het buitenland aan te trekken. Gewenste nieuwe bedrijven die zich in Nederland willen vestigen en aangeven dat ze vastlopen zouden geholpen kunnen zijn met dit instrument.

Criterion 1. Overeenstemming met klimaatplan

- Beschrijf of de maatregel in overeenstemming is met het klimaatplan, bedoeld in artikel 3 van de Klimaatwet.

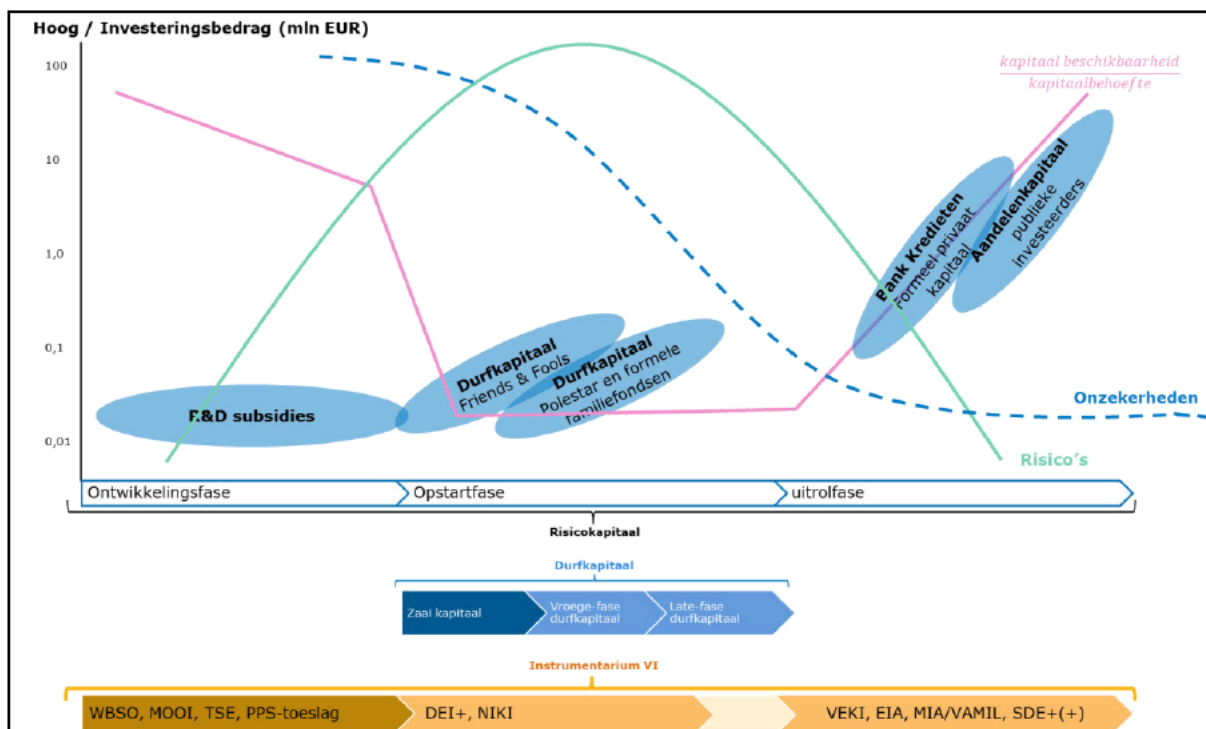
De maatregel is in overeenstemming met het klimaatplan art 3 en is integraal onderdeel van het te voeren klimaatbeleid en het realiseren van de daarbij horende doelstellingen.

- De voorgestelde maatregel beoogt een concrete en versnelde introductie van investeringen van de voor realisatie van het klimaatplan benodigde productiemiddelen. Hiermee wordt voorzien in een instrument dat risico in de late opschalingsfase kan wegnemen, waardoor marktfinanciering tot stand kan komen. De marktfinanciering en de steun uit het instrument vormen dan samen een geheel van financiering (blended finance). De overheidssteun kan bestaan uit een lening, garantie en eventueel een stukje subsidie.
- Bij alle investeringen wordt -indien mogelijk- uitgegaan van hernieuwbare energie en hernieuwbare grondstoffen. Daarnaast moeten de projecten minstens zo duurzaam zijn als de ETS benchmark voorschrijft, energie efficiënt zijn ten opzichte van de alternatieve techniek en in lijn zijn met de Nederlandse klimaatdoelen. Een groot deel van de ondersteuning zal de circulaire productie stimuleren (scope 3) en gericht zijn op de 2050 doelstelling voor een klimaatneutrale economie. De maatregel richt zich dus niet primair op directe emissiereductie (scope 1) of directe energiebesparing voor 2030.
- De investeringen leiden tot zorgvuldige omgang met grondstoffen en energie en beogen duurzame productie met gebruik van de nieuwste inzichten rondom het beperken van klimaatverandering.
- De gebruikte producten en productiewijze die door de regeling ondersteund worden zijn innovatief en klimaatvriendelijk. De regeling beoogt juist het versnellen van marktintroductie van dit soort producten.
- De meeste investeringen zijn, als vrijwel alle investeringen, onderdeel van een Europese markt. Dat betekent dat investeringen hier moeten concurreren met investeringen elders in Europa. Nederland wil leidend zijn op deze nieuwe markten. Zo zal de maatregel zich vooral focussen op de groeimarkten, waar op dit moment een studie naar wordt gedaan. Dit onderzoek richt zich dus op bedrijfseconomische aspecten, waarna beleid, inzet van middelen en eventueel de (klimaatfonds) middelen meer strategisch kunnen worden ingezet.
- De beoogde investeringen dragen bij aan het toekomstig verdienvermogen van Nederland. Door directe groene productie, maar ook door indirecte dienstverlening wordt toekomstige **werkgelegenheid** veiliggesteld. De nieuwe bedrijvigheid is vaak kennisintensief en stimuleert **kennisontwikkeling** bij bedrijven en onderzoeksinstellingen. De nieuwe bedrijven stellen nieuwe vragen aan de arbeidsmarkt en dragen op die manier bij aan **scholing en ontwikkeling** in nieuwe en oude onderdelen van de economie, vooral ook in de maakindustrie en 'blue collar' beroepen.
- Ontwikkeling van deze bedrijvigheid in Nederland verlaagt de kans op strategische afhankelijkheid van derde landen. Onverwacht hoge prijzen door mondiale verstoringen worden hierdoor gedempt.
- Investeringen in deze bedrijven hebben ook een multiplier effect op andere partners in de keten. Zo kunnen nieuwe biotopen en samenwerkingsverbanden ontstaan. Te denken valt aan wetenschappers, constructeurs, grondstofleveranciers en andere partners. In vrijwel alle gevallen waren juist deze bedrijven launching customer³⁴⁷ of partner in innovatie. (Voorbeeld: Food fabriek Innocent dat hierboven reeds besproken is).

Criterion 2. Doeltreffendheid

- Leg uit en onderbouw (waar mogelijk met behulp van wetenschappelijke bronnen, inclusief bronverwijzing), hoe de maatregel het beoogde doel van de maatregel realiseert (causale verband tussen deze maatregel en het beoogde doel).

³⁴⁷ Dit is een klant die rugwind geeft de marktintroductie. Het is dus meer dan een grote afnemer, maar een afnemer die een eerste stap bij marktintroductie durft te zetten en daarbij risico voor daaropvolgende afnemers laat afnemen.

- Nodige investeringen in nieuwe bedrijvigheid worden opgehouden of verstoord in hun ontwikkeling door het ontbreken van financieringsmogelijkheden.
- Dit komt doordat in de opstartfase die zich tussen R&D en de uitrol (kort volgend op FID) bevindt:
  - (i) er zeer hoog risico wordt ervaren, wat bij schone technologie projecten versterkt wordt door een disconnectie met huidig beleid op het gebied van bijvoorbeeld afval, zeer zorgwekkende stoffen, logistiek en recycling;
  - (ii) Er geen zekerheden geboden kunnen worden die banken, InvestNL en investeringsfondsen vereisen;
  - (iii) Participatie door commerciële partijen (zoals afnemers) pas plaatsvindt als toepassing (na opschaling) bewezen is; en
  - (iv) financiers nieuwe technieken nog moeilijk kunnen waarderen.
- Onze instrumenten richten zich op:
  - (i) R&D;
  - (ii) Vroege fase financiering (begin opstartfase);
  - (iii) Uitrolofase; en
  - (iv) Hoofdzakelijk directe CO2 reductie (scope 1)

Het voorgestelde instrument komt tegemoet aan deze knelpunten door beschikbaar te zijn voor de late opschalingsfase. Door als overheid op dat moment in te stappen, gebaseerd op praktijkervaring van NFIA, ROM's en EZK, komen er doorgaans ook private investeringen makkelijker vrij. Nader onderzoek wordt gedaan het vormgeven van een generiek pakket aan mogelijkheden te creëren voor het verlagen van het risicoprofiel voor investeringen in de late opschalingsfase door middel van overheidsinterventie (leningen/garanties/subsidie) te ontwikkelen. Zodat complexe financieringsvraagstukken die in deze late opschalingsfase van toepassing zijn op een generieke manier op te lossen. Dit is onderdeel van de ontwikkeling van het instrument waar in dit fiche steun voor wordt gevraagd.

Criterion 3. Doelmatigheid

Efficiënt gebruik van middelen

- Onderbouw dat met deze maatregel het door de maatregel beoogde doel tegen zo min mogelijk (maatschappelijke) kosten wordt gerealiseerd (i.e. hoe wordt gezorgd dat efficiënt gebruik wordt gemaakt van beschikbare middelen)?

De voorgestelde maatregel wordt alleen ter beschikking gesteld na een aanvraagprocedure die wordt getoetst door RVO aan de hand van een afwegingskader. Aangezien de overheidssteun altijd onderdeel is van een geheel aan financieringsproducten binnen een pakket, zullen andere

organisaties zoals InvestNL en groenvermogen ook een beoordeling van het project doen. Dit is dan ten behoeve van hun eigen deel van het pakket.

Daarbij wordt altijd bekeken of er geen ander instrument is dat meer geëigend is; als er een ander geschikter instrument is, kan op slechts een van de twee een beroep worden gedaan. Beleidsmedewerkers zullen altijd berokken zijn bij de eerste stappen van het proces, waarin onder andere naar de maatschappelijke wenselijkheid van een project wordt gekeken. Ook zal beleid richting geven in het soort projecten dat gesteund moet worden, bijvoorbeeld gebaseerd op de geïdentificeerde groeimarkten.

Belangrijk is dat het verstrekken van subsidie als een last-resort wordt gezien. Allereerst zullen de mogelijkheden voor het inzetten van een lening of garantie worden onderzocht. Daarnaast wordt er uitgegaan van blended finance. Dit betekent dat de maatregel alleen wordt toegepast als het gecombineerd kan worden met een breder pakket aan financieringsinstrumenten uit de private en publieke sector. Het subsidiegeld trekt dus **altijd** ander geld aan. Op deze manier zal geborgd worden dat er een deel van de middelen terugvloeit naar de overheidskas (aflossen lening) of niet onnodig wegvloeit (garantie leidt alleen in het geval van voldoen aan de voorwaarden tot een kasuitgave).

- Zijn er mogelijkheden voor publieke (bijv. EU-gelden, InvestNL) of private cofinanciering? Hoe worden die door de gekozen vormgeving benut?

Op dit moment is het risico voor private partijen voor het soort investeringen dat dit instrument beoogd te ondersteunen te groot en zijn er in het publieke domein vaak onvoldoende ondersteuningsmogelijkheden. Het instrument is daardoor een aanvulling op publieke gelden, zoals EU-gelden en InvestNL.

Voor EU-subsidieregeling (bijvoorbeeld JTF) is cofinanciering essentieel. De cofinanciering is voor het type projecten dat in dit fiche wordt beschreven niet altijd toegankelijk. Indien er een garantie wordt afgegeven vanuit rijksoverheid of een achtergestelde lening zou cofinanciering wel tot stand komen. Het instrument heeft daarom een groot potentieel om andere gelden "los" te maken. Een voorbeeld is bedrijf A. Door een lening vanuit rijksoverheid kan de ontbrekende cofinanciering via InvestNL tot stand komen, die nodig is voor het effectueren van het reeds toegezegde JTF.

De opdracht en de mogelijkheden van InvestNL zijn niet geschikt voor dergelijke projecten. Er zijn daardoor voor zowel de voor omvang als het risicoprofiel van de financieringen (rendementseis) onvoldoende mogelijkheden om deze investeringen adequaat te ondersteunen. InvestNL kan wel een partner zijn bij inzet van het instrument. Op dit moment wordt onderzocht of de activiteiten van InvestNL kunnen worden uitgebreid in samenspraak met Directie Ondernemerschap.

- Waarom is er gekozen voor deze vorm van subsidie? Zet dit af tegen bijv. een lening of *contract for difference*.

Subsidie is het last resort voor dergelijke projecten. Indien mogelijk wordt er ook ingezet op leningen en garanties of een combinatie hiervan. Het instrument zal derhalve allereerst dienen om blended finance mogelijk te maken, waarbij verschillende financiële producten en partijen gezamenlijk tot een financieringspakket komen.

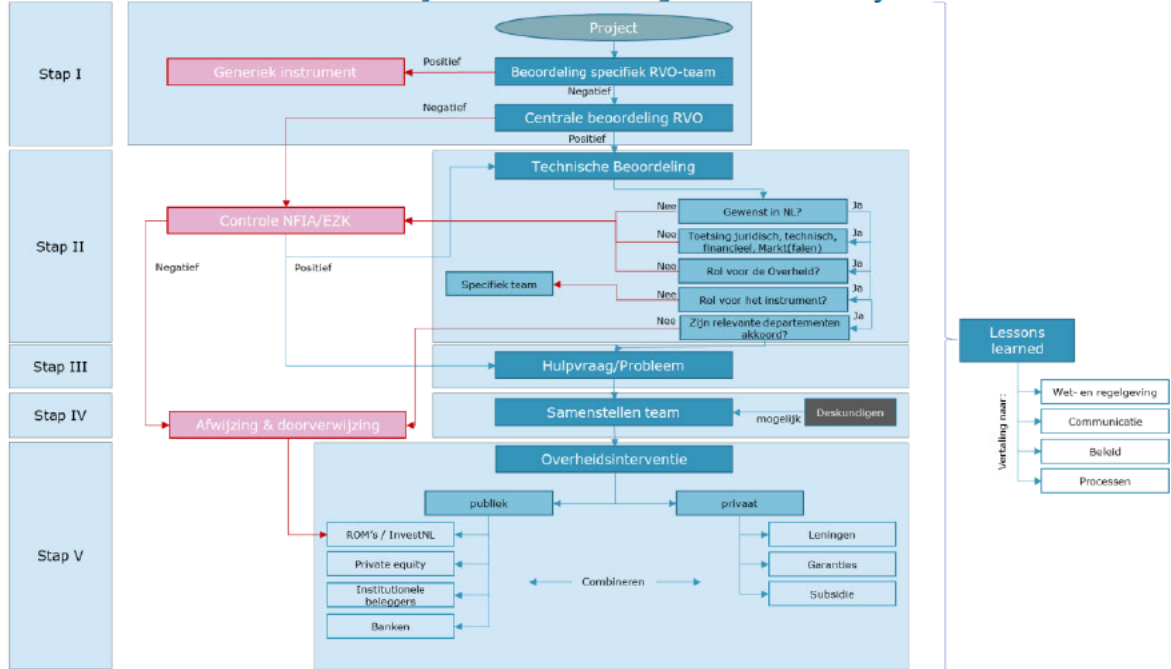
- Beschrijf hoe geborgd wordt dat de maatregel additioneel is aan private investeringen. Hoe wordt voorkomen dat de maatregel private investeringen verdringt?

Ten eerste is het maximale steunbedrag (in de vorm van een garantie, lening of subsidie) nooit toereikend om de late opschalingsfase in zijn geheel te financieren. Het gaat nadrukkelijk om een deel ervan, bedoeld om een pakket van financieringsinstrumenten uit private en publieke middelen (blended finance) mogelijk te maken.

De maatregel wordt alleen ingezet als de private financieringsmarkt aantoonbaar faalt. De maatregel zal daardoor in alle gevallen additioneel zijn aan private en publieke middelen. Dit kan expliciet worden opgenomen in de voorwaarden.

Additionaliteit aan bestaande financieringsmogelijkheden wordt geborgd door het aflopen van een afwegingskader door het team verduurzaming industrie projecten. Allereerst zullen projecten die door bestaand generiek instrumentarium gesteund kunnen worden of waar geen marktfalen aanwezig is, niet worden ondersteund. Procedureel: aan de hand van een toets op

het business model en financieringsmemorandum wordt het risicoprofiel getoetst en beoordeeld of overheidsinterventie noodzakelijk is. Relevante vragen in dit kader zijn:

Financiële consequenties

- Geef het totaal geclaimde kas- en verplichtingenbedrag en de reeks aan in de tabel. EUR 45,7 mln verdeeld over 2 jaar. Echter, in het geval van leningen en garanties kan het zijn dat er middelen op termijn terugvloeien in de staatskas of dat er effectief geen middelen naar de bedrijven vloeien. Door de aard van de maatregel kunnen er geen exacte voorspellingen worden gedaan.
- Indien eerder voor deze maatregel middelen zijn toegekend uit het Klimaatfonds, benoem dit en geef het cumulatieve bedrag.

Nvt

- Onderbouw hoe de bedragen berekend zijn ($p \times q$)
Vanuit de ervaring van het team Verduurzaming industrie projecten (van EZK en RVO) gaat het vaak over bedragen om een blended finance pakket tot stand te laten komen. Daarbij is een overheidsbijdrage in de vorm van bijvoorbeeld een lening of subsidie van 5-12 mln in de regel voldoende. Met een bedrag van 45,7 mln over 2 jaar kunnen er een beperkte hoeveelheid investeringen worden ondersteund. Echter, bij succes van de regeling zijn wij voornemens deze uit te breiden dan wel samen te voegen met grotere programma's die voortkomen uit de verschillende beleidstrajecten rondom het thema "financiering".

Enkele voorbeelden van huidige onderhanden projecten die versneld hadden kunnen worden (geanonimiseerd):

- Project A (Techniek CCU voor nieuwe producttoepassingen): 10 mln
- Project S (Techniek voor nieuwe grondstoffen en materialen): 5 mln
- Project L (Techniek voor biobrandstoffen): 5 mln
- Project M (Metaalbedrijf): 10 mln

- Ga in op de verhouding kas en verplichtingen, zowel in orde grootte als in de tijd. Indien cumulatieve verplichtingenbedrag hoger is dan cumulatieve kas bedrag, graag toelichten waarom dit noodzakelijk is.

	Cumulatief	2024**	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Verder***
Kas	45,7		20	25,7					
Verplichting*	45,7		20	25,7					

* = moment waarop contractuele verplichting ontstaat.

**= in principe komen de middelen beschikbaar in 2025. Indien middelen in 2024 al nodig zijn, dit graag specificeren.

***= Indien uitgaven in de jaren na 2030 plaatsvinden, dit graag specificeren.

Link met normeren en beprijzen

- Beschrijf wat alternatieven voor subsidie zijn om het beoogde doel te bereiken, bijvoorbeeld normerende of beprijzende maatregelen. Licht toe waarom deze niet of minder doeltreffend zijn of deze alternatieven tegen hogere (maatschappelijke kosten) het door de maatregel beoogde doel bereiken.

Het gaat hier vaak om nieuwe bedrijven die nieuwe toepassingen brengen, er is derhalve geen normerende of beprijzende maatregel toepasbaar. Er is vaak nog geen markt(falen) om te beïnvloeden met normering, maar een markt(falen) dat introductie van nieuwe producten, grondstoffen en productieprocessen belemmerd. Om tot normering te komen van bepaalde producten is het noodzakelijk dat deze producten commercieel en technologisch uitontwikkeld zijn en derhalve breed toepasbaar zijn. Wel is het op de langere termijn denkbaar dat als er voor een specifiek product meerdere innovatieve oplossingen mogelijk zijn een normering bij de gebruiker van deze producten te stellen. Dit kan vraagzekerheid naar specifieke producten verzekeren, maar is bij eerste toepassingen en eerste markttoetredingen niet aan de orde. Immers normeren op een product dat door een te beperkte groep aanbieders wordt aangeboden, geeft risico tot mogelijk ongewenste marktmacht. Producten moeten zich eerst bewijzen voordat het genormeerd kan worden, of moeten een marktpositie krijgen voordat genormeerd kan worden.

Bijvoorbeeld circulaire verfproductie die nu langzaam op gang komt in Nederland. Het was in het verleden een voornemen om alleen circulaire verf aan te besteden bij de overheid. Dit is niet opgenomen in overheidsaanbestedingen, omdat er te weinig aanbieders waren. De aanbieders konden daardoor de prijs vragen die ze wilden, maar de markt werd niet uitgedaagd of had onvoldoende tijd om met concurrerende producten te komen. De toepassing is wel gepromoot en ondersteund, maar door het gebrek aan aanbieders niet verplicht gesteld. Op termijn is na een aantal jaren een verplichtende ingroeipad mogelijk. Zonder subsidie zou er überhaupt geen circulaire verf geweest zijn en zouden alle verfresten gewoon verbrand worden.

Een voorbeeld dat wel versterkend kan werken is de bijmengverplichting voor circulair plastic. Dit kan vraagzekerheid en betalingsbereidheid geven in de markt. Mogelijk kan dit de opschalingsfase iets versnellen. Echter, bij nieuwe innovatieve circulaire plastics, zal het probleem blijven bestaan dat de specifieke soort circulair plastic nog niet in de markt bewezen is, waardoor er nog altijd een markt(falen) in de late fase opschalingsfase blijft bestaan.

- Als subsidie echt nodig is, licht toe in hoeverre de doelmatigheid afhankelijk is van eventuele normering of beprijzing en hoe daar rekening mee wordt gehouden.

In het toetsingskader wordt rekening gehouden met marktvorming en marktpositie. Uiteraard wordt rekening gehouden met normeringen, bijvoorbeeld voor circulaire plastics. Echter, zoals hierboven aangegeven is het niet altijd mogelijk om te normeren, vooral vanwege marktmacht en concurrentieposities. In alle gevallen zal er vanuit deze maatregel ook eerst gekeken worden naar de mogelijkheden tot garanties en leningen, alvorens over te gaan op subsidie. Wel is het essentieel onderdeel van instrument dat beleid leert van de casuïstiek. Het is ondoenlijk om voor elke technologie specifiek te normeren, wel is het mogelijk om beleid continu te voeden met casuïstiek om lange termijn beleid in bijvoorbeeld de vorm van normeringen op eindproducten te optimaliseren.

- Indien de doelmatigheid van de maatregel afhangt van voortgang op het gebied van normeren of beprijzen, licht de voortgang en planning toe op dat gebied (benoem verschillende stadia, zoals Kamerbrief met aankondiging, internetconsultatie parameters, Ministerraad, parlementaire behandeling en inwerkintreding).

Gezien de diverse technieken is dit niet van toepassing. Uiteraard wordt in het toetsingskader meegenomen dat normeringen de marktontwikkeling en het verdienvermogen van de relevante aanbieders beïnvloeden, en derhalve de noodzaak tot financiering door de overheid. In veel gevallen is een combinatie van normeren en subsidies ook niet toegestaan (bijvoorbeeld biobrandstoffen)

Inschatting kwantificeerbare gevolgen t.o.v. klimaatmaatregelen zoals die zijn meegenomen in de KEV

- Geef in de tabel aan hoeveel CO₂-reductie vanaf 2030 structureel jaarlijks behaald wordt met het zelfstandige effect van de maatregel. Eventuele reductie-effecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld.

In principe gaat het hier om nieuwe productie. Het uitgangspunt is dat nieuwe bedrijvigheid al op zijn minst voldoet aan de benchmark, tevens wordt geëist dat de verduurzamingsplannen in lijn met de klimaatdoelen zijn. Echter, het gaat hier veelal om nieuwe bedrijvigheid en circulaire initiatieven. Hoewel er van nieuwe bedrijvigheid wordt verwacht dat de CO₂ uitstoot minimaal is, zal deze maatregel op het eerste gezicht niet tot directe CO₂ reductie leiden bij bestaande industrie. Echter, nieuwe productie (schoon) zal bestaande productie (vervuilend) overnemen, waardoor er een directe (scope 1) emissiereductie plaatsvindt.

Deze maatregel wordt daarnaast integraal meegenomen in de meetmethode en de systematiek van de overheid en derhalve wordt de CO₂ winst van de individuele investeringen gekwantificeerd en opgeteld bij het klimaatpakket. Dit is in lijn met instrumenten zoals de DEI+ en de VEKI.

Zeker omdat het hier blended finance betreft is de CO₂ reductie moeilijk toerekenbaar aan verschillende financieringsinstrumenten.

- Geef in de tabel aan wat de invloed van de maatregel is op het structurele energiegebruik vanaf 2030 (+ is besparing t.o.v. normalsituatie). Eventuele besparingseffecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld.

Nvt. Het is een maatregel die vele aspecten van het klimaatbeleid raakt, echter doordat het hier in de regel nieuwe bedrijvigheid betreft (vaak nieuwe fabrieken), ziet de maatregel niet op energiebesparing. Bij nieuwe investeringen zijn wij voornemens in de maatregel op te nemen dat de ondergrens van 50% CO₂ reductie t.o.v. de meest gebruikte technieken wordt gehaald. Dit betekent dat verreweg de meeste toepassingen minder energie verbruiken ten opzichte van de meest gebruikte technieken. Op de lange termijn is er daardoor sprake van forse CO₂ reductie en tevens efficiëntere processen.

Het primaire doel van de regeling is niet het reduceren van directe CO₂ emissies, maar het ondersteunen van nieuwe duurzame verdienmodellen en het versneld commercieel rijp maken van klimaatvriendelijke (bijv. circulaire) producten.

- Voeg een onderbouwing toe van de berekening van het broeikasgaseffect, energiegebruikseffect of ander effect, inclusief bronverwijzing. N.v.t.
- Wat is de jaarlijkse structurele CO₂-reductie en energiebesparing per miljoen euro subsidie?

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	Jaarlijks structureel vanaf 2030*
CO ₂ -reductie (jaarlijks)							
Energiebesparing in PJ t.o.v. energiegebruik							

* Hiermee wordt de jaarlijkse structurele reductie vanaf 2030 bedoeld (dus niet cumulatief). Graag aangeven of de reductie echt structureel is (oneindig), of dat het bijv. een OPEX-subsidie is die op een gegeven moment afloopt en vanaf dan niet meer reduceert.

Staatssteuntoets

- Beschrijf of er een staatssteuntoets nodig is en wat het proces is. Stem dit af met de juridische directie van uw ministerie. Doordat er sprake is van een instrument dat aanvult op verschillende private en publieke financieringsinstrumenten die samen een financieringspakket vormen (blended finance), afgestemd op de individuele situatie van de betreffende project, zal er voor iedere interventie een separate staatssteuntoets uitgevoerd worden door de staatssteuncoördinator en WJZ.

criterium 4. Uitvoerbaarheid

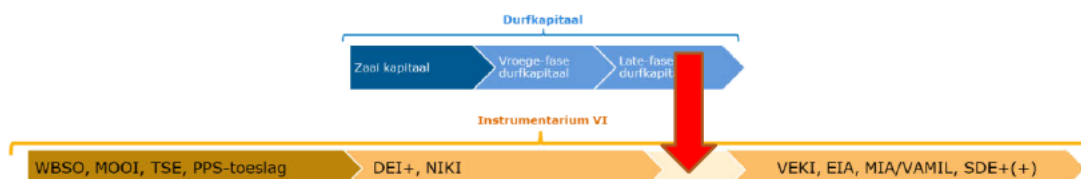
- Beschrijf welke uitvoeringsinstantie de maatregel gaat uitvoeren. Is hier al contact over? Wat zijn de risico's voor de uitvoering volgens de uitvoerende organisatie? RVO – PVI zal de maatregel uitvoeren. Er is een bestaand team dat het beschreven afwegingskader kent en tevens de businesscase kan beoordelen. Bij het toepassen van het afwegingskader en het kiezen van de juiste financiële oplossing zal dit team leidend zijn. Gegeven de omvang van het gevraagde budget zal er een beperkte extra last liggen bij RVO als uitvoerende instantie.

- Onderbouw waarom de maatregel op korte termijn juridisch en technisch uitvoerbaar is (bijv. afgeronde staatssteuntoets, arbeidsmarktcapaciteit, capaciteit uitvoeringsorganisaties en technisch).
- De maatregel bouwt voort op reeds bestaande instrumenten en er is ervaring en kennis opgedaan bij RVO-PVI en EZK (dVI, WJZ, FEZ) en betrokken andere departementen zoals I&W.

Criterion 5. Additionaliteit t.o.v. bestaand beleid

- Beschrijf relevante Kamerbrieven, programma's of andere beleidsstukken waar deze maatregel uit volgt.
De nieuwe industrie en stimulering van MKB is onderdeel van de NPVI. Momenteel wordt er een studie uitgevoerd naar de groeimarkten in Nederland. Hierin wordt onderzocht welke markten Nederland sterk is en sterk kan worden. Op deze groeimarkten zal beleidsmatige focus liggen en de maatregel op aansluiten.
- Beschrijf hoe de maatregelen additioneel is aan klimaatmaatregelen die zijn vastgesteld en gefinancierd vóór het Coalitieakkoord (1 januari 2022).
Het past in opschalingsinstrumenten en het vult een hiaat in het huidige palet van ondersteuning, namelijk voor de late opschalingsfase.

- Beschrijf de samenhang van het instrument met andere bestaande of beoogde instrumenten die (gedeeltelijk) hetzelfde doel dienen.
De maatregel is een aanvulling op het instrumentarium voor de verduurzaming van de industrie, Het betreft de late opschalingsfase, vooral van technieken die noodzakelijk zijn voor een volledig gedecarboniseerde klimaatneutrale economie in 2050. Het gaat derhalve vooral om circulaire productie. Er bestaan verschillende regelingen ter ondersteuning van R&D (WBSO, MOOOI), pilot en demonstratie (DEI+) van circulaire business modellen. Na deze fases volgt pas de opschalingsfase, waar nu geen instrument voor is naast de NIKI (in ontwikkeling), die o.a. bedoeld is voor grootschalige opschalingsprojecten. Tevens zijn er instrumenten, zoals de VEKI en de SDE++ voor bewezen technieken (na opschaling).

Daarbij richten deze instrumenten zich hoofdzakelijk op directe emissiereductie (scope 1), waardoor ze veelal niet van toepassing zijn.

Criterion 6. Duur van de maatregelen in relatie tot de tijdelijkheid van het fonds

- Beschrijf hoe de duur van de maatregelen past bij de tijdelijkheid van het fonds (betreft het incidentele uitgaven of heeft de maatregel een structurele doorwerking via onomkeerbare afspraken en/of juridische verplichtingen)?
Het gaat om incidenteel geld en past daarmee bij de tijdelijkheid van het fonds.

Gevolgen voor brede welvaart (wordt betrokken bij de beoordeling van criterium 2-4)

Klimaatrechtvaardigheid

- Beschrijf waar de middelen direct en indirect terecht komen. Middelen kunnen bijvoorbeeld neerslaan bij bedrijven (mkb of industrie), maatschappelijke organisaties of burgers (lage, midden, of hoge inkomens). Licht indien mogelijk de verhouding toe.
Deze maatregel richt zich op nieuwe toetreders en met name MKB. De maatregel moet nieuw ondernemerschap en green tech scale-ups stimuleren. Daar waar een groot deel van de klimaatmiddelen naar de bestaande industrie gaan of de bestaande industrie zelf over middelen beschikt, zal deze maatregel zich voornamelijk richten op de MKB industriële spelers. Ook in kwetsbare regio's helpt deze regeling om bestaanszekerheid en werkgelegenheid te behouden.
Een voorbeeld hiervan is dat op het terrein van het failliete Aldel in Groningen wordt gewerkt aan een nieuwe superbatterij, die de komst van moderne geëlektrificeerde ondernemingen mogelijk maakt. En in de nabijheid van dit terrein wordt gewerkt aan de realisatie van circulair en vrijwel klimaatneutraal metaalbedrijf Van Merkensteijn met circa 250 nieuwe arbeidsplaatsen.
- Ga in op de invloed van de maatregel op volgende generaties en in andere landen. Gebruik hiervoor de thema's uit de generatietoets bij het MJP 2024.

Deze maatregel richt zich op MKB en nieuwe bedrijvigheid. Hierdoor zal er nieuwe toekomstbestendige industrie ontstaan met een lange termijn duurzaam verdienvermogen. Het is onderdeel van het toetsingskader dat producten en installaties van de projecten waarop wordt geïntervenieerd, bijdragen aan het toekomstbeeld van de Nederlandse industrie in 2050. Tevens wordt getoetst of deze projecten bijdragen aan een beter leefmilieu. Zo wordt in alle gevallen onderzoek gedaan naar de uitstoot, gebruik van schaarse grondstoffen, maar ook water. Dit zal geen uitputtend onderzoek zijn, maar het is van het grootste belang dat een probleem niet met een ander probleem wordt opgelost. Bijvoorbeeld: Koolstof opslaan in een product op een der mate energie-intensieve manier dat het bij grootschalige toepassingen energieproblemen veroorzaakt.

Circulaire bedrijven, belangrijk deel van de doelgroep, zorgen voor minder afval en vermindering van gebruik van onder slechte omstandigheden gewonnen grondstoffen en afhankelijkheid van buitenlandse grondstoffen in het algemeen.

Voorbeeld is de duurzame werf, waarbij met moderne technologie uit de vaart genomen schepen worden gerecycled. De reguliere verwerking van dergelijke schepen is door het in een laag loonland handmatig wordt gesloopt, waarbij de arbeidsomstandigheden niet aan de Europese normen voldoen.

- Benoem welke verdelingsprincipes uit [het rapport van de WRR](#) ten grondslag ligt aan deze maatregel (meerdere principes kunnen van toepassing zijn).

Deze investeringen kennen vaak een hoger risicoprofiel (het betreft immers nieuwe markttoetreders). De ondersteuning van de overheid helpt de ondernemer om ook bij hoge risico's een duurzaam verdienmodel te creëren. Het gaat hier dus primair om de verdeling op basis van "de verduurzamer verdient".

In het toetsingskader van deze maatregel is opgenomen dat er voldoende vertrouwen moet zijn dat de ondernemer met het project op lange termijn verdienvermogen creëert met duurzame productie en productieoutput.

- Licht toe waarom voor dit verdelingsprincipe is gekozen en niet voor andere.

Bij het toepassen van de vervuiler betaald worden vervuilende productieprocessen wellicht afgeschaald of zorgen voor overheidsinkomsten. Dat is heel goed, want het geeft een push aan verduurzaming. Het lost echter niet het financieringsprobleem in de late fase opschaling van de nieuwe innovatieve producten op. Er is bij de totstandkoming van dit instrument gekozen voor het concept van de verduurzamer verdient in aanvulling op "de vervuiler betaalt". Immers, bij het bevorderen van de nieuwe industrie, gaat erom dat er op lange termijn verdienvermogen ontstaat binnen de kaders die wij als overheid zetten. Deze maatregel zorgt ook voor het grootste nut voor de verre toekomst. De ondernemingen die profijt hebben van deze maatregel voldoen, zoals gezegd, aan het 2050 industrie perspectief.

Werkgelegenheid en de ontwikkeling van de economie

- Indien van toepassing, beschrijf de invloed op werkgelegenheid inclusief scholing en opleiding van werknemers en de invloed van de maatregel op de ontwikkeling van de economie. Kwantificeer waar mogelijk

Zie hierboven.

Energiesysteem en betrouwbaarheid van de energievoorziening

- Indien relevant, beschrijf de consequenties van de maatregel op het energiesysteem en de betrouwbaarheid van de energievoorziening. Kwantificeer waar mogelijk. Deze maatregel houdt rekening met de plaats van een investering in het energiesysteem en de clusters in Nederland. De investering moet passen in het ecosysteem van de fysieke locatie waar het geplaatst wordt. Als onderdeel van het afwegingskader wordt er gekeken naar het maatschappelijk belang van een project, waarbij bijvoorbeeld clusterversterkende effecten of mogelijkheden tot energiebalancering relevant zijn.

Andere neveneffecten

- Beschrijf bijvoorbeeld de consequenties van de maatregel op stikstofuitstoot of biodiversiteit. Kwantificeer waar mogelijk. Niet kwantificeerbaar, maar als het niet aan de voorwaarden voldoet om een vergunning te verkrijgen, zal er geen interventie plaatsvinden. Bijvoorbeeld: Gezien de zeer beperkte stikstofruimte die er momenteel is, zal er in de praktijk zeer minimale stikstof uitstootmogelijkheden zijn.

Overig

Afstemming met externe partijen

- Met welke partijen is ambtelijk en politiek contact geweest over de vormgeving van de maatregel? Bijv. bedrijven, NGO's, burgers, jongerenorganisaties, etc. Licht toe waar dit contact uit bestond.
Er is ambtelijk contact met financiële instanties (Rabobank, InvestNL, ABN Amro, ROMs), RVO en EZK (directie TOP en directie O). Daarnaast bestaat er regulier contact met grote investeerders en institutionele beleggers,

Planning

- Wat is de verwachte inwerkingtreding voor de maatregel, hoe ziet het proces eruit, inclusief tussenstappen?
Nvt, doordat het bended finance betreft zal het per casus behandeld worden en het eigen proces voor mandaat en staatsteun doorlopen. Voor de Tweede Kamer: de ambtelijke en politieke behandeling zal meelopen in het geheel van klimaatmaatregelen.
  - Bijv. wanneer wordt de subsidieregeling aan de Tweede Kamer gestuurd?
  - Wanneer treedt de subsidieregeling in werking?
  - Wanneer eindigt de subsidieregeling? Wat is dan bereikt?

Evaluatie

- Beschrijf op welke manier/moment er monitoring en evaluatie plaatsvindt. Indien de maatregel aansluit bij bestaande processen, licht deze toe. In lijn met de overige klimaatmaatregelen, zal de maatregel het reguliere monitorings- en evaluatie traject volgen. Er wordt nu voor 2 jaar financiering aangevraagd om te leren. Na het eerste en tweede jaar zal er bekeken worden welke projecten er zijn gesteund, wat de vragen zijn en of het effectief lijkt.